

IFRSview

KPMG:n neuvontapalveluiden IFRS-artikkelikokoelma

Tyyntä myrskyn edellä - valmistaudu
muutoksiin ajoissa

Toukokuu 2016

kpmg.fi

Aikusanat

IFRS-raportoinnissa on meneillään mielenkiintoinen vaihe, sillä IASB on saanut päätökseen kolme merkittävää kehityshanketta liittyen standardeihin, jotka tulevat voimaan lähivuosina. Luomme tässä artikkelikokoelmassa katsaukset viimeisimpään valmiiksi saatuun vuokrasopimuksia käsittelevään standardiin, minkä lisäksi käsittelemme tuloutusta ja rahoitusinstrumenttien kirjanpito-käsittelyä koskevia standardeja. Käsittelemme artikkelikokoelmassa uusien standardien käyttöönottoa myös projektinäkökulmasta ja luomme katsauksen IASB:llä meneillään oleviin muihin kehityshankkeisiin ja standardeihin tulossa oleviin muutoksiin. Kerromme myös, miten tilinpäätöksen laatua on mahdollista parantaa nykyisten säännösten puitteissa.

Seuraamme KPMG:llä tiiviisti standardien kehitystyötä, ja olemme mielellämme apunanne selvittämässä, mitkä muutokset vaikuttavat juuri teidän yrityksenne raportointiin. Toivomme, että artikkelimme auttavat osaltaan ehdotettuihin ja jo annettuihin muutoksiin perehtymisessä ja vaikutusten analysoinnissa.

Artikkelikokoelman kirjoittamiseen ovat osallistuneet KPMG:n IFRS-asiantuntijat ja tilintarkastajat.

Kiinnostavia ja antoisia lukuhetkiä

Päätoimittaja
Mari Suomela
KHT, IFRS-asiantuntija

IFRSview 2016

- 4** IASB – merkittävien standardien kehitystyö saatu valmiiksi
- 8** IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* – uusia vaatimuksia ja uusia mahdollisuuksia
- 18** IASB:n lisäohjeet ja uudet esimerkit – apuna uuden tuloutusstandardin soveltamisen haasteissa
- 24** Uusi IFRS 16 *Vuokrasopimukset* -standardi tuo vuokrasopimukset taseeseen
- 36** Myyntiä ja vuokrasopimuksia koskevien uusien IFRS-standardien käyttöönotto vaatii työtä ja kunnon projektointia
- 40** Tilinpäätöksen laatua nostamaan liitetietoja parantamalla
- 46** IAS 36 – Arvon alentumistestauslaskelmien järkevyydestä tarkastelu markkinatietoa hyödyntäen
- 50** IFRS -standardien vuosittaiset parannukset
- 54** *IFRS for SMEs* -standardi ja uudistettu kirjanpitolaki – kirjaamis- ja arvostamisperiaatteet lähentyneet toisiaan

Päätoimittaja
Mari Suomela

Toimikunta
Iida Jaatinen
Kati Pajunen
Margit Tuomala

Julkaisija
KPMG Oy Ab
PL 1037
00101 Helsinki

Internet
www.kpmg.fi
www.kpmg.com
etunimi.sukunimi@kpmg.fi

Ulkoasu ja taitto
Milaja Aronen
Iida Jaatinen

Artikkeleissa käytetyt lyhenteet:

EFRAG
European Financial Reporting
Advisory Group

ESMA
European Securities and Markets
Authority

FASB
Financial Accounting Standards
Board

IAS
International Accounting
Standards

IASB
International Accounting
Standards Board

IFRS
International Financial Reporting
Standards

IFRIC
International Financial Reporting
Interpretations Committee

SIC
Interpretations issued by Standing
Interpretations Committee

US GAAP
United States Generally Accepted
Accounting Principles

IASB - merkittävien standardien kehitystyö saatu valmiiksi

IASB tulee vuoden sisällä saavuttamaan merkittävän virstanpylvään kun viimeinenkin suuri muutoshanke, pitkään työohjelmassa (work plan) ollut vakuutuksen kirjanpitokäsittelyä koskeva standardi julkaistaan. IASB ja FASB saavat saamalla päätökseen Memorandum of Understanding -sopimuksessa (MoU) nimetyt pitkän aikavälin tärkeimmät yhteistyöprojektinsa. IASB on siirtämässä työnsä painopistettä uusien standardien kehittämisestä taloudellisen raportoinnin käsitteellisen viitekehyksen (Conceptual Framework) uudistamiseen sekä olemassa olevan IFRS-sääntelyn soveltamisesta nouseviin kysymyksiin.

Teksti: Mari Suomela

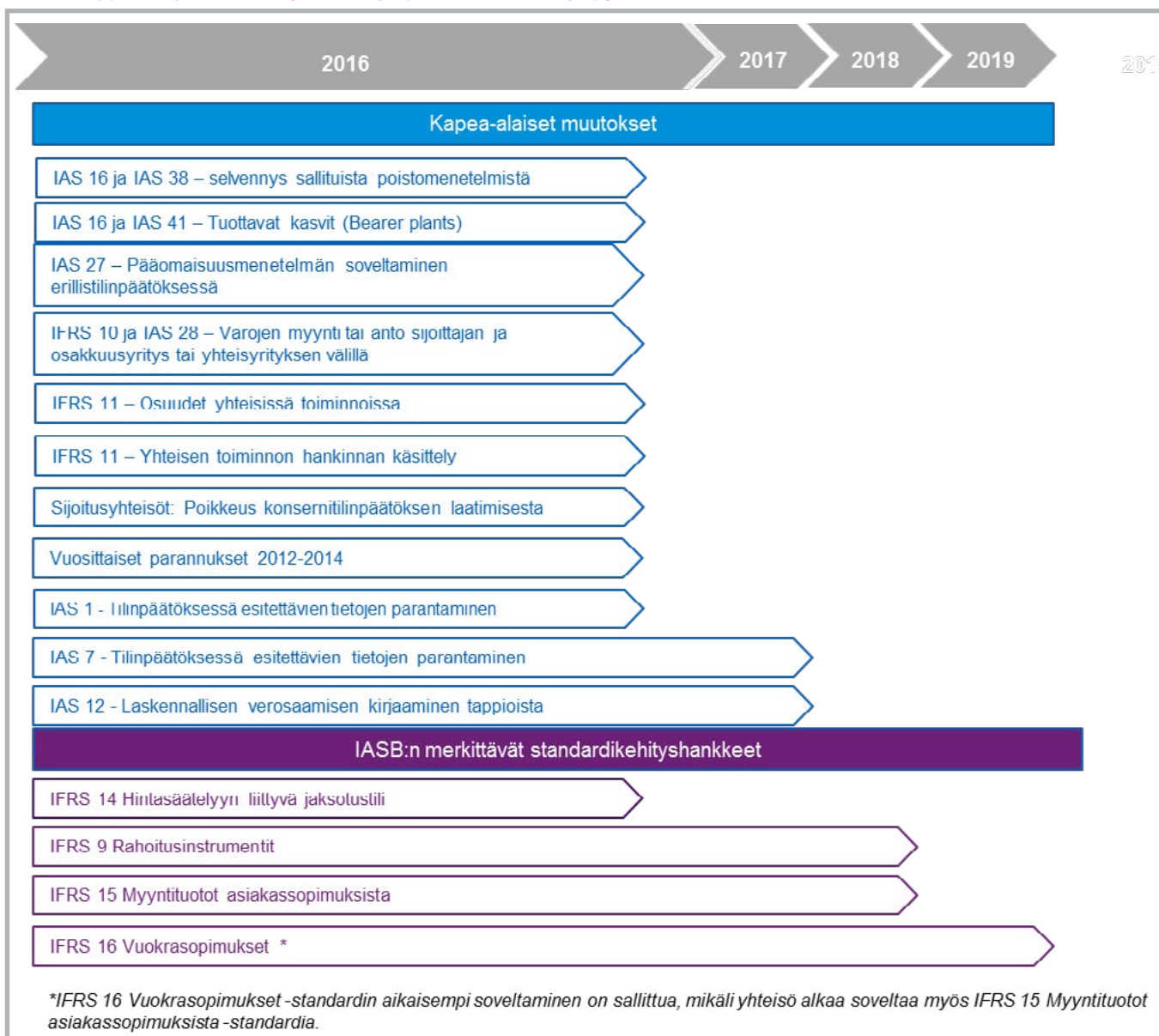
Tässä artikkelissa luodaan katsaus merkittävimpiin muutoksiin, jotka ovat tulleet tai tulevat voimaan lähivuosien aikana. Viereisellä sivulla olevassa kuvassa on kuvattu tämän hetkistä tilannetta muutosten osalta.

Kuva havainnollistaa hyvin sitä, että vuosien 2016 ja 2017 muutokset ovat yrityksille merkitykseltään vähäisempiä, kun taas 2018 ja 2019 voimaan tulevat merkittävät uudet standardit koskevat käytännössä kaikkia IFRS:n mukaan raportoivia yrityksiä. Vuosi 2017 tulee olemaan vertailuvuosi, johon uusilla standardeilla voi jo olla vaikutusta. Oman haasteensa tuo se, että usean standardin vaikutusten analysointia joudutaan tekemään samanaikaisesti. Standardien analysointi on tärkeää tehdä

ajoissa, jotta muutokset voidaan huomioida ennen käyttöönottoa solmittavissa sopimuksissa tarkoituksenmukaisella tavalla. Uusien merkittävien standardien onnistunut käyttöönotto edellyttää projektityyppistä lähestymistapaa - tässä artikkelikokoelmassa käsittelemme tarkemmin uusia standardihankkeita myös tästä näkökulmasta. (Katso tarkemmin artikkeli: Myyntiä ja vuokrasopimuksia koskevien uusien IFRS-standardien käyttöönotto vaatii työtä ja kunnon projekteja, sivu 36.)

Lähivuosina voimaan tulevat IFRS -standardimuutokset

Merkittävät kehitysprojektit

IASB on saanut päätökseen seuraavat työohjelmassa pitkään vireillä olleet merkittävät muutoshankkeet:

- vuokrasopimuksia koskevan IFRS 16 *Leases* -standardin (tammikuu 2016). Jatkossa lähes kaikki vuokrasopimukset kirjataan vuokralle ottavan yrityksen taseeseen oikeutena käyttää omaisuuserää ja tähän liittyvänä vuokrasopimusvelkana. IFRS 16:ta on sovelletava viimeistään 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. (Katso tarkemmin artikkeli: Uusi IFRS 16 *Vuokrasopimukset* -standardi tuo vuokrasopimukset taseeseen, sivu 24.)
- tuloutusta käsittelevän, viimeistään 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla käyttöön otettavan, IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* -standardin (toukokuu 2014). Standardi sisältää viisivaiheisen mallin, jota sovelletaan myyntisopimuksia analysoitaessa. IFRSview 2014 -artikkelikokoelmassa tarkasteltiin viitekehystä ja osa-alueita, joiden soveltamisessa on eroa verrattuna aiempaan käytäntöön. Tässä artikkelikokoelmassa käsitellään tarkemmin IFRS 15 -standardiin tehtyjä muutoksia vuonna 2016. (Katso tarkemmin artikkeli: IASB:n lisäohjeet ja uudet esimerkit – apuna uuden tuloutusstandardin soveltamisen haasteissa, sivu 18.)

Standardi sisältää viisivaiheisen mallin, jota sovelletaan myyntisopimuksia analysoitaessa. IFRSview 2014 -artikkelikokoelmassa tarkasteltiin viitekehystä ja osa-alueita, joiden soveltamisessa on eroa verrattuna aiempaan käytäntöön. Tässä artikkelikokoelmassa käsitellään tarkemmin IFRS 15 -standardiin tehtyjä muutoksia vuonna 2016. (Katso tarkemmin artikkeli: IASB:n lisäohjeet ja uudet esimerkit – apuna uuden tuloutusstandardin soveltamisen haasteissa, sivu 18.)

- rahoitusinstrumentteja käsittelevän IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardin (heinäkuu 2014). Standardi korvaa nykyisen IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* -standardin. IFRS 9 sisältää uudistetut rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelua ja arvostamisperiaatteet, minkä

lisäksi suojauslaskentaa koskevat säännökset on uudistettu. Standardin sisältöä ja muutoksia verrattuna nykyiseen käytäntöön käsiteltiin IFRSview 2014 -julkaisussa. Tässä artikkelikokoelmassa käsitellään rahoitusinstrumenttien luokittelua ja arvostamista, arvonalentumista sekä suojauslaskennan muuttuneita säännöksiä. (Katso tarkemmin artikkeli: IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* – uusia vaatimuksia ja uusia mahdollisuuksia, sivu 8.)

Muut IASB:n työlistan merkittävät kehityshankkeet liittyvät muun muassa seuraaviin projekteihin:

- IASB tavoitteena on julkaista vuoden vaihteessa 2016-2017 standardi kaikentyyppisten vakuutus sopimusten kirjanpito-käsittelyyn. Hanke lisättiin IASB:n työohjelmaan vuonna 2001, joten sen kehitystyö on kestänyt pitkään. Jo vuonna 2007 julkistettiin aiheesta alustavat näkemykset keskusteluasiakirjassa: Preliminary Views on Insurance Contracts. Ensimmäinen standardiluonnos julkaistiin vuonna 2010, ja sen päivitetty versio vuonna 2013. Nykyinen, väliaikaiseksi standardiksi tarkoitettu IFRS 4 *Vakuutus sopimukset* antaa mahdollisuuden soveltaa erilaisia olemassa olevia kirjanpitokäytäntöjä, mistä syystä erilaisten vakuutusten ja vakuutusyhtiöiden vertailu kansainvälisesti on tällä hetkellä hankalaa.
- IASB julkaisi toukokuussa 2015 ehdotuksen käsitteelliseksi viitekehykseksi, jonka tarkoituksena on auttaa olemassa olevien IFRS-standardien sisällön tulkitsemisessa ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden kehittämisessä silloin, kun yksikään standardi ei käsittele kyseistä tilannetta. Muutosehdotukset koskevat varojen ja velkojen määritelmiä, omaan pääomaan liittyviä uusia esittämisvaatimuksia, ohjeistusta taseesta pois kirjaamiseen, arvostamiseen, esittämiseen ja liitetietoihin sekä periaatteita, joilla muut laajan tuloksen erät erotetaan kauden tulokseen sisältyvistä eristä. Alun perin tavoitteena oli julkaista uusittu käsitteellinen viitekehys vuoden 2016 aikana, mutta projektin jatkosta päätetään tarkemmin lähiaikoina.
- IASB käynnisti muutama vuosi sitten laajan liitetietojen kehittämistä koskevan Disclosure Initiative -hankkeen vastauksena saamaansa kritiikkiin IFRS-tilinpäätösten vaikeaselkoisuudesta ja suuresta tietomäärästä. Hanke koostuu monista eri osaprojek-

teista. Projektit käsittelevät muun muassa muutoksia IAS 1:een, IAS 7:ään ja IAS 8:aan. Liitetietoja koskevia muutoksia käsitellään artikkelissa Tilinpäätöksen laatua nostamaan liitetietoja parantamalla, sivu 40.

- IASB:n työlistalla on edelleen myös IFRS 9:n ulkopuolelle jätetty dynaamisia suojauskohteita koskeva portfoliosuojauslaskentamallin kirjanpitokäsittely (Accounting for dynamic Risk Management: a portfolio Revaluation Approach to Macro Hedging). Tällaisia jatkuvasti muuttuvia suojauskohteita on enimmäkseen pankeilla, mutta säännöt voivat olla relevantteja myös muille yrityksille. IASB julkaisi aiheesta keskusteluasiakirjan jo vuonna 2014 ja on jatkanut asian käsittelyä saamiensa kommenttikirjeiden pohjalta. IASB suunnittelee uuden keskusteluasiakirjan julkaisua, koska aihepiiri on haasteellinen.
- Hintasäännellyt toiminnot (Rate-regulated Activities) -projekti nostettiin IASB:n työlistalle joulukuussa 2008. Tämän hetken suunnitelman mukaan IASB tulee julkaisemaan aiheesta keskusteluasiakirjan. Projektin tavoitteena on selvittää, tuleeko hintasääntelyn kohteena olevien yhteisöjen kirjata toimintaansa liittyen omaisuuserä vai velka. Säädökset ovat relevantteja etenkin vesi-, energia- ja telekommunikatioalalla, mutta niillä voi olla vaikutusta myös julkisia palveluja tuottaville yhteisöille.

Käyttöönoton vaikutusten arviointi

IASB:n arvioi jokaisen uuden IFRS-standardin sekä merkittävien standardimuutosten käyttöönoton vaikutukset (Post-implementation Review, PIR). Tämä tehdään yleensä siinä vaiheessa, kun uusia vaatimuksia on sovellettu kansainvälisesti kahden vuoden ajan. Arvioinnissa selvitetään esimerkiksi soveltamisessa havaittuja ongelmia. Seuraavassa on kuvattu IFRS 3 ja IFRS 8 -standardien vaikutusanalyysyä. IASB on ilmoittanut aloittavansa vastaavat PIR-läpikäynnit seuraavista standardeista: IFRS 10 *Konsernitilinpäätös*, IFRS 11 *Yhteiset järjestelyt*, IFRS 12 *Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä* ja IFRS 13 *Käyvän arvon määrittäminen*.

IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen

IASB julkisti IFRS 3:a koskevan yhteenvedon kesäkuussa 2015. Selvitys koski IFRS 3-projektin lisäksi muutostarpeita IAS 36 *Omaisuserien arvonalentuminen* -standardiin. Läpikäynnin seurauksena IASB lisäsi tutkimusprojektien listalle kaksi yritysjärjestelyjen käsittelyyn liittyvää projektia.

Tutkimusprojektien tavoitteena on selvittää tarkemmat muutostarpeet keskittyen seuraaviin osa-alueisiin, jotka IASB tunnisti käyttöönoton vaikutusten arvioinnin aikana merkittävimmiksi muutoskohteiksi:

- liikearvon arvonalentumistestauksen tehottomuus ja monimutkaisuus
- liikearvon myöhempi arvostaminen
- liiketoiminnan määritelmän soveltamiseen liittyvät haasteet ja
- aineettomien hyödykkeiden, kuten asiakassuhteet ja tuotemerkit, tunnistaminen ja käyvän arvon määrittäminen.

Näistä osa-alueista on edetty pisimmälle liiketoiminnan määritelmään liittyvässä projektityössä, sillä aiheesta suunnitellaan standardiluonnoksen julkaisua vielä tämän kevään aikana.

IFRS 3:a koskevia kapea-alaisia muutoksia tehdään myös *Vuosittaiset parannukset* -menettelyn kautta, joista kerrotaan tarkemmin kyseisessä artikkelissa, sivu 50. Myös Euroopan valvontaviranomainen ESMA on tehnyt selvityksen IFRS 3:n soveltamisesta ja on antanut sen pohjalta vastineen IASB:n lausuntopyyntöön. Odotettavissa on, että yritysjärjestelyjä koskeviin sääntöihin tulee jatkossa muutoksia.

IFRS 8 Toimintasegmentit

IASB on tehnyt käyttöönoton jälkeisen läpikäynnin IFRS 8:n osalta ja julkaisi saamansa palautteen pohjalta yhteenvedon heinäkuussa 2013.

IFRS 8:aan liittyen tuotiin esille seuraavat standardin kehityskohteet:

- ylimmän operatiivisen päätöksen tekijän identifiointi
- toimintasegmenttien yhdistely raportoitaviksi segmenteiksi
- kehityssuuntatiedon säilyttäminen organisaatiomuutosten yhteydessä
- ns. täsmäytyserien allokointi yksittäisille segmenteille
- täsmäytyslaskelmien selkeyttäminen
- raportoitavien rivikohtaisten tietojen lisääminen.

Tämän artikkelin kirjoitushetkellä IFRS 8 sisältyy IASB:n työohjelmassa projekteihin, joista on suunniteilla antaa standardiluonnos puolen vuoden sisällä.

Muita projekteja

Olemme käsitelleet tänä vuonna ja tulevina vuosina voimaan tulevia *Vuosittaiset parannukset* -menettelyn kautta julkaistuja standardimuutoksia erillisessä artikkelissa, sivu 50. IASB kokoaa tämän tyyppiset kapea-alaiset muutokset yhdeksi kokonaisuudeksi, joka julkaistaan kerran vuodessa.

Näiden lisäksi muutoksia on tehty tai tehdään koskien muun muassa seuraavia osa-alueita:

- Tänä vuonna voimaan tuleva IAS 19 *Työsuhde-etuudet* -standardin muutos koski etuuspohjaisia järjestelyjä, joissa vaaditaan työntekijöitä tai kolmansia tahoja osallistumaan järjestelyn menoihin. Standardiin kirjanpitokäsittelyä yksinkertaistettiin samalla kun ohjeistusta lisättiin.
- IFRS 4 *Vakuutus sopimukset* -standardiin IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* -standardin julkaisemisen myötä tehtävät muutokset.
- Osakeperusteisten järjestelyjen luokitteluun ja arvostukseen on suunnitteilla tarkennuksia.

Lopuksi

Olemme nimenneet tämän julkaisun IFRS – Tyyntä myrskyn edellä -nimiseksi, koska se kuvastaa hyvin tämän hetkistä tilannetta. IFRS-säännöksiin on lähivuosina tulossa monia muutoksia, jotka toteutuessaan tulevat huomattavasti muuttamaan kirjaamista ja arvostamista koskevia säännöksiä, minkä lisäksi esittämistapaan on tulossa muutoksia; muutoksiin valmistautuminen on hyvä aloittaa ajoissa.

Lisätietoja:

Mari Suomela
KHT, IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3695
E: mari.suomela@kpmg.fi

IFRS 9

Rahoitusinstrumentit

– uusia vaatimuksia ja uusia mahdollisuuksia

IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit*-standardi julkaistiin kesälä 2014 ja sitä on sovellettava viimeistään 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. EU:n hyväksyminen on odotettavissa tämän vuoden toisella vuosipuoliskolla, jonka jälkeen standardin soveltaminen on mahdollista myös ennen sen pakollisen soveltamisen voimaantuloa. Standardilla on huomattavia vaikutuksia pankkien rahoitusinstrumenttien kirjanpitokäsittelyyn ja prosesseihin, mutta sillä on merkittäviä vaikutuksia siirtymävaiheessa myös muille yhteisöille.

Teksti: Peter Sundvik, Riikka-Liisa Pyykönen ja Jukka Lähdemäki

Standardin osa-alueet

IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit*

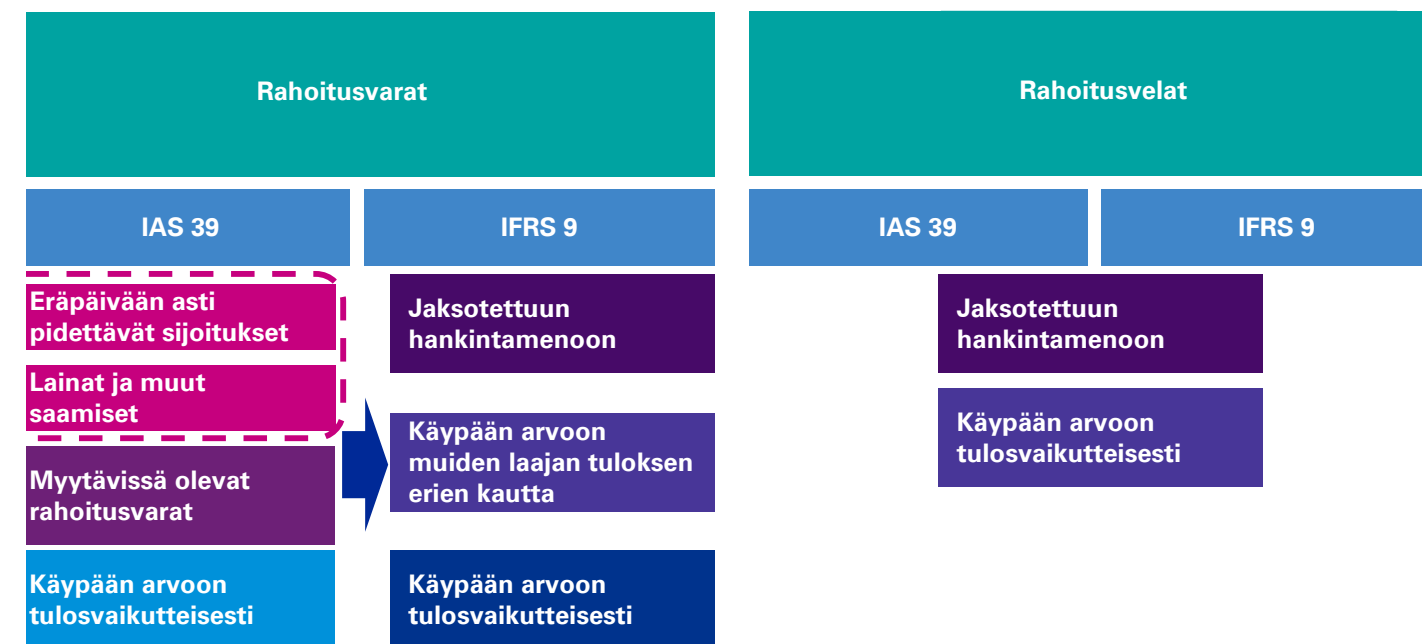
-standardi sisältää kolme osa-aluetta:

- luokittelu ja arvostaminen
- arvonalentuminen sekä
- suojauslaskenta.

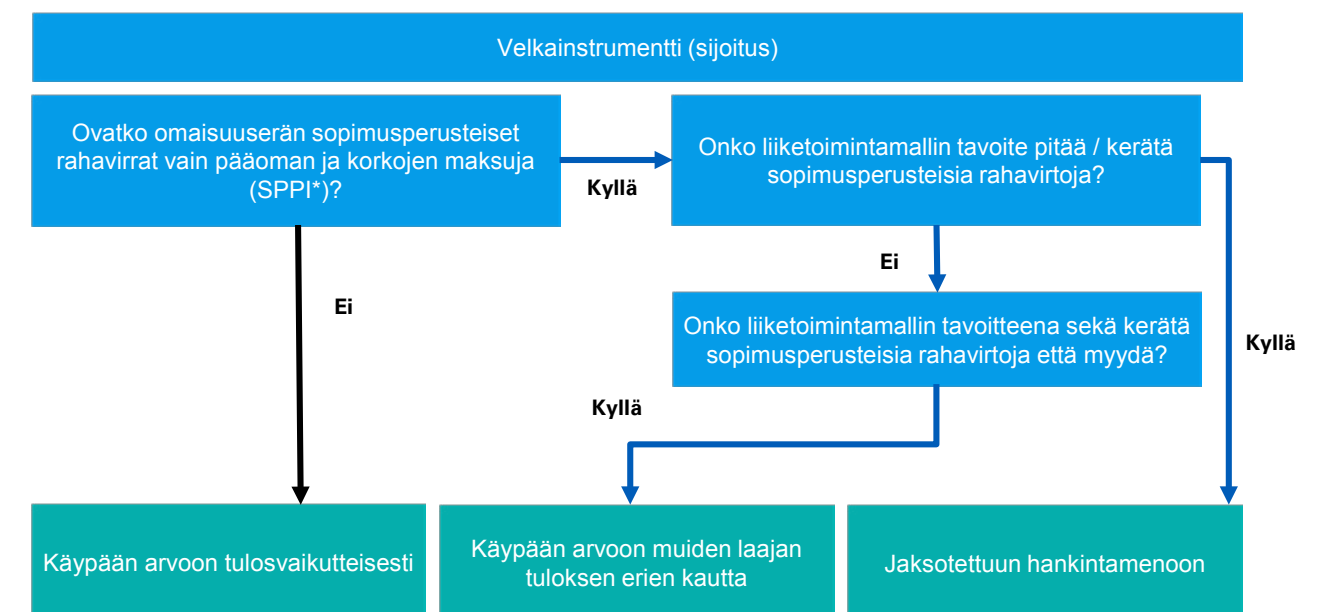
Luokittelu ja arvostaminen

Rahoitusvarojen osalta nykyisen IAS 39:n neljä luokitteluryhmää poistuvat. IFRS 9:n mukaan jatkossa on kolme luokitteluryhmää: jaksotettu hankintameno, käypään arvoon tulosvaikutteisesti ja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta.

Rahoitusvelkojen osalta luokittelu noudattaa pääosin samoja periaatteita kuin IAS 39.

Merkittävä muutos rahoitusvarojen koskevassa lähestymistavassa on se, että luokittelu tulee jatkossa perustumaan yritysten määrittelemiin liiketoimintamalleihin ja rahoitusvarojen sopimusperusteisiin rahavirtoihin. Seuraava kuva havainnollistaa liiketoimintamalliin pohjautuvaa luokittelua velkainstrumenttien osalta:

Rahoitusvarat luokitellaan jaksotettuun hankintameno, jos yhteisön liiketoimintamallin mukaista on pitää omaisuuserä eräpäivään asti ja omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään korosta ja pääoman takaisinmaksusta (*SPPI = Solely Payments of Principal and Interest).

Rahoitusvarat luokitellaan käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta, jos liiketoimintamalli on sekä pitää omaisuuserää eräpäivään asti että myydä. Tällöin mahdolliset voitot ja tappiot realisoituvat tulosvaikutteisesti. Lisävaatimuksena tämänkin luokan osalta on, että omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään korosta ja pääoman takaisinmaksusta. Mahdolliset arvonalentumiset kirjataan tulosvaikutteisesti.

Kaikki muut rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti.

Yhteisöllä on edelleen mahdollisuus nimenomaisesti luokitella rahoitusvara käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi, mikäli tämä vähentää kirjanpidollista epäsymmetriaa.

Huomionarvoista on, että vaikka IFRS 9:n mukainen ryhmä ”käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta” vaikuttaa samalta kuin IAS 39:n mukainen ”myytävissä olevien rahoitusvarojen ryhmä”, niin sisältö on erilainen, koska IFRS 9:ssä tämä ryhmä on sallittu velkakirjojen osalta vain sellaisille velkakirjoille, jotka sisältävät pelkästään koronmaksuja ja pääoman takaisinmaksuja eli ns. ”SPPI” kriteeri täyttyy. Tyypillisesti tähän ryhmään kirjattaneen esimerkiksi likviditeettisalkussa olevat rahoitusvarat. Tällöin tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, miten usein myyntejä tapahtuu tästä salkusta ja toteutuuko niiden osalta ryhmän edellyttämä liiketoimintamalli.

Oman pääoman ehtoiset instrumentit luokitellaan jatkossa pääosin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi. Yhteisöllä on mahdollisuus kuitenkin kirjata arvonmuutokset oman pääoman ehtoista sijoituksista muihin laajan tulokseen eriin. Tätä luokittelua on ajateltu käytettävän lähinnä yhteisön liiketoiminnan kannalta strategisiin osakesijoituksiin, esimerkiksi merkittäviin sijoituksiin yhteistyökumppaneihin. Arvonmuutoksia ei milloinkaan siirretä tulosvaikutteisiksi, eikä myöskään myöhempi huomattava arvonalentuminen tai sijoituksen realisointi johda tulosvaikutteiseen kirjaukseen. Ainoastaan saatavat osingot kirjataan tulosvaikutteisesti.

”IFRS 9:ssä arvonalentumisten kirjausperiaate perustuu odotettavissa olevien luottotappioiden malliin.”

Mikäli rahoitusvaroihin kuuluva erä sisältää kytketyn johdannaisen, koko erä on kirjattava käypään arvoon tulosvaikutteisesti, koska rahoitusvaroihin kytketty johdannaista ei saa IFRS 9:n mukaan erottaa pääsopimuksesta.

Rahoitusvarojen siirrot IFRS 9:n mukaisten ryhmien välillä ovat mahdollisia ainoastaan silloin, kun liiketoimintamalli muuttuu. Siirtoja oletetaan tapahtuvan hyvin harvoin ja mikäli siirtoja tehdään, liiketoimintamallin muuttumisen syistä ja taustoista on kerrottava liitetiedoissa.

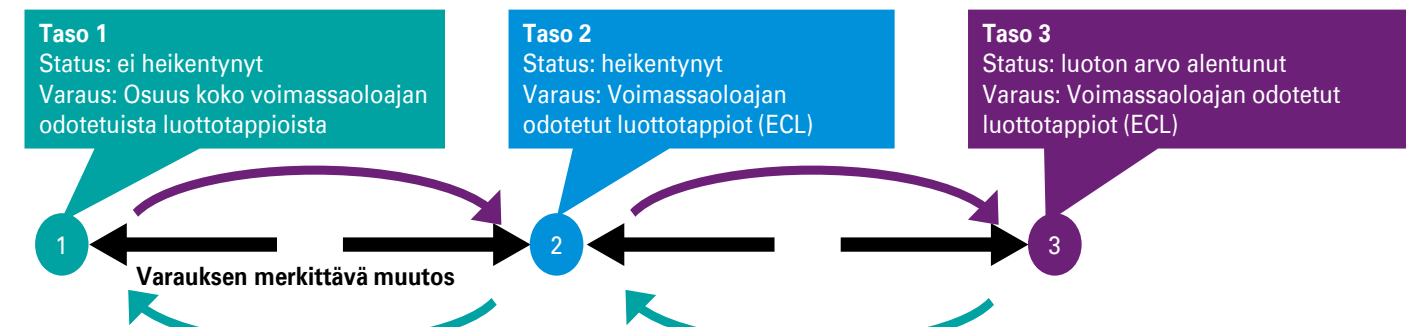
EFragin tekemän tutkimuksen perusteella lähes kaikki IAS 39:n mukaan eräpäivään asti pidettäväksi luokitellut rahoitusvarat täyttävät ns. SPPI-kriteerin ja samoin valtaosa lainoihin ja muihin saamisiin luokitelluista rahoitusvaroista. Myytävissä olevien ryhmään luokitelluista vajaa 20 % joudutaan todennäköisesti kirjaamaan IFRS 9:n mukaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Rahoitusvelkojen osalta kirjausperiaatteet säilyvät pääosin ennallaan. Merkittävä muutos on kuitenkin se, että mikäli rahoitusvelka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi, niin tällöin liikkeeseenlaskijan omasta luottoriskistä aiheutuva käyvän arvon muutos kirjataan jatkossa pääsääntöisesti muihin laajan tulokseen eriin. Muissa laajan tuloksen erissä esitetyjä määriä ei saa myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi, vaikka rahoitusvelka maksettaisiin ennen aikaisesta pois.

Arvonalentuminen

Arvonalentumisten käsittely muuttuu merkittävästi IFRS 9:n tullessa voimaan. IAS 39:ssä arvon alentumisten kirjausperiaate on perustunut ns. toteutuneiden luottotappioiden malliin, kun taas IFRS 9:ssä arvonalentumisten kirjausperiaate perustuu odotettavissa olevien luottotappioiden malliin. Arvonalentuminen joudutaan arvioimaan kaikista standardin mukaan tarkastelun piiriin kuuluvista eristä, myös esimerkiksi korkean luottokelpoisuuden omaaville yhtiöille myönnettyistä luotoista. Tarkastelun piiriin kuuluvat myös käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjatut rahoitussuamiset, luottolupaukset, annetut takaukset sekä myynti- ja vuokrassuamiset. Käytännössä kirjattavien arvonalentumisten määrä kasvaa huomattavasti erityisesti pankeissa ja niiden kirjausajankohta aikaistuu.

IFRS 9:n mukaan arvonalentumisia arvioidaan kahdella tavalla, joko perustuen odotettavissa olevien luottotappioiden tarkasteluun (PD) seuraavien 12 kuukauden ajalta tai perustuen odotettavissa olevien luottotappioiden määrään saamisen koko voimassaoloajalta. Jälkimmäisen käsittely eroaa riippuen siitä, onko kyseessä luottoriskin merkittävä lisääntymien vai arvoltaan alentunut rahoitusvara. Seuraavalla sivulla oleva kuva havainnollistaa tätä lähestymistapaa.

Mikäli alkuperäisen kirjaamisen jälkeen luottoriski on merkittävästi lisääntynyt, luotto täytyy siirtää tasolle 2 ja kirjata odotettavissa olevat luottotappiot koko elinkaaren ajalta. Siirto tasolle 3 tehdään, kun luoton arvon todetaan alentuneen. Siirrot ovat symmetrisiä eli mikäli myöhemmin tilanne paranee, tehdään siirto takaisin tasolle 2 tai tasolle 1. Mikäli saaminen on luokiteltu tasolle 3 jo alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä, sitä ei voi myöhemmin siirtää tasolle 2 tai 1.

Siirryttäessä tasolta 1 tasolle 2 kirjattavien odotettujen luottotappioiden määrä kasvaa merkittävästi, koska tarkastelujakso pitenee. Näin ollen on tärkeää määrittää huolellisesti kriteerit, joiden täytyessä luottoriskin katsotaan lisääntyneen merkittävästi. Standardin mukaan, mikäli sopimukseen perustuvat maksut ovat viivästyneet yli 30 päivää, luottoriskin oletetaan lisääntyneen merkittävästi. Tämä oletus on kuitenkin kumottavissa edellyttäen, että yhteisöllä on järkevää ja perusteltavissa olevaa informaatiota tämän osoittamiseksi. Mielenkiintoista on myös se, että koska tarkastelu perustuu luottoriskin lisääntymiseen, saman luottoriskitason omaavat luotot saattavat olla eri tasoilla odotettujen luottotappioiden tarkastelun kannalta (esimerkiksi jos olemassa oleva luotto on heikentynyt luottoriskitasolta BBB tasolle B ja johdanto arvio heikentymisen merkittäväksi, se siirretään tasolle 2, mutta uusi luotto, joka on alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä luottoriskitasolla B, voidaan luokitella tasolle 1).

IFRS 9:n odotettavissa olevien luottotappioiden malli perustuu samoihin osatekijöihin, joita käytetään pankeissa Basel-vakavaraisuuslaskennassa eli maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen (Probability of Default, PD), tappio-osuuteen (Loss Given Default, LGD) ja vastuun määrään maksukyvyttömyyshetkellä (Exposure at Default, EAD). Tarkastelunäkökulma on kuitenkin erilainen, joten vakavaraisuutta varten tehtyjä laskelmia ei voida suoraan käyttää arvonalentumiskirjausten perusteena. Vakavaraisuuslaskennan taustalla ovat taloudellinen elinkaari ja laskusuhdanne-tarkastelu, ja odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan seuraaville 12 kuukaudelle. IFRS 9:n mukaan odotettavissa olevat luottotappiot lasketaan tietyinä ajankohtana perustuen kirjanpitoarvojen ja arvioidujen tulevien kassavirtojen nykyarvojen eroavaisuuksiin. Lisähaasteita aiheuttaa myös se, että odotettavissa olevien luottotappioiden tarkastelun pohjana on aina alkuperäinen kirjaamisajankohta. Tämä aiheuttaa huomattavia muutosvaateita järjestelmiin, koska alkuperäisen kirjaushetken luottoriskitietoa ei tyypillisesti ole dokumentoitu.

Arvonalentumisten kirjaamisperiaatteiden muutoksilla on vaikutusta myös muille yhteisöille kuin pankeille. Odotettavissa olevat luottotappiot on arvioitava myös esimerkiksi myynti- ja vuokrassuamisten osalta. Näiden osalta voidaan kuitenkin käyttää yksinkertaistettua mallia, jonka pohjana on esimerkiksi erääntyneiden saamisten määrä ja se, miten kauan ne ovat

olleet erääntyneinä. Tarkastelussa voidaan käyttää hyväksi historiatietoa toteutuneista luottotappioista, mutta tarkasteluhetken taloudelliset olosuhteet ja odotukset on kuitenkin huomioitava. Lisäksi on arvioitava esimerkiksi sitä, tulisiko myyntisaamisia tarkastella segmenteittäin, esimerkiksi toimialakohtaisesti tai maantieteellisesti. Käytännössä niin myynti- kuin muitakin saamisia on pystyttävä jatkossa seuraamaan tarkemmalla tasolla kuin aiemmin ja myös kyettävä säilyttämään enemmän tietoa luottotappioiden kehittymisestä.

”Oman pääoman ehtoiset instrumentit luokitellaan jatkossa pääosin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi.”

Suojauslaskenta

Yleistä

IFRS 9 -standardi aiheuttaa jatkossa merkittäviä muutoksia suojauslaskennan soveltamiseen. Tämän hetkisiä säännöksiä on kritisoitu liian sääntöpohjaisiksi, jolloin suojauslaskennan soveltaminen on ollut haastavaa, vaikka taloudelliset perusteet suojaussuhteelle olisivat olleet olemassa. IFRS 9 -standardin myötä suojauslaskennan soveltaminen tulee jatkossa olemaan periaatepohjaisempaa, ja sen seurauksena suojauslaskentaa pystytään soveltamaan laajemmin eri suojauskohteisiin ja eri suojausinstrumenttien käyttömahdollisuudet kasvavat. IASB:n standardiuudistuksen eräänä tarkoituksena on ollut suojauslaskennan ja riskienhallinnan strategian yhdistäminen. Tämä kytkös tulee olla dokumentoituna ja esitettyinä tilinpäätöksessä jokaisen suojaussuhteen osalta.

Suojauslaskentamallit pysyvät samoina jatkossakin, eli vaihtoehtoina ovat rahavirran suojaus, käyvän arvon suojaus sekä ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaus. Portfoliosuojauslaskentamalli on IASB:lla vielä työn alla, mistä syystä yhteisöt voivat soveltaa IAS 39:n mukaista portfoliosuojauslaskentamallia siihen saakka, kunnes uusi laskentamalli on hyväksytty.

Suojausinstrumentit

Jatkossa mahdollisten suojausinstrumenttien kirjo laajenee. Käypään arvoon arvostettuja käteisinstrumentteja voidaan käyttää suojaavina muunkin kuin valuuttariskin osalta. Tämä on mahdollista, mikäli kyseessä ei ole tulosvaikutteisesti luokiteltu rahoitusvelka, jonka luottoriskin muutos kirjataan omaan pääomaan tai oman pääoman ehtoinen instrumentti, joka on nimenomaisesti luokiteltu käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavaksi. Valuuttariskiä on myös mahdollista suojata jaksotettuun hankintamenoön luokitellun käteisinstrumentin osalta.

Suojauskohteet

Riskikomponentit

Jatkossa on mahdollista erottaa suojattavasta kohteesta, myös muusta kuin rahoitusinstrumentista, erillinen riskikomponentti, jota suojataan. Riskikomponentin tulee olla tällöin erikseen yksilöitävissä ja luotettavasti mitattavissa. Esimerkiksi fyysisiä hyödykkeitä ostavat yhteisöt pystyvät jatkossa suojaamaan helpommin fyysiseen hyödykkeeseen liittyvää riskikomponenttia hyödykejohdannaisella. Fyysisestä hyödykkeestä voidaan esimerkiksi suojata erillisenä riskikomponenttina raakaöljyn osuutta raakaöljyjohdannaisella, mikäli

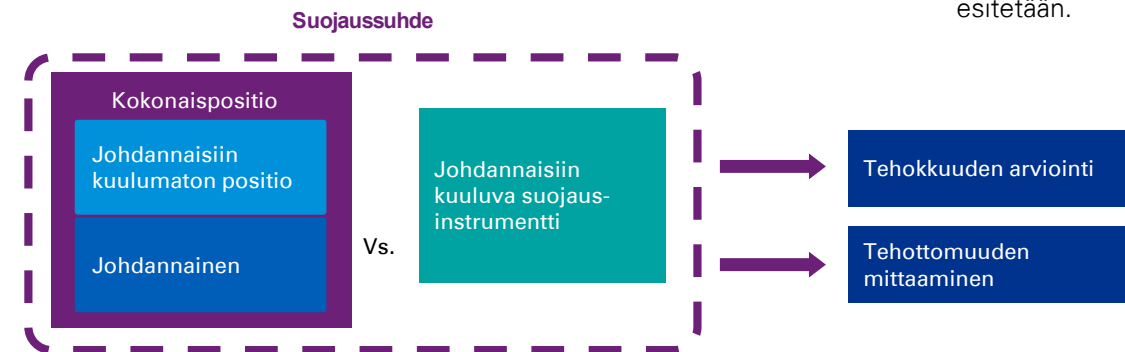
raakaöljykomponentti pystytään erikseen yksilöimään ja luotettavasti mittaamaan. Aikaisemmin haasteena on tämän tapaisessa suojaussuhteessa ollut tehokkuuden osoittaminen, kun suojattava kohde on täytynyt määritellä kokonaisuudessaan suojaussuhteeseen. Riskikomponentin erottamisen myötä yhteisöt pystyvät nykyistä monipuolisemmin toteuttamaan suojauslaskentaa todellisten riskien osalta.

Nettopositio

Nettopositio on jatkossa mahdollista määritellä suojauskohteeksi, mikä ei ole IAS 39 -standardin mukaan ollut mahdollista. Tällaisen suojaussuhteen muodostaminen edellyttää, että nettopositioon sisältyviin yksittäisiin eriin olisi mahdollista erikseen soveltaa suojauslaskentaa. Lisäksi rahavirran suojauksessa suojattavan riskin tulee olla valuuttariski. Esimerkiksi konsernitasolla erillisyyhtiöiden valuuttavelkoja ja valuuttasaatavia voidaan jatkossa yhdistää ja suojata pelkästään konsernin nettopositiota valuuttariskin osalta. Yhteisön on tällöin määritettävä suojattavaksi ne bruttovaluuttavelat ja bruttovaluuttasaatavat, joista yhdessä muodostuu suojattava nettopositio.

Kokonaispositio

IFRS 9:n mukaan suojauskohteeksi voidaan määrittää kokonaispositio, joka sisältää johdannaisen ja johdannaisiin kuulumattoman position. Suojaussuhteeseen määritetään tällöin suojauskohteena oleva kokonaispositio ja sitä suojaava johdannainen. Tehokkuuden arviointi ja mittaaminen tehdään tämän suojaussuhteen tasolla, kuten oheisessa kuvassa esitetään.

Suojauksen kustannus

IFRS 9 sallii option aika-arvon ja valuuttatermiinien termiinipisteiden jättämisen suojaussuhteen ulkopuolelle samoin kuin IAS 39. Lisäksi suojaussuhteen ulkopuolelle voidaan jättää eri valuuttojen välisten viitekoronvaihtosopimusten preemiot (foreign currency basis spread). Uutena lähestymistapana IFRS 9:ssä on näiden suojaussuhteen ulkopuolelle jätettyjen komponenttien käsittely niin sanottuna suojauskustannuksena. Suojaussuhteesta erotetut suojauksen kustannukset voidaan jaksottaa tai lykätä suojaussuhteen ajalle. Kirjauskäytäntö on riippuvainen suojauskohteen tyypestä eli siitä, onko kyseessä liiketoimeen vai ajanjaksoon liittyvä suojauskohde. Liiketoimeen liittyvästä suojaustyypestä on kyse esimerkiksi silloin, kun suojattava kohde on yksittäinen transaktio, esimerkiksi tuotantoon tarvittavan koneen osto. Ajanjaksoon liittyvä suojaus liittyy määritettyyn ajanjaksoon, johon ei sisälly yksittäistä transaktiota. Esimerkki tällaisesta on varaston käyvän arvon muutoksen suojaamisen valuuttakurssiriskiltä. Seuraava kuva havainnollistaa suojauskohteen tyyppin määrittämiä erilaisia kirjauskäytäntöjä termiinipisteiden osalta.

Tehokkuus

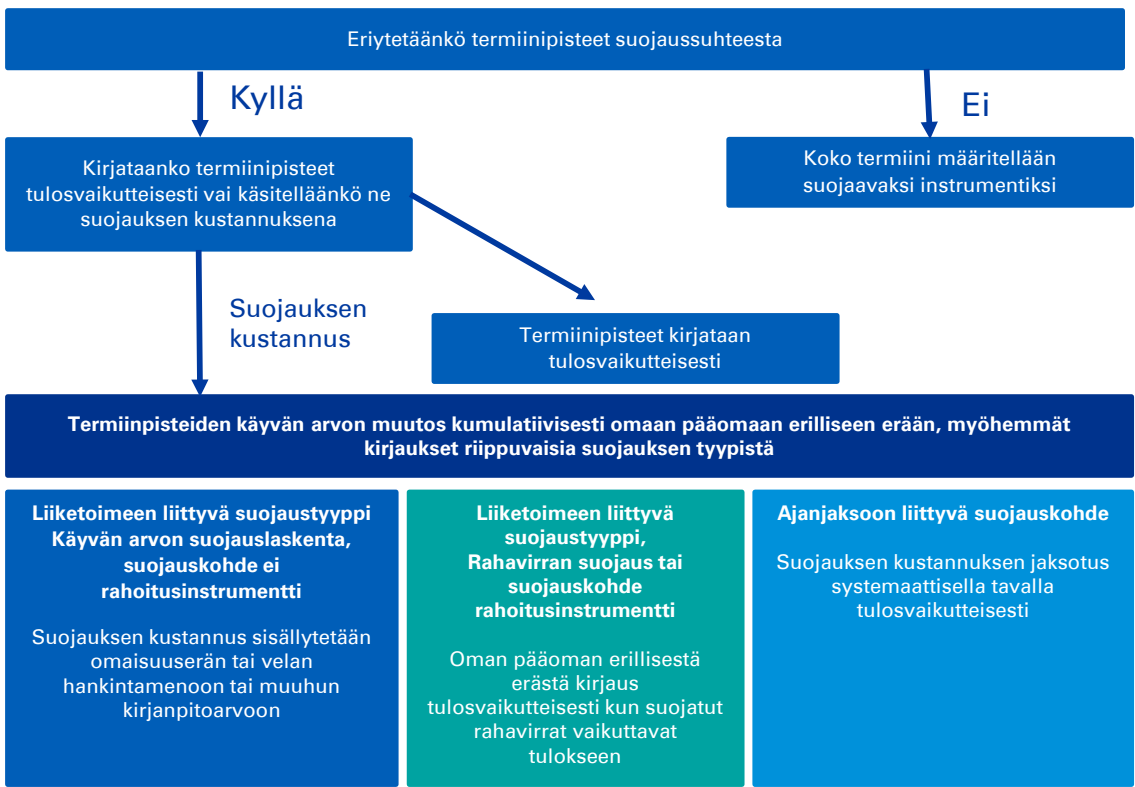
Suojaussuhteiden tehokkuutta arvioidaan jatkossa vain ei-takautuvasti (prospectively) ja IAS 39 -standardissa ollut taaksepäin suuntautuvaan tarkasteluun (retrospectively) perustuva määrällinen tehokkuusvaatimus (80-125 %) poistuu. Tehokkuustestaus perustuu IFRS 9 -standardissa kolmeen laadulliseen seikkaan:

- suojattavan kohteen ja suojaavan instrumentin välillä on taloudellinen suhde
- luottoriskin vaikutus ei dominoi taloudellisesta suhteesta aiheutuvia arvonmuutoksia, sekä
- suojaussuhde on tarkoituksen mukainen suojattavan kohteen ja suojaavan instrumentin välillä.

Tehokkuusarvioinnin tavoitteena on jatkossa tunnistaa sellaiset tilanteet, joissa nämä kolme edellytystä eivät täyty. Tehokkuuden arvioinnin toteuttamistapa voi olla joko laadullinen tai määrällinen. Arvioinnissa tulee huomioida mahdolliset tehottomuutta aiheuttavat tekijät. Arviointi tulee tehdä siis ainoastaan eteenpäin katsoen odotetun tehokkuuden osalta arvioitaessa suojauslaskennan kriteereiden täyttymistä ja mahdollisuutta jatkaa

suojauslaskentaa. Tehokkuus on käytännössä kuitenkin aina määritettävä, sillä tehoton osuus on aina kirjattava tulosvaikutteisesti.

IFRS 9 ei salli suojauslaskennan lopettamista vapaaehtoisesti, mikäli suojauslaskentakriteerit edelleen täyttyvät ja suojaus on yrityksen riskienhallintaperiaatteiden mukaista. Tilanteissa, joissa suojaussuhde ei enää täytä suojauslaskennan ehtoja, yrityksen tulee arvioida, onko suojaussuhdetta koskeva riskienhallinnan tavoite edelleen sama ja täyttyvätkö suojauslaskennan soveltamisen edellytykset. Suojaussuhdetta tulee tarvittaessa tasapainottaa vastaavasti kuin tehdään riskienhallinnan näkökulmasta. Suojauslaskenta tulee lopettaa, mikäli suojauslaskennan edellytykset eivät enää toteudu, esimerkiksi kun riskienhallintastrategiaa on muutettu.

Liitetiedot

Siirtyminen IFRS 9 -standardiin tuo mukanaan huomattavan määrän uusia liitetietoja, kuten yleensäkin uudet standardit. Liitetietojen määrä kasvaa erityisesti suojauslaskennan sekä arvonalentumisten osalta.

Aiemmin liitetiedoissa tuli kuvata riskien osalta vain rahoitusinstrumenteista aiheutuvien riskien luonnetta ja määrää. Liitetietovaateet laajenevat kattamaan kaikki ne riskit, joita suojataan ja joihin noudatetaan suojauslaskentaa. Liitetietojen lähtökohtana on riskienhallintastrategia. Yhteisön tulee kuvata riskienhallintastrategiaa ja miten sitä toteutetaan käytännössä riskien hallinnassa. Annetun informaation perusteella lukijan tulee kyetä arvioimaan jokaisen riskiluokan osalta muun muassa riskin luonnetta ja määrää, sekä mitä vaikutuksia suojaustoimenpiteillä ennakoidaan olevan yhteisön rahavirtojen määrään, ajoitukseen ja epävarmuuteen. Suojauksista on annettava tietoja taulukkomuodossa, kun nykyisten säännösten mukaan esittäminen ei ole ollut yhtä määrämuotoista.

Odotettavissa olevien luottotappioiden malliin siirtyminen vaikuttaa myös merkittävästi liitetietoihin. Uusi vaatimus on erityisesti se, että yhteisön tulee kertoa, mitkä ovat sen käytännöt ja periaatteet odotettujen luottotappioiden arvioinnin osalta. Yhteisön on selostettava käytettyjen syöttötietojen ja oletusten peruste sekä arviointimenetelmät, joita on käytetty:

- 12 kuukaudelta ja koko voimassaoloajalta odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen
- sen ratkaisemiseen, onko rahoitusinstrumenttien luottoriski lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ja
- sen ratkaisemiseen, onko rahoitusvaroihin kuuluva erä luottorisikin johdosta arvoltaan alentunut (default).

Arvonalentumiseen liittyviä erilaisia täsmäytyslaskelmia edellytetään esitettävän entistä laajemmin.

Luokittelua koskevat liitetiedot säilyvät periaatteellisella tasolla samankaltaisina kuin ne ovat nyt. Huomionarvoista on kuitenkin se, että koska luokittelu muuttuu, myös liitetiedot muuttuvat vastaavasti ja tällä on väistämättä järjestelmävaikutuksia. Joltain osin IFRS 9 luokittelun seurauksena edellytetään myös uusia liitetietoja, esimerkiksi koskien oman luottoriskin käsittelyä nimenomaisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattujen rahoitusvelkojen osalta, muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattuja oman pääoman ehtoisia instrumentteja sekä muutoksia liike-toimintamallissa.

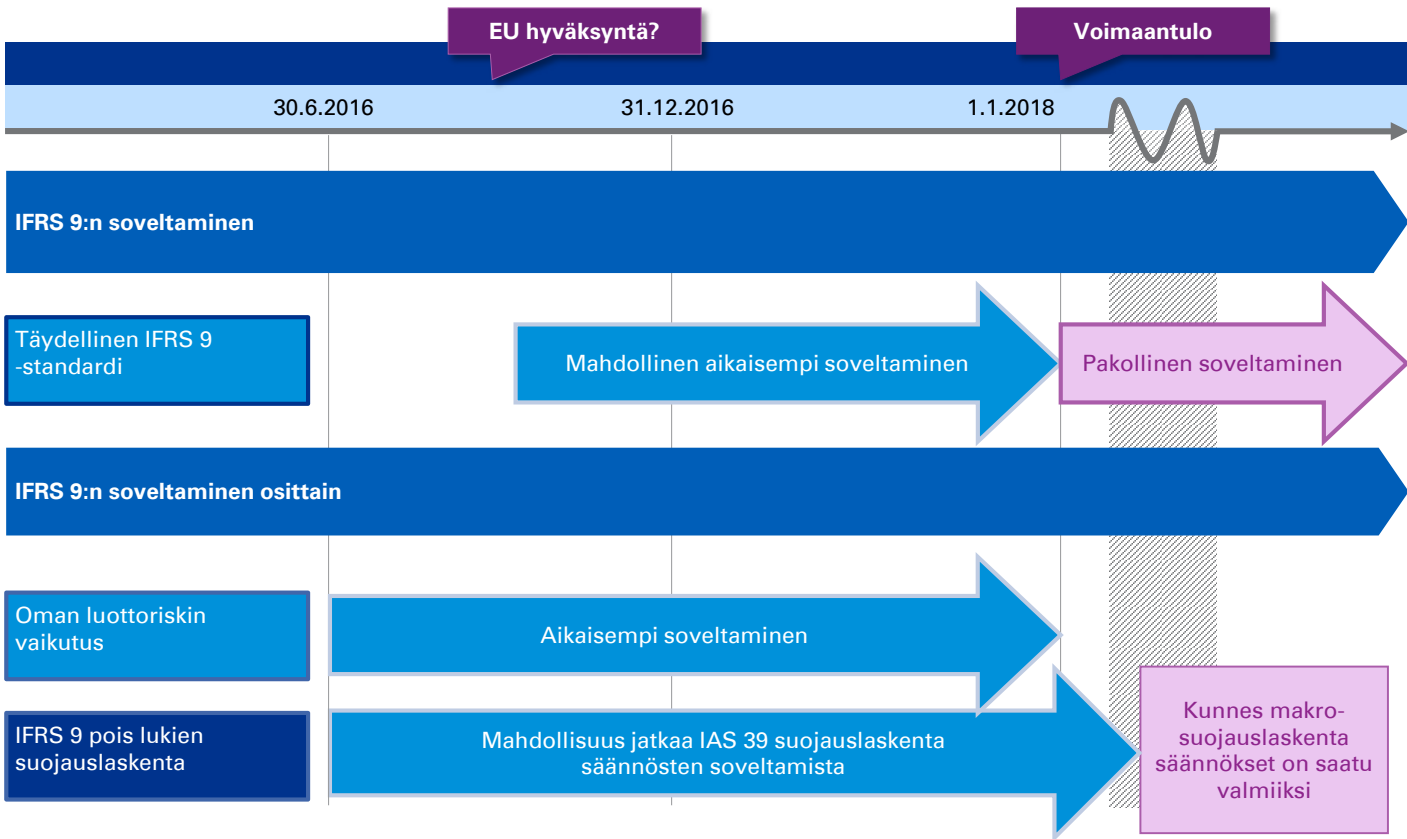
Siirryttäessä soveltamaan IFRS 9 -standardia siirtymisajankohdalta tulee antaa huomattava määrä tietoja koskien siirtymän vaikutuksia, jotta lukija kykenee arvioimaan siirtymisen merkitystä yhteisön taloudellisen raportoinnin kannalta. Esimerkiksi luokittelun osalta on esitettävä täsmäytyslaskelma IAS 39:n mukaisen luokittelun ja IFRS 9:n mukaisen luokittelun osalta. Lisäksi on esitettävä määrällistä tietoa eristä, jotka aiemmin kirjattiin käypään arvoon tulosvaikutteisesti, mutta IFRS 9:n säännösten alla jaksotettuun hankintamenuun (tai päinvastoin) ja syyt luokittelumuutoksille. Arvonalentumisten osalta on myös esitettävä täsmäytyslaskelma IFRS 9:n säännösten noudattamiseen siirtymisen vaikutuksista.

Siirtymäsäännöt

IFRS 9 -standardin soveltaminen on pakollista 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. EU hyväksyntä on odotettavissa vuoden 2016 jälkimmäisellä vuosipuoliskolla, jolloin standardin aiempi soveltaminen olisi myös mahdollista. Soveltamisen aloittamisessa on vaihtoehtoina joko täydellinen IFRS 9:n käyttöönotto tai soveltaminen osittain. Soveltamisen vaihtoehtoja on havainnollistettu seuraavalla sivulla esitettyssä kuvassa.

”Yhteisön tulee kuvata riskienhallintastrategiaa ja miten sitä toteutetaan käytännössä riskien hallinnassa.”

Voimaantulo ja aikaisempi soveltaminen

Mikäli yhteisö on nimenomaisesti luokitellut rahoitusvelkoja käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi, sen on mahdollista soveltaa IFRS 9 -standardia oman luottoriskin käyvän arvon muutosten kirjaamisen osalta (kirjata käyvän arvon muutokset muihin laajan tuloksen eriin) ennaikaisesti ilman, että se soveltaa IFRS 9 -standardia muilta osin.

IAS 39 sisältää säännökset korkoriskin ns. makrosuojauksen osalta. Nämä säännökset jätettiin IFRS 9 -projektin ulkopuolelle ja niiden työstäminen on vielä kesken. Tästä syystä yhteisö, joka noudattaa suojauslaskentaa, voi jatkaa IAS 39:n suojauslaskentasäännösten noudattamista niin kauan, kunnes makrosuojauslaskentasäännökset on saatu valmiiksi. Vaihtoehtona on

myös, että yhteisö noudattaa IFRS 9:n suojauslaskentasäännöksiä, mutta makrosuojauksen osalta IAS 39:n mukaisia säännöksiä.

Siirtyminen IFRS 9 -standardiin tulee tehdä osittain takautuvasti ja osittain ei-takautuvasti seuraavassa kuvassa esitetettyjen yleisperiaatteiden mukaan:	
Osa-alue	Siirtymäsääntö
Luokittelu ja arvostaminen (mukaan lukien arvonalentuminen)	Pääosin takautuva soveltaminen, mutta huomattava määrä poikkeuksia
Suojauslaskenta	Pääosin ei-takautuva soveltaminen, mutta joitain poikkeuksia
Vertailutiedot	Vertailutiedot edellytetään vain joistain suojauslaskentaan liittyvistä eristä

Siirtymäsäännökset ovat hyvin monimutkaiset ja yksityiskohtaiset, joten niihin on syytä perehtyä huolellisesti. IFRS 9 -standardiin siirtymisen osalta merkityksellistä on sen raportointijakson aloittamisajankohta (Date of Initial Application, DIA), jolloin yhteisö aloittaa IFRS 9 -standardien noudattamisen. Noudattamisen aloittamisesta aiheutuvat muutokset taseeseen tai laajaan tulokseen kirjataan aloittamisajankohtana. Raportointijakso voi olla myös osavuosisjakso. Tällöin aloittamisajankohta voi olla osavuosisjakson tai tilikauden alkamisajankohta. Suositeltavaa lienee kuitenkin, että aloittamisajankohdaksi valitaan tilikauden alkamisajankohta taloudellisen informaation selkeyden turvaamiseksi.

Lopuksi

Lähtökohtana IFRS 9:n soveltamiselle on yhteisön johdon päätökset, joita sen on tehtävä ainakin seuraavilta osin:

- rahoitusinstrumentteja koskevat liiketoimintamallit
- odotettavissa olevia luottotappioita koskevat arviointi- ja mittausmallit
- suojattavat erät, joihin jatkossa noudatetaan suojauslaskentaa.

Uuden standardin voimaan tulo edellyttää kaikilta yhteisöiltä muutoksia prosesseihin ja järjestelmiin. Johdon päätösten ja IFRS 9:n säännösten pohjalta yhteisön tulee päivittää erilaiset dokumentaatiot, esimerkiksi rahoitusinstrumentteja koskevat laadintaperiaatteet, riskienhallintastrategia, odotettavissa olevia luottotappioita koskevat arviointiperiaatteet sekä suojauslaskentadokumentaatio. Tämän jälkeen muutokset on vietävä järjestelmiin, jotta varmistetaan laadukkaan tilinpäätösinformaation saatavuus. Vaikka uuden standardin vaikutukset ovat merkittävimpiä pankeille, tuo se myös muille yhteisöille muutosvaateita dokumentaation ja järjestelmien osalta esimerkiksi luokittelua ja liitetietoja koskevien muutosten kautta samoin kuin suojauslaskennan osalta.

Lisätietoja:

Peter Sundvik
Rahoitus- ja IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3434
E: peter.sundvik@kpmg.fi

Riikka-Liisa Pyykönen
Rahoitus- ja IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3649
E: riikka-liisa.pyykonen@kpmg.fi

Jukka Lähdemäki
Rahoitusasiantuntija
P: 020 760 3044
E: jukka.lahdemaki@kpmg.fi

IASB:n lisäohjeet ja uudet esimerkit

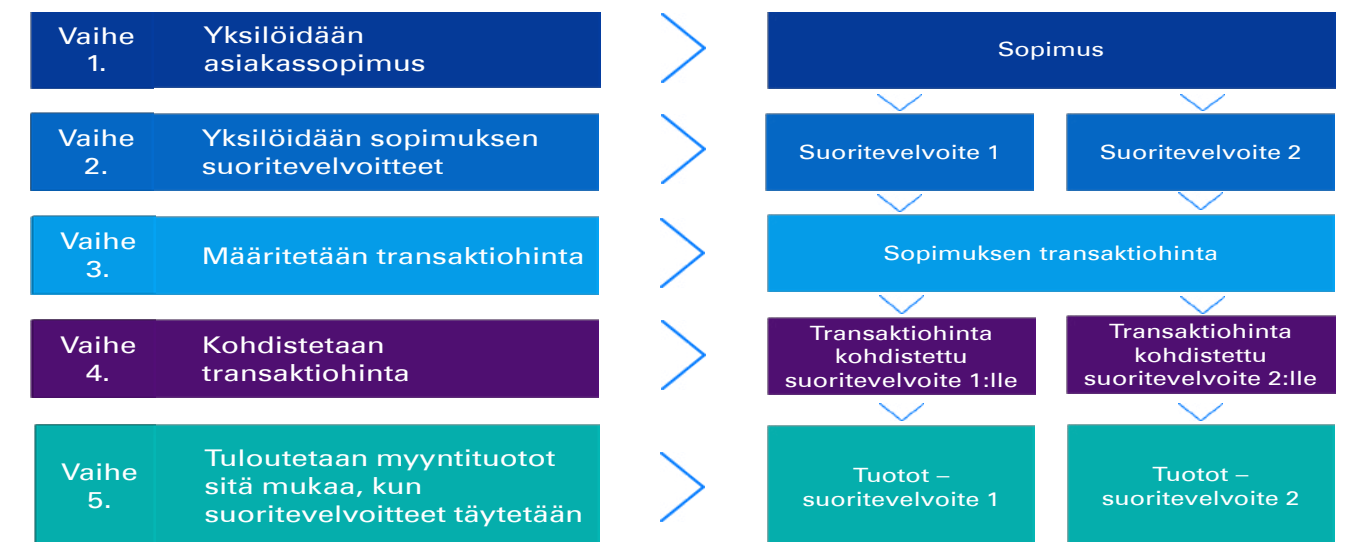
- apuna uuden tuloutusstandardin soveltamisen haasteissa

Vuoden 2014 KPMG:n IFRSview-artikkelikokoelmassa kävimme läpi IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* -standardin keskeistä sisältöä. (Artikkeli on saatavilla KPMG:n Internet sivuilla kohdassa IFRS julkaisut.) Tuolloin standardin alkuperäinen pakollinen voimaantulo oli vuoden 2017 alusta. Myöhemmin voimaantuloa lykättiin vuoteen 2018. Soveltamisajankohdan muutoksen tarkoituksena oli antaa enemmän aikaa standardin käyttöönottoon.

Teksti: Margit Tuomala ja Johanna Jalkanen-Steiner

IFRS 15 - Yleiskatsaus 5-vaiheiseen malliin

IFRS 15 sisältää 5-vaiheisen, määräysvallan siirtymiseen perustuvan analyysin:

Uusi tuloutusstandardi 5-vaiheisine mallineen (ks. kuva yllä), soveltamisohjeistuksineen ja esimerkkeineen on merkittävä muutos verrattuna IFRS:n nykyiseen, suhteellisen suppeaan tuloutusohjeistukseen. Oli odotettavissa, että uuden standardin käytäntöön soveltaminen aiheuttaa tulkintakysymyksiä. Niiden seurantaan IASB ja FASB perustivat standardin julkaisun yhteydessä TRG-ryhmän (Transition Resource Group for Revenue recognition). Ryhmässä keskustelluista aiheista useimpien osalta on päädytty johtopäätökseen, että standardin soveltaminen on mahdollista ilman uutta ohjeistusta. Muutamien aiheiden osalta on kuitenkin todettu, että soveltamiskäytäntö saattaisi muodostua vaihtelevaksi, ellei niihin anneta lisäohjeita.

IASB ja FASB ovat kumpikin tahollaan päätyneet antamaan hieman erilaiset selvennykset uuteen standardiin. IASB julkaisi selvennykset huhtikuussa 2016 muutoksena IFRS 15 -standardiin (Clarifications to IFRS 15). Lähtökohtana selvennyksissä on, etteivät ne muuta standardin periaatteita, vaan tekstin tarkennuksia ja esimerkein pyritään kuvaamaan paremmin standardin tarkoitusta. Selvennykset tulevat voimaan samaan aikaan kuin alkuperäinen standardi eli 1.1.2018 alkaen. Tässä artikkelissa kerromme tarkemmin näistä selvennyksistä seuraaviin osa-alueisiin: erillisen suoritevelvoitteen tunnistaminen, lisenssit, päämies vs. agentti, ja siirtymä.

Erillisen suoritevelvoitteen tunnistaminen

Uuden tuloutusstandardin 5-vaiheisen malli edellyttää sopimuksen suoritevelvoitteiden yksilöimistä. Toisin sanoen on tunnistettava jokainen tavara tai palvelu (tai niiden kokonaisuus), joka on erotettavissa. Tavara tai palvelu on erotettavissa, jos molemmat seuraavista kriteereistä täyttyvät: asiakas pystyy hyötymään tavarasta tai palvelusta joko yksinään tai yhdessä muiden helposti saatavissa olevien tavaroiden tai palveluiden kanssa ja tavara tai palvelu on sopimuksen yhteydessä tarkasteltuna yksilöitävissä erillään. Ensimmäinen kriteeri lienee tavallisesti helppo arvioida; se täyttyy esimerkiksi silloin, kun kyseistä tavaraa tai palvelua myydään myös erikseen. Toiseen kriteeriin standardi antaa tarkentavaa ohjeistusta siitä, mitkä seikat voivat osoittaa tavarain tai palvelun erillisyyttä sopimuksen kannalta:

- yhteisö ei tarjoa merkittävää palvelua, jolla syntyisi tavara- tai palvelukokonaisuus
- tavara tai palvelu ei aiheuta merkittävää muutosta toiseen sopimuksessa luvattuun tavarain eikä tee siitä räätälöityä
- tavara tai palvelu ei ole erittäin riippuvainen muista sopimuksissa luvatuista tavaroista tai palveluista eikä ole niihin voimakkaasti yhteydessä.

Viimeisen kohdan käytännön tulkinta on osoittautunut monimutkaisemmissa tilanteissa vaikeaksi. Esimerkiksi, jos myydään asiakkaan tiloihin asennettava kone, siinä voitaisiin tunnistaa kaksi suoritevelvoitetta – kone ja asennus. Toisaalta on esitetty näkemyksiä, että kyseessä ei ole erilliset suoritevelvoitteet, koska kone ei yksinään toimi asentamattomana ja toisaalta asennuspalvelut ovat riippuvaisia siitä, että kone on toimitettu asiakkaalle.

Standardin muutoksessa IASB pyrkii vastaamaan näihin soveltamisen haasteisiin selventämällä olemassa olevia esimerkkejä, mutta myös antamalla uusia esimerkkejä. Standardimuutoksen johtopäätösten perustelut -osiossa IASB tuo esiin, että tarkastelussa ei tule arvioida pelkästään tavaroiden ja palveluiden keskinäistä riippuvuutta, vaan tulee myös arvioida, syntyykö tavaroiden tai palveluiden yhdistämisessä muutoksia, jotka luovat niistä uuden kokonaisuuden.

Seuraavalla sivulla olevassa kuvassa on muutetun standardin esimerkkejä, joissa suoritevelvoite on erotettavissa ja esimerkkejä, joissa tavarat ja palvelut on yhdistetty yhdeksi suoritevelvoitteeksi.

Esimerkkejä suoritevelvoitteen tunnistamisesta

Erotettavissa vai yhdistetty?	Esimerkki (IFRS 15 Illustrative examples)	Perustelu
Erotettavissa	Valmisohjelmisto + valinnainen asennuspalvelu (esim. 11A)	Valmisohjelmisto ja asennuspalvelu eivät aiheuta toisiinsa muutoksia
Erotettavissa	Valmisohjelmisto + sopimus asennuspalvelusta (esim. 11D)	Valmisohjelmisto ja asennuspalvelu eivät aiheuta toisiinsa muutoksia huolimatta sopimuksen rajoitteesta hankkia asennuspalvelu muualta
Erotettavissa	Laite + kulutustavaran jatkuva hankinta (esim. 11E)	Molemmat voidaan toimittaa erikseen. Kulutustavara ei muuta laitetta tai päinvastoin
Yhdistetty	Sairaalan rakentaminen (esim. 10A)	Tavarat ja palvelut muuttavat toisiaan valmiiksi lopputulokseksi (sairaala)
Yhdistetty	Rääätälöity ohjelmisto + asennuspalvelu asiakkaan olemassa oleviin järjestelmiin integroimiseksi.(esim.11B)	Asennuspalvelu muuntaa ohjelmiston toimimaan asiakkaan olemassa olevien järjestelmien kanssa
Yhdistetty	Monimutkainen rääätälöity laite, jonka myyjä on vastuussa sen tuottamisesta, testauksesta ja toimituksista asiakkaalle. (esim.10B)	Myyjän lupaus on laitteiston toimitusprosessi. Kaikki panokset prosessissa muodostavat yhdistetyn tuotoksen

Päämies vs. agentti

Standardin soveltamisohjeistuksen mukaan silloin, kun toinen osapuoli osallistuu tavaroiden tai palveluiden toimittamiseen asiakkaalle, on ratkaistava, toimiiko yhteisö päämiehenä vai agenttina. Yhteisö on päämies, kun sillä on määräysvalta luvattuun tavaraan tai palveluun ennen sen luovuttamista asiakkaalle.

Soveltamisohjeistuksessa kuvataan seikkoja, jotka viittaavat siihen, että yhteisö on agentti:

- toisella osapuolella on päävastuu sopimuksen täyttämisestä
- yhteisöllä ei ole vaihto-omaisuuteen liittyvää riskiä
- yhteisöllä ei ole harkintavaltaa hintojen määrittämisessä
- saatu vastike on provisio
- yhteisö ei altistu luottoriskille.

Edellä kuvatuista kohdista on noussut esiin kysymys, miten määräysvallan periaatetta sovelletaan agenttiin viittaavien seikkojen kanssa eli pitäisikö ne arvioida erikseen vai ovatko ne osa määräysvallan käsitettä. Samoin on ollut epäselvää, ovatko jotkut seikoista tärkeämpiä kuin toiset – esimerkiksi, jos ne johtavat tulkintaa eri suuntiin. Muutoksessa selvennetään, että määräysvallan käsite on tarkastelun keskeinen periaate, siten viitteet voivat tukea tässä tarkastelussa, mutta ne eivät ole määrääviä. Soveltamisohjeistukseen myös muutetaan edellä mainittujen agenttiin viittaavien seikkojen tarkastelukulma eli kuvataan seikat, jotka osoittavat että yhteisöllä on määräysvalta tavaraan tai palveluun ennen sen luovuttamista asiakkaalle (toisin sanoen milloin kyseessä on päämies). Samalla on kokonaan poistettu maininta siitä, että saatu vastike on provisio. Muutetussa standardissa todetaan myös, että nämä seikat voivat olla eri tavoin

merkityksellisiä riippuen tavarán tai palvelun luonteesta sekä sopimuksen ehdoista ja olosuhteista.

Muutoksessa annetaan lisäohjeistusta määräysvallan tarkasteluun silloin, kun kyseessä on palveluiden tuottaminen. Niissä päämies on se, joka määrää oikeudesta kolmannen osapuolen suorittamaan palveluun ja joka voi ohjata kolmatta osapuolta palvelun suorittamisessa.

Agentti vs. päämies -tarkastelussa on esitetty kysymys, millä tasolla tarkastelu tulee tehdä (unit of account). Muutoksessa täsmennetään, että tarkastelutasoa varten tulee tunnistaa tietyn tavarán tai palvelun luonne, eli onko kyseessä erotettavissa oleva tavara tai palvelu, vai tavara- tai palvelukokonaisuus.

Lisäksi muutetussa standardissa on uusi esimerkki, jossa kuvataan agentti vs. päämiesohjeistuksen soveltamista virtuaalisiin tai aineettomiin hyödykkeisiin.

Lisenssit

IFRS 15 -standardiin sisältyy lisenssien osalta kokonaan uutta soveltamisohjeistusta. Sen mukaan ensin tarkastellaan, onko lisenssi erotettavissa. Jos lisenssi ei ole erotettavissa, se tuloutetaan osana tavara- tai palvelukokonaisuutta soveltaen standardin 5-vaiheista mallia. Erotettavissa oleva lisenssi käsitellään erillisenä suoritevelvoitteena.

Erillisenä suoritevelvoitteena käsiteltävän lisenssin luonne ratkaisee, tuloutetaanko lisenssi yhtenä ajankohtana vai ajan kuluessa. Ajan kuluessa tuloutettava lisenssi antaa pääsyn yhteisön henkiseen omaisuuteen sellaisena kuin se on koko lisenssin kattamana ajankohtana, kun taas yhtenä ajankohtana tuloutettava lisenssi antaa käyttöoikeuden yhteisön henkiseen omaisuuteen sellaisena kuin se on lisenssin myöntämisaikana.

Lisenssin voidaan tulkita olevan luonteeltaan sellainen, että se antaa pääsyn yhteisön henkiseen omaisuuteen ja tuloutetaan ajan kuluessa, kun seuraavat kriteerit täyttyvät:

- yhteisö suorittaa toimenpiteitä, jotka merkittävästi vaikuttavat henkiseen omaisuuteen
- asiakas altistuu välittömästi positiiviselle tai negatiivisille vaikutuksille, jotka aiheutuvat yhteisön henkistä omaisuutta koskevista toimenpiteistä ja
- nämä toimenpiteet eivät johda tavarán tai palvelun luovuttamiseen asiakkaalle sitä mukaa kuin toimenpiteet toteutuvat.

Erityisesti edellä kuvattu lisenssin luonteen määrittämiseen liittyvä soveltamisohjeistus on aiheuttanut tulkintavaikeuksia. Esiin on noussut muun muassa kysymys, millaisia ovat toimenpiteet, jotka merkittävästi vaikuttavat henkiseen omaisuuteen. TRG-ryhmä päätyi siihen, että lisenssiin vaikutetaan merkittävästi, jos esimerkiksi sen muoto ja toimivuus muuttuvat. Tässä yhteydessä tarkasteltiin myös kysymystä, vaikuttaako yhteisö merkittävästi henkiseen omaisuuteen silloin, jos sen suorit-

tamien toimenpiteiden perusteella henkisen omaisuuden arvo muuttuu. IASB päätti muuttaa TRG-ryhmän läpikäynnin seurauksena lisenssien soveltamisohjeistusta ja lisätä esimerkkejä soveltamisen avuksi. Selvennyksen mukaisesti yhteisön toimenpiteet vaikuttavat merkittävästi henkiseen omaisuuteen, kun

- toimenpiteiden voidaan odottaa muuttavan henkisen omaisuuden muotoa, kuten muotoilua tai toimivuutta (esimerkiksi toiminnon suorittamista) tai
- asiakkaan mahdollisuudet saada hyötyjä riippuvat olennaisilta osin yhtiön suorittamista toimenpiteistä. Standardi antaa tällaisesta esimerkkinä tuotemerkin.

Muun muassa tuotemerkit, franchising-oikeudet, logot ja joukkuenimet ovat esimerkkejä henkisestä omaisuudesta, jotka täyttävät edellä mainitut kriteerit. Näiden osalta tuloutus tapahtuu siten yleensä ajan kuluessa.

Mikäli lisenssi on luonteeltaan sellainen, että se antaa käyttöoikeuden yhteisön henkiseen omaisuuteen sellaisena kuin se on lisenssin myöntämisaikana, lisenssi tuloutetaan yhtenä ajankohtana. Tuloutusajankoh- ta määritetään soveltaen standardin yhtenä ajankohtana täytettävien suoritevelvoitteiden kriteereitä. Myyntituottoja ei kuitenkaan voida kirjata ennen kuin asiakas pystyy käyttämään lisenssiä ja hyötymään siitä.

Esimerkkejä yleensä yhtenä ajankohtana tuloutettavista henkisistä omaisuuksista ovat elokuvat ja ohjelmistot, sillä näiden toimivuus oli olemassa jo henkisen omaisuuden syntyhetkellä.

Edellä olevia periaatteista huolimatta henkistä omaisuutta koskevasta lisenssistä saatava myyntiin tai käyttöön perustuva rojaltimaksu kirjataan vasta myöhempänä seuraavista ajankohdista jona:

- myöhemmin tapahtuva myynti tai käyttö toteutuu ja
- rojalteihin liittyvä suoritevelvoite on täytetty (tai osittain täytetty).

Myyntiin tai käyttöön perustuvan rojaltimaksun tuloutusperiaate poikkeaa siten muuttuvan vastikkeen tulouttamisen pääperiaatteesta.

TRG-ryhmälle tuli kysymyksiä siitä, miten edellä olevaa periaatetta sovelletaan. Esimerkiksi, jos yhtiön tarjoamaan tavara- tai palvelupakettiin sisältyy lisenssi, joka tuloutetaan noudattaen rojaltimaksuperiaatetta, tulisiko tällöin kokonaisuuden muihin osiin soveltaa erilaisia tuloutusperiaatteita.

Standardia selvennettiin niin, että myyntiin tai käyttöön perustuvaa rojaltimaksun poikkeusta sovelletaan tuloutusperiaatteena silloin, kun rojaltiliittyy vain henkisen omaisuuden lisenssiin tai lisenssi on vallitsevana nimikkeenä. Siten IASB tarkentaa myynnin tai käytön perustuvan rojaltimaksujen poikkeuksen käytön niin, että rojaltiluloutetaan joko kokonaan soveltaen edellä olevaa poikkeusta tai kokonaan soveltaen muuttuvan vastikkeen periaatteita.

Siirtymä

IFRS 15 -siirtymä on mahdollista tehdä soveltaen seuraavia menetelmiä:

- täydellinen takautuva soveltaminen
- osittainen takautuva soveltaminen hyödyntäen standardiin sisältyviä käytännön apukeinoja tai
- kertyneen vaikutuksen menetelmä, jolloin IFRS 15 -standardin vaikutus kirjataan soveltamisen aloitusajankohdasta eli 1.1.2018.

Alkuperäiseen IFRS 15 -standardiin sisältyi kolme käytännön apukeinoa, joilla helpotettiin standardin käyttöön siirtymistä. IASB:n julkaisemaan standardin selvennyksiin lisättiin lisäksi seuraavat kaksi uutta käytännön apukeinoa siirtymän helpottamiseksi:

- sopimusmuutokset ja
- kokonaan toteutetut sopimukset.

Käytännön apukeino sopimusmuutoksista sallii jälkiviisauden käytön sopimusmuutosten vaikutuksia määritettäessä. Tämä tarkoittaa sitä, että siirtymässä sopimus voidaan analysoida siirtymähetken sopimusehtoihin perustuen. Tällöin ei tarvitse analysoida sitä, kuinka sellaiset sopimusmuutokset käsitellään, jotka tapahtuivat sopimuksen tekohetken ja ensimmäisen esitetävän kauden alun välillä. Tämä käytännön apukeino ei kuitenkaan salli poikkeamista muista standardin vaatimuksista, kuten yksilöidä suoritevelvoitteet siirtymässä.

Käytännön apukeino kokonaan toteutetuista sopimuksista mahdollistaa sen, että IAS 18:n ja IAS 11:n mukaisesti kokonaan toteutettuja sopimuksia ei tarvitse oikaista ajalta ennen ensimmäisen esitetävän kauden alkua. Tämä apukeino sallii siten lähtökohtaisesti kertyneen vaikutuksen menetelmän käytön ensimmäisen esitetävän kauden alkuhetkellä.

Lopuksi

Nyt julkaistujen muutosten jälkeen IFRS 15 -standardi ei oletettavasti muutu vähään aikaan. IASB pitää tärkeänä, ettei standardiin tehdä jatkuvia muutoksia, jotta se tarjoaa vakaan lähtökohdan soveltamiselle. Seuraavat muutokset ovat siten mahdollisia vasta, jos standardin käyttöönoton jälkeinen arviointi (PIR, Post Implementation Review) tuo esiin parannustarpeita.

IFRS 15:n pakollisen soveltamisen ajankohta lähestyy. Mikäli uuden standardin käyttöönottoa ei vielä ole aloitettu, selvitystyö on syytä panna liikkeelle mahdollisimman pian, sillä standardi edellyttää monesti järjestelmämuutoksia, joiden käyttöönotto vie aikaa.

"IASB:n julkaisemaan standardin selvennyksiin lisättiin lisäksi seuraavat kaksi uutta käytännön apukeinoa siirtymän helpottamiseksi:

- sopimusmuutokset ja
- kokonaan toteutetut sopimukset."

Lisätietoja:

Margit Tuomala
IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3553
E: margit.tuomala@kpmg.fi

Johanna Jalkanen-Steiner
IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3514
E: johanna.jalkanen-steiner@kpmg.fi

Mitä mietit valmistautuessasi uusien IFRS-standardien käyttöönottoon?

Mistä saadaan apua?
Mitä mahdollisuuksia muutos tuo?
Mitä ongelmia uusien standardien soveltamisessa voi tulla?
Mitä meidän pitää tehdä nyt?
Milloin pitää olla valmis?

Miten käy tunnusluvuille, lainakovenanteille tai vaikkapa bonuksille?
Tuleeko arvonalentumisia rahoitusvaroista nyt enemmän?
Mikä muuttuu tulouttamisessa?
Miten tämä tulee vaikuttamaan veroihin?
Kuinka paljon tulos muuttuu?

Miten prosessit muuttuvat?
Mitä järjestelmille pitää tehdä ja missä vaiheessa?
Miten saan liiketoiminta-alueiden edustajat mukaan?
Pitääkö vanhoja sopimuksia neuvotella uudestaan?

Miten tiedot kerätään?
Riittääkö meillä osaaminen?
Kuka meillä vastaa projektista, tarvitaanko projektitiimi?
Miten tämä vaikuttaa muihin projekteihin ja päivittäiseen työhön?

Uusi IFRS 16

Vuokrasopimukset -standardi tuo vuokrasopimukset taseeseen

IASB julkaisi tammikuussa 2016 uuden vuokrasopimuksia koskevan IFRS 16 *Vuokrasopimukset* -standardin. Standardin valmistelu aloitettiin jo vuonna 2009 ja lopulta värikkäiden vaiheiden jälkeen vuonna 2016 standardi oli valmis julkistettavaksi. Standardia laadittiin yhteistyössä FASB:n kanssa, mutta lopputulos IFRS- ja US GAAP -tilinpäätöskäytäntöihin sisältyvien standardien välillä on osittain poikkeava eikä konvergenssia saavutettu kaikilta osin. Uuden IFRS 16 -standardin myötä myös IAS 17 -standardiin liittyvät SIC- ja IFRIC-tulkinnat kumotaan ja niiden ohjeistus sisältyy IFRS 16 -standardiin, joka tulee voimaan 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla.

Teksti: Jari Halonen ja Pekka Toivonen

IASB:n näkemyksen mukaan keskeiset ongelmat vielä voimassaolevaan IAS 17 *Vuokrasopimukset* -standardiin liittyvät standardin sisältämiin strukturointimahdollisuuksiin sekä siihen, että muiden vuokrasopimusten käsittely taseen ulkopuolella ei anna riittävän oikeaa kuvaa vuokrausjärjestelyn vaikutuksesta vuokralle ottajan taloudelliseen asemaan. Osa vuokralle ottajan liiketoiminnan käytössä olevista varoista puuttuu taseesta. Myös osa velvoitteista jää taseen ulkopuolelle, koska tulevia vuokria, joihin on sitouduttu, ei ole esitetty taseessa velkana.

Näistä lähtökohdista ei ole yllättävää, että lopputulos on vuokralle ottajan kannalta standardi, joka merkittävilta osin poistaa strukturointimahdollisuuksia ja toisaalta lisää vuokralle ottajan taseeseen varoina ja velkoina kirjattavien vuokrasopimusten määrää. Vuokralle antajien osalta kirjanpito-käsittely säilyy pääosin ennallaan.

Uutta standardia sovelletaan kaikkiin vuokrasopimuksiin lukuun ottamatta:

- vuokrasopimuksia, jotka koskevat uusiutumattomien luonnonvarojen etsintää tai käyttöä
- vuokrasopimuksia, jotka koskevat vuokralle ottajan hallussa olevia soveltamisalaan kuuluvia biologisia hyödykkeitä (IAS 41 *Maatalous*)
- palvelutoimilupajärjestelyitä (IFRIC 12:n *Palvelutoimilupajärjestelyt*)
- vuokralle antajan myöntämiä henkistä omaisuutta koskevia lisenssejä (IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista*) ja
- lisenssisopimuksiin perustuvia vuokralle ottajan oikeuksia, jotka koskevat esimerkiksi elokuvia, patentteja ja tekijänoikeuksia (IAS 38 *Aineettomat hyödykkeet*).

Vuokrasopimuksen määritelmä

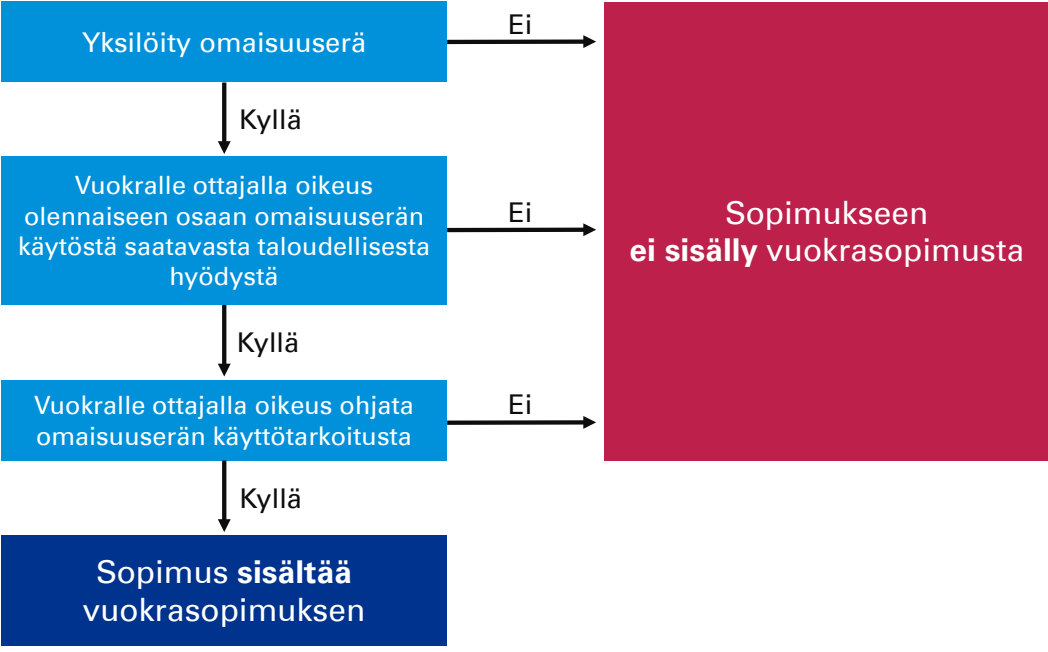
Vuokrasopimus on standardin määritelmän mukaan sopimus tai sopimuksen osa, joka tuottaa oikeuden käyttää yksilöityä omaisuuserää määriteltynä ajanjaksona tiettyä määriteltä vastiketta vastaan, tuottaen omaisuuserän käyttöä koskevan määräysvallan.

Uuden standardin mukainen ohjeistus korvaa aikaisemman IFRIC 4 -tulkinnan, miten arvioidaan sisältääkö jokin järjestely vuokrasopimuksen. Arviointi lähtee siitä, riippuuko järjestelyn velvoitteiden täyttäminen nimenomaisesti yksilöidystä omaisuuserästä vai voiko palvelun tuottaja täyttää velvoitteensa muutoin kuin yksilöidyllä omaisuuserällä. Standardin liitteenä on useita standardin soveltamisen helpottamiseksi annettuja esimerkkejä, joista muutama havainnollistaa nimenomaan kyseistä asiaa. Käsittelyn kannalta ratkaisevaa on, tuottaako sopimus oikeuden käyttää tiettyä omaisuuserää vai onko kyse palvelusopimuksesta, joka tuotetaan kyseistä omaisuuserää käyttäen.

Yksi asiaa selventävä esimerkki liittyy tilanteeseen, jossa palvelun tuottaja luovuttaa asiakkaalle kaksi valokuitua tiedon siirrossa käytettäväksi. Jos kyseessä on kaksi yksilöityä kuitua, jotka ovat vain tämän asiakkaan käytössä, palvelun tuottaminen riippuu tässä tapauksessa yksilöidystä omaisuuserästä ja siten kyseinen omaisuuserä tulkitaan vuokratuksi. Toisaalta, jos palvelun tuottaja lupaa asiakkaalle vastaavan kapasiteetin valokaapelissa, joka ei riipu yksilöidystä valokuiduista, järjestelyn ei tulkita sisältävän vuokrasopimusta.

Analysointikaavio sen ratkaisemiseksi, sisältääkö sopimus vuokrasopimuksen:

IFRS 16 vuokralle ottajan kannalta

IFRS 16:n keskeinen periaate on se, että kaikki vuokrasopimukset eräin poikkeuksin esitetään vuokralle ottajan taseessa varoina ja velkoina. Vuokrasopimusten luokittelusta muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopimuksiin luovutaan. Käytäntö vuokrasopimusten taseeseen merkitsemisen osalta on samankaltainen kuin nykyisen IAS 17 -standardin rahoitusleasingkäsittely. Vuokralle ottaja merkitsee taseen varoihin käyttöoikeusomaisuuserän perustuen oikeuteen käyttää omaisuuserää (right-of-use asset) ja tätä vastaavan vuokrasopimusvelan, joiden taseeseen kirjattava määrä perustuu tulevien vuokrien nykyarvoon.

Käyttöoikeusomaisuuserän ja vuokrasopimusvelan alkuperäinen arvos-taminen:

Käyttöoikeusomaisuuserä	Vuokrasopimusvelka
Vuokrasopimusvelka	Vuokrat / Diskonttauskorko
Ennakkomaksut	
Ennallistamismenot	
Alkuvaiheen välittömät menot	Varaus (IAS 37)
Kannustimet vuokrasopimukseen liittyen	

Huomionarvoista on, että standardi ei suoraan määrittele, että käyttöoikeusomaisuuserä kuuluisi IAS 16 *Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet*- tai IAS 38 *Aineettomat hyödykkeet*-standardien soveltamisalaan. Tästä johtuen käyttöoikeusomaisuuserä muodostaa oman varojen luokan, joka on lähtökohtaisesti erillinen aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

Vuokrien nykyarvoa laskettaessa diskonttauskorkona käytetään ensisijaisesti vuokrasopimuksen sisäistä korkoa tai vuokralle ottajan lisäluoton korkoa, joka kuvastaa korkoa, jota vuokralle ottaja maksaisi lainatessaan vuokrasopimuksen syntymisajankohdalla omaisuuserän hankkimiseen tarvittavat varat samaksi ajaksi vastaavanlaisin vakuuksin. Vuokralle ottajan tuloslaskelmassa vaikutus saattaa olla vastaavanlainen etupainotteinen kuluvaikutus kuin nykyisessä rahoitusleasingkäsitteilyssä. Kuluvaikutus on etupainotteinen, mikäli omaisuuserä tullaan poistamaan vuokrakauden tai lyhyemmän ajanjakson kuluessa, eikä sopimukseen liity esimerkiksi (edullista) osto-optiota, jonka vuokralle ottaja aikoo sopimuksen syntymishetkellä tehdyn arvion mukaan käyttää. Maksettu vuokra jaetaan sitoutuneelle pääomalle maksettavaan korkokuluun ja vuokrasopimusvelan lyhennykseen.

Myöhemmillä kausilla vuokrasopimusvelka arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä. Käyttöoikeusomaisuuserästä kirjataan poistot suunnitelman mukaisesti tasapoistoina tai muulla systemaattisella menetelmällä IAS 16 -standardin säännösten mukaisesti. Tuloslaskelmassa poiston ja korkokulun esittäminen vuokrakulun sijaan parantaa raportoitavan yhteisön EBITDA-tunnuslukua. Käyttöoikeusomaisuuserään on lisäksi sovellettava IAS 36 *Omaisuuksien arvon alentuminen*-standardin mukaisia arvonalentumista koskevia vaatimuksia.

Käyttöoikeusomaisuuserä arvostetaan taseeseen merkittäessä hankintameno, joka perustuu vuokrien nykyarvoon. Myöhemmän arvostuksen osalta yhteisö, joka arvostaa jonkin käyttöomaisuuteen kuuluvan luokan IAS 16 -standardin mukaisen uudelleenarvostusmenetelmän mukaisesti, voi arvostaa myös vastaavaan luokkaan liittyvän käyttöoikeusomaisuuserän uudelleenarvostukseen perustuvaan määrään. Jos vuokrattu omaisuuserä täyttää sijoituskiinteistön määritelmän ja mikäli vuokralle ottaja arvostaa sijoituskiinteistöt käypään arvoon, tulee myös sijoituskiinteistökäyttöön vuokrattuun omaisuuserään liittyvä käyttöoikeusomaisuuserä arvostaa käypään arvoon IAS 40 *Sijoituskiinteistöt*-standardin periaatteiden mukaisesti.

Tase

Varat

= Käyttöoikeusomaisuuserä

Velat

= Vuokrasopimusvelka

Tuloslaskelma

Vuokrameno

Poisto

+ Korkokulu

= Vuokrameno

”Vuokrasopimusten luokittelusta muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopeuksiin luovutaan.”

Vuokralle ottajille annettavat helpotukset

Standardiin on sisällytetty kaksi keskeistä helpotusta vuokralle ottajille. Näiden helpotusten tarkoituksena on tehdä standardin käytännön soveltaminen kevyemmäksi kuitenkin siten, ettei keskeisestä periaatteesta vuokrasopimusten merkitsemisestä vuokralle ottajien taseeseen tingittäisi liikaa. Vuokralle ottaja voi päättää olla soveltamatta standardin määrittelemää käsittelytapaa seuraaviin vuokrasopimuksiin:

Lyhytaikaiset sopimukset

≤ 12 kuukautta

Ensimmäinen helpotus koskee lyhytaikaisia vuokrasopimuksia, joissa vuokrakausi on enintään 12 kuukautta. Tällaisten vuokrasopimusten osalta vuokralle ottaja saa vuokrasopimuskohtaisesti valita käyttääkö helpotusta olla merkitsemättä tällaiset lyhytaikaiset vuokrasopimukset taseeseen. Toistaiseksi voimassa olevien toimitiloja koskevien vuokrasopimusten osalta vuokrakausi on tässä tarkastelussa sopimuksen irtisanomisaika. Jos sekä vuokralle ottajan että vuokralle antajan irtisanomisaika on alle 12 kuukautta, on kysymys käsityksemme mukaan lyhytaikaisesta tulkittavasta vuokrasopimuksesta, koska vuokralle ottajalla ei olisi muista osapuolista riippumatonta oikeutta jatkaa vuokrasopimusta yli irtisanomisaajan. Näin ollen lyhytaikaisia vuokrasopimuksia koskeva helpotus olisi käytettävissä. IASB:n näkemyksen mukaan toimitilavuokrasopimusten osalta on epätodennäköistä, että kyseiset lyhytaikaiset vuokrasopimukset olisivat sekä vuokralle ottajan että vuokralle antajan intressien mukaisia. Mikäli kohde on vuokralle ottajan kannalta tarkoituksiin hyvin soveltuva, vuokralle ottajan intressi on tyypillisesti varmistaa oikeutensa kohteeseen pidemmäksi ajaksi. Vastaavasti, jos kohde ei ole vuokralle ottajille erityisen houkutteleva, olisi vuokralle antajan edun mukaista pyrkiä pidempiaikaisiin vuokrasopimuksiin.

Arvoltaan vähäiset omaisuuserät

≤ USD 5 000

Toinen helpotus liittyy vuokrasopimuksiin, jotka koskevat arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä. Jos omaisuuserän käypä arvo sopimuksen alkamisajankohdalla on enintään USD 5 000, ei tällaisia omaisuuseriä koskevia sopimuksia tarvitse merkitä vuokralle ottajan taseeseen. Tämä helpotus on käytettävissä, vaikka vuokralle ottajan arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä koskevien vuokrasopimusten yhteismäärä olisi olennainen. Käytännössä tämä tarkoittaa vuokralle ottajien kannalta sitä, että tyypillisesti vuokralle otettavista omaisuuksista henkilökohtaiset tietokoneet, matkapuhelimet ja edullisemmat tulostimet ja kopiokoneet kuuluvat helpotuksen piiriin, mutta esimerkiksi autot eivät kuulu. Helpotuksen soveltuvuutta arvioidaan nimenomaisesti suhteessa uuden omaisuuserän käypään arvoon. Helpotus ei siten sovellu hankittaessa käytetty auto alle USD 5 000 hintaan, mikäli sen käypä arvo uutena ylittää edellä mainitun raja-arvon.

IFRS 16 vuokralle antajan kannalta

Vuokralle antajien osalta säilytetään nykyisen IAS 17 -standardin mukainen jako rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin. Myös luokittelukriteerit pysyvät samoina. Nykyinen IAS 17 -standardi sisältää ohjeistuksen mahdollisen myyntivoiton tulouttamisesta rahoitusleasingsopimusten yhteydessä sellaisille vuokralle antajille, jotka ovat myös hyödykkeiden valmistajia tai jälleenmyyjiä. Vastaava ohjeistus sisältyy myös uuteen standardiin. Uudistuksen osalta myös vuokralle antajien on oltava tietoisia erityisesti uuden standardin mukaisesta vuokrasopimuksen määritelmästä, edelleenvuokrauksen käsittelytavasta sekä myynti- ja takaisinvuokraustransaktioiden käsittelystä. Kyseisiä transaktioita koskeviin säännöksiin on tullut muutoksia myös vuokralle antajia koskien. Vuokralle ottajia koskevilla muutoksilla saattaa olla vaikutusta myös vuokralle antajiin, sillä vuokralle ottajien intresseissä ja käyttäytymisessä voi esiintyä muutoksia esimerkiksi vuokrasopimusten neuvotteluihin liittyen.

Vuokrakausi

Vuokralle ottaja määrittelee vuokrasopimuksen vuokrakauden sopimuksen perusteella. Nykyisen standardin tapaan IFRS 16:ssa määritellään vuokrakausi ajanjaksoksi, jona vuokrasopimus ei ole peruutettavissa. Vuokrakautta määritettäessä otetaan huomioon jatko- tai päättämisoptiot, mikäli on kohtuullisen varmaa, että vuokralle ottaja käyttää jatko-option tai jättää päättämisoption käyttämättä. Määritettäessä otetaan huomioon mahdollisuus jatkaa vuokrakautta, jos vuokralle ottajalla on merkittävä taloudellinen kannustin vuokrasopimuksen jatkovuokrakauden käyttämiseen. Tilanteita, joissa tällainen taloudellinen kannustin on olemassa, ovat muun muassa seuraavat:

- vuokrakohde, esimerkiksi toimitila, sijaitsee vuokralle ottajan liiketoiminnan kannalta edullisella paikalla eikä vuokralle ottajan olisi helppoa löytää vastaavaa uutta toimitilaa
- vuokralle ottaja on tehnyt merkittäviä perusparannuksia vuokrakohteeseen ja näiden perusparannusten taloudellista vaikutusaikaa on vielä jäljellä
- uuden vuokrasopimuksen aikaansaamiseen liittyy merkittäviä kustannuksia, muun muassa muuttokustannuksia

- jatkovuokrakauden vuokra tai muut ehdot ovat markkinaehtoihin nähden edulliset tai
- option käytettävissä olemiseen liittyy ehtoja, joiden tulee täyttyä ja niiden täyttymisen todennäköisyys arvioidaan suureksi tai kohtuullisen varmaksi.

Yllä oleva luettelo ei ole tyhjentävä. Vuokralle ottajan tulee jatkovuokraoption käyttämistä arvioidessaan ottaa huomioon kaikki relevantit asiaan vaikuttavat seikat. Huomionarvoista on, että standardi ei sisällä ohjeistusta siitä, kuinka yksittäisiä tekijöitä painotetaan ratkaistaessa, onko option käyttäminen kohtuullisen varmaa. Kyseinen arviointi tehdään sopimuksen alkamisajankohtana. Vastaavalla tavalla vuokralle ottajan tulee ottaa huomioon mahdollinen oikeutensa keskeyttää vuokrasopimus ennen alun perin sovitun vuokrakauden päättymistä. Tässä arviossa vuokralle ottajan tulee ottaa huomioon taloudelliset kannustimensa käyttää mahdollinen irtisanomisoikeutensa, jonka arviointikriteerit ovat ainakin osittain käänteisiä yllä mainittujen tilanteiden kanssa.

”Vuokralle antajien osalta säilytetään nykyisen IAS 17 -standardin mukainen jako rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin.”

Vuokrat ja muuttuva vastike

Standardin mukaan vuokrat sisältävät:

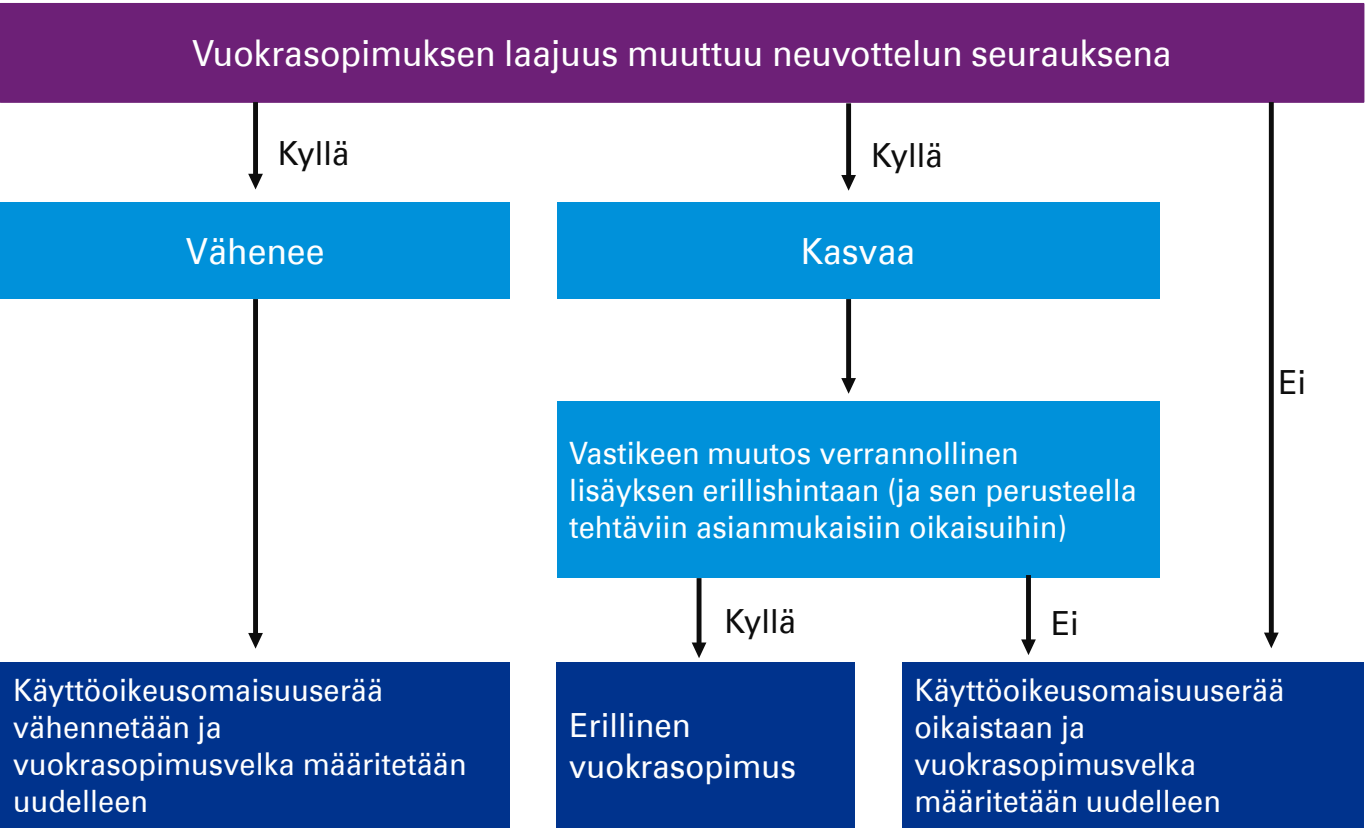
- kiinteät vuokramaksut vähennettynä saatavilla kannustimilla
- muuttuvat vuokrat, jotka nimenomaisesti riippuvat indeksistä tai vastaavasta hinnasta
- vuokralle ottajan jäännösarvotakuut
- osto-optiot (mikäli option käyttäminen on alkamishetkellä kohtuullisen varmaa) ja
- sanktiot sopimuksen päättämiseen liittyen (mikäli vuokrakaudessa on huomioitu päättämisoption käyttäminen).

IFRS 16 -standardin mukaan vastaisiin vuokriin, joihin on sitouduttu, ei

oteta kaikilta osin mukaan muuttuvia vuokria. Muuttuva vuokra on tyypillinen esimerkiksi kauppakeskuksissa, joissa osa kokonaisvuokrasta voi riippua vuokralle ottajan vuokrasopimuksen kohteena olevassa liike-tilassa kerryttämästä liikevaihdosta. Mikäli muuttuva vuokra on sidottu tiettyyn indeksiin, kyseessä on itse asiassa tulevien vuokrien, tyypillisesti vuokran korotusten määräytymisperuste. Tällöin vuokrasopimuksen alkamisajankohtana vuokrat, joihin on sitouduttu, määritetään sopimuksen alkamisajankohtana vallitsevan indeksin perusteella. Tulevat vuokran muutokset, jotka johtuvat indeksin muutoksesta, käsitellään oikaisuin vuokrasopimusvelan ja vastaavan omaisuuserän kirjanpitoarvoihin. Muuttuvia vuokria, jotka eivät perustu indeksiin tai hintaan, ei sisällytetä vuokrasopimusvelkaan.

Sopimusosapuolet voivat tehdä muutoksia voimassaolevaan vuokrasopimukseen ja neuvotella sopimuksen uudelleen. Uusi sopimus määritellään IFRS 16:ssa vuokrasopimuksen laajuuden tai siihen liittyvän vastikkeen muutokseksi, joka ei ole sisältynyt alkuperäisen sopimuksen ehtoihin. Edellä mainittuihin markkinavuokrien tarkastukseen tai jatko-option käyttämiseen liittyviä muutoksia ei käsitellä sopimusmuutoksena.

Seuraava kaavio havainnollistaa vuokrasopimuksen muutoksen kirjanpitokäsittelyä:

Myynti ja takaisinvuokraus

Myynti- ja takaisinvuokraustilanteisiin IFRS 16 -standardin ohjeistus viittaa myyntitransaktion osalta IFRS 15 -standardiin. Arvio siitä, täyttyvätkö myynnin tuloutukselle asetetut kriteerit, tehdään uuden myynnin tuloutusta koskevan standardin periaatteiden mukaisesti. Vastaavasti vuokralle ottaja soveltaa takaisinvuokraukseen IFRS 16 -standardiin sisältyvää vuokralle ottajille tarkoitettua ohjeistusta ja merkitsee vuokraamansa käyttö-omaisuuserän takaisin taseeseensa käyttöoikeusomaisuuseränä sekä vuokrasopimusvelkana. Jos IFRS 15 -standardiin perustuen päädytään arvioon, että myynnin tuloutuksen kriteerit eivät ole täyttyneet, käsitellään transaktio rahoitusjärjestelynä eikä myyntiä kirjata.

Uudet liitetietovaatimukset

Standardi tulee lisäämään liitetietovaatimuksia sekä vuokralle antajien että vuokralle ottajien tilinpäätöksissä. Vuoden 2016 alussa voimaantulleen IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen: Disclosure Initiative* -uudistuksen myötä raportoivia yhteisöjä rohkaistaan käyttämään harkintaa tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja määritettäessä. Lisäksi uudistuksessa selvennetään esimerkiksi olennaisuuden käsitteen soveltamista. Uudistukseen liittyen myös IFRS 16 -standardin osalta yhteisöjen tulee soveltaa tilanteeseen sopivaa olennaisuuden tasoa ja harkita tilinpäätöksen liitetietojen yksityiskohtaisuuden tasoa, joka voi olla suurempi tai matalampi standardin vaatimuksiin nähden. IFRS 16 -standardi sisältää, etenkin vuokralle ottajille, soveltamisohjeistusta tilanteista, joissa yhteisön tulisi esittää standardin vaatimuksien lisäksi täydentävää määrällistä ja laadullista informaatiota.

Liitetietojen vähimmäisvaatimukset vuokralle ottajille:

Rahavirtalaskelmassa aiemmin muiksi vuokrasopimuksiksi luokiteltuihin sopimuksiin liittyviä vuokria ei enää esitetä kokonaisuudessaan liiketoiminnan rahavirrassa. Ainoastaan vuokrasopimusvelan koron osuus voidaan esittää liiketoiminnan rahavirrassa. Velan pääomaa koskeva osuus esitetään rahoituksen rahavirrassa. Lyhytaikaisiin tai arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä koskeviin vuokrasopimuksiin liittyvät maksut sekä muuttuvat vuokrat, joita ei huomioida vuokrasopimusvelkaa määritettäessä, esitetään edelleen liiketoiminnan rahavirrassa.

Määrälliset tiedot

Tase

- Lisäykset käyttöomaisuuserään
- Raportointikauden päättämispäivän kirjanpitoarvo omaisuuserien luokkiin jaoteltuna ja täsmäytys vastaaviin tasearvoihin, mikäli kyseisiä varoja ei esitetä erikseen taseessa
- Vuokrasopimusvelat ja täsmäytys vastaaviin tasearvoihin, mikäli kyseisiä velkoja ei esitetä erikseen taseessa
- Vuokrasopimusvelkojen maturiteettianalyysi

Tuloslaskelma

- Poistot käyttöoikeusomaisuuserästä luokittain jaoteltuna
- Korkokulut vuokrasopimuksista
- Vuokrakulut alle 12 kuukauden pituisista vuokrasopimuksista, joihin on käytetty standardissa esitettyä helpotusta (pois lukien alle kuukauden vuokrasopimukset)
- Vuokrakulut arvoltaan vähäisistä omaisuuseristä, joihin on käytetty standardissa esitettyä helpotusta
- Kuluksi kirjatut muuttuvat vuokrakulut, jotka eivät sisälly vuokrasopimusvelkoihin
- Tuotot edelleenvuokraussopimuksista
- Myynti- ja takaisinvuokrausjärjestelyihin liittyvät voitot ja tappiot

Rahavirtalaskelma

- Vuokrasopimusten perusteella maksetut määrät kokonaisuudessaan

Laadulliset tiedot

- Vuokraustoimintojen luonne, sopimuksiin liittyvät rajoitukset ja kovenantit
- Kuvaus siitä miten yhteisö hallinnoi vuokrasopimuksiin liittyvää maksuvalmiusriskiä
- Sovelletut helpotukset

Liitetietojen vähimmäisvaatimukset vuokralle antajille:

Vierellä esitettyjen lisäksi vuokralle antajien tulee esittää määrällisiä ja laadullisia tietoja koskien vuokrasopimusten luonnetta ja järjestelyjä yleisesti sekä miten yhteisö hallinnoi riskiä koskien vuokrasopimuksen kohteena oleviin omaisuuseriin mahdollisesti säilyneitä oikeuksia.

Rahoitusleasing	Muu vuokrasopimus
Määrälliset tiedot	
• Myyntivoitto tai -tappio järjestelyistä • Rahoitustuotot nettosijoituksesta vuokrasopimuksiin • Vuokratuotot vuokramaksuista, jotka eivät sisälly vuokrasopimukseen tehdystä nettosijoituksesta (ei sisälly saamiseen) • Nettosijoituksen kirjanpidollisessa määrässä tapahtuneet olennaiset muutokset • Vuokrasaamisten maturiteettianalyysi (sisältäen täsmäytyksen nettosijoitukseen)	• Vuokratuotot liittyen muuttuviin vuokriin, joita ei ole sidottu indeksiin tai hintaan • Muut vuokratuotot • Vuokrasaamisten maturiteettianalyysi • Muut liitetietovaatimukset soveltuvin osin (IAS 36, IAS 38, IAS 40, IAS 41)
Laadulliset tiedot	
• Nettosijoituksen kirjanpidollisessa määrässä tapahtuneet olennaiset muutokset	

Siirtymäsäännöt ja käyttöönotto

IFRS 16 -standardia on sovelletta-
va 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla
tilikausilla. Aikaisempi soveltaminen
on sallittua, mikäli yhteisö soveltaa
myös IFRS 15 -standardia. Siirtymän
osalta standardi mahdollistaa tiettyjä
vaihtoehtoisia menettelytapoja.

Vuokrasopimusten määritelmään
liittyen yhteisö voi siirtymävaiheessa
soveltaa vaihtoehtoisesti:

- IFRS 16 -standardin vuokraso-
pimusten määritelmää kaikkiin
voimassaoleviin vuokrasopimuk-
siin tai
- soveltaa aikaisempaa IAS 17
-standardin ja IFRIC 4 -tulkinnan
mukaista vuokrasopimusten
määritelmää ennen siirtymähet-
keä alkaneisiin vuokrasopimuk-
siin.

Jäljempää siirtymähelpotusta sovel-
lettaessa vuokrasopimusten määrit-
telyyn liittyvät kustannussäästöt ovat
huomattavia, mutta vastaavasti vertai-
lukelpoisuus myöhempiin tilinpäätös-
tietoihin heikkenee.

Vuokralle ottajien kannalta standardi
sallii sekä takautuvan soveltamisen
että yksinkertaistetun takautuvan
soveltamisen lähestymistavan. Jos
jäljempänä mainittua sovelletaan,
yhteisö ei oikaise vertailukauden
tietoja, vaan aloittaa IFRS 16 -stan-
dardin mukaisen vuokrasopimusten
käsittelyn siirtymähetkestä lähtien ja
tekee oikaisut siirtymähetken varoi-
hin, velkoihin ja omaan pääomaan alla
olevan kuvan mukaisesti.

Vuokralle ottaja voi määrittää käyt-
töoikeusomaisuuserän vuokrasopi-
muskohtaisesti ikään kuin IFRS 16
-standardia olisi sovellettu aina tai
määrittämällä käyttöoikeusomaisu-
serän vuokrasopimusvelan suurui-
seksi.

Aikaisemmin muina vuokrasopimuk-
sina käsiteltyihin sopimuksiin liittyy
myös eräitä helpotuksia, joista merkit-
tävimpiä ovat:

- siirtymähetkenä 12 kuukauden si-
sällä päätyviin vuokrasopimuksiin
voidaan soveltaa lyhytaikaisten
vuokrasopimusten helpotusta,
- alkuvaiheen välttämättä menot voi-
daan jättää huomioimatta siirtymä-
hetkellä ja
- vuokrasopimukseen sisältyvien
optioiden käyttämisen voidaan
määritellä perustuen siirtymähet-
ken tosiseikkoihin ja olosuhteisiin.

Vastaavalla tavalla kuin vuokrasopi-
musten määrittelyyn liittyvässä hel-
potuksessa, takautuva soveltaminen
parantaa vertailukelpoisuutta aikai-
sempiin kausiin. Toisaalta takautuva
soveltaminen vaatii raportoivalta yh-
teisöltä huomattavia panostuksia, sillä
yhteisön tulee käsitellä kaikki siirtymä-
hetkellä voimassaolevat vuokrasopi-
mukset uuden standardin mukaisesti
niiden alkamisajankohdasta lähtien.

Vuokralle antajille siirtymällä uuteen
standardiin ei ole merkittävää vaiku-
tusta, pois lukien edelleenvuokraus-
sekä myynti- ja takaisinvuokraus-
järjestelyt. Tällaisiin järjestelyihin liittyy
omat siirtymäsäännökset.

Lopuksi

IFRS 16 -standardin mukaan kaikki
vuokrasopimukset tulevat, vähäisiä
poikkeuksia lukuun ottamatta, kirjat-
tavaksi vuokralle ottavan yrityksen ta-
seeseen käyttöoikeusomaisuuseränä
sekä tähän liittyvänä vuokrasopimus-
velkana. Myös yrityksen, joka toimii
vuokralle antajana, vuokrasopimusten
käsittely voi muuttua. Uusi standardi
tulee vaikuttamaan tuloslaskelmaan
ja taseeseen sekä niiden pohjalta
laskettaviin tunnuslukuihin ja rahavirta-
laskelmaan. Lisäksi standardi sisältää
aiempaa laajemmat liitetietovaatimuk-
set. Standardin soveltaminen vaatii
muutoksia tiedonkeruussa ja rapor-
toinnissa, mikä edellyttää toimivaa
vuokrasopimusten hallintaprosessia.
Standardin nähdään kuitenkin koko-
naisuudessaan palvelevan aiempaa
paremmin sijoittajien informaatiotar-
peita ja parantavan tilinpäätöstietojen
antamaa kuvaa raportoivan yhteisön
tuloksesta ja taloudellisesta asemas-
ta.

Valmistautuminen standardin käyt-
töönottoon kannattaa aloittaa ajoissa.
Yrityksellä tulisi olla käytettävissä
riittävät resurssit ja järjestelmät
vuokrasopimusten tunnistamiseen,
käyttöoikeusomaisuuserän ja vuokra-
sopimusvelan määrittämiseen sekä
uusien liitetietojen laatimiseen. Myös
siirtymään liittyvien helpotusten vaiku-
tus on hyvä analysoida etukäteen.
Standardin käyttöönotto voi edellyttää
rahoitusjärjestelyjen ehtojen tarkistus-
ta, jos rahoitussopimuksiin sisältyy ko-
venantteja. Muuttuvat säännökset on
hyvä tuntea neuvoteltaessa uudelleen
nykyisiä sopimuksia ja solmittaessa
uusia sopimuksia.

Lisätietoja:

Jari Halonen
IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3674
E: jari.halonen@kpmg.fi

Pekka Toivonen
IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3674
E: pekka.toivonen@kpmg.fi

Yksinkertaistetun takautuvan soveltamisen lähestymistapa

Muu vuokrasopimus

Käyttöoikeus- omaisuuserä

IFRS 16 takautuva
soveltaminen tai
leasingvelka

Vuokrasopimusvelka

Jäljelläolevien
vuokrasopimukseen
liittyvien velkojen
nykyarvo

Rahoitusleasingsopimus

Käyttöoikeus- omaisuuserä

Aikaisempi
rahoitusleasingsopi-
mukseen perustuva
omaisuuserä

Vuokrasopimusvelka

Aikaisempi
rahoitusleasingsopi-
mukseen perustuva
velka

Myyntiä ja vuokrasopimuksia koskevien uusien IFRS-standardien käyttöönotto vaatii työtä ja kunnon projektointia

Jotkut IFRS-muutokset ovat helppoja toteuttaa – riittää kun konsernilaskennan tiimi perehtyy asiaan syksyllä ja tekee tarvittavat muutokset konsernin tasekirjaan. Pian voimaan tulevat myynnin tulouttamista koskeva IFRS 15 (myyntituotot asiakassopimuksista) ja vuokrasopimuksia koskeva IFRS 16 tuovat mukanaan kuitenkin merkittäviä muutoksia ja vaativat useimmissa yrityksissä paljon työtä ja jopa vuoden tai kahden etukäteisvalmistelua. Myyntiä ja vuokrasopimuksia tehdään hajautettuna läpi koko konsernin, niihin käytetään useita eri tietojärjestelmiä ja tapahtumia on paljon.

Teksti: Tiina Torniainen ja Mika Kuhanen

IFRS 15 - ja IFRS 16 -standardit muuttavat monessa tapauksessa tapahtumien rekisteröinti- ja laskentaperiaatteita merkittävästi, ja uudet periaatteet on vietävä läpi eri järjestelmiin, prosesseihin, raportointiin ja myös henkilöstön toimintatapoihin. Kokemuksemme mukaan muutosjohtaminen on selvästi tärkeämpää IFRS 15 - ja IFRS 16 -standardien käyttöönottoprojekteissa kuin monissa muissa yksittäisten standardien muutoksissa.

Olemme käytännössä huomanneet, että etenkin myyntiä koskeva IFRS 15 voi olla haastava standardi ottaa käyttöön. IFRS 15 -standardissa myynnin tuloutuksen peruseriaatteet ja käsitteet on uudistettu täysin, ja uusien periaatteiden ymmärtäminen ja soveltaminen yrityksen omiin myyntitapahtumiin vaatii myös paljon ns. aivotyötä. IFRS 16:n periaatteet

ovat pääosin selkeät ja monelta osin samoja kuin ennen, joten sen osalta käyttöönotto painottunee enemmän ns. käytännön työhön.

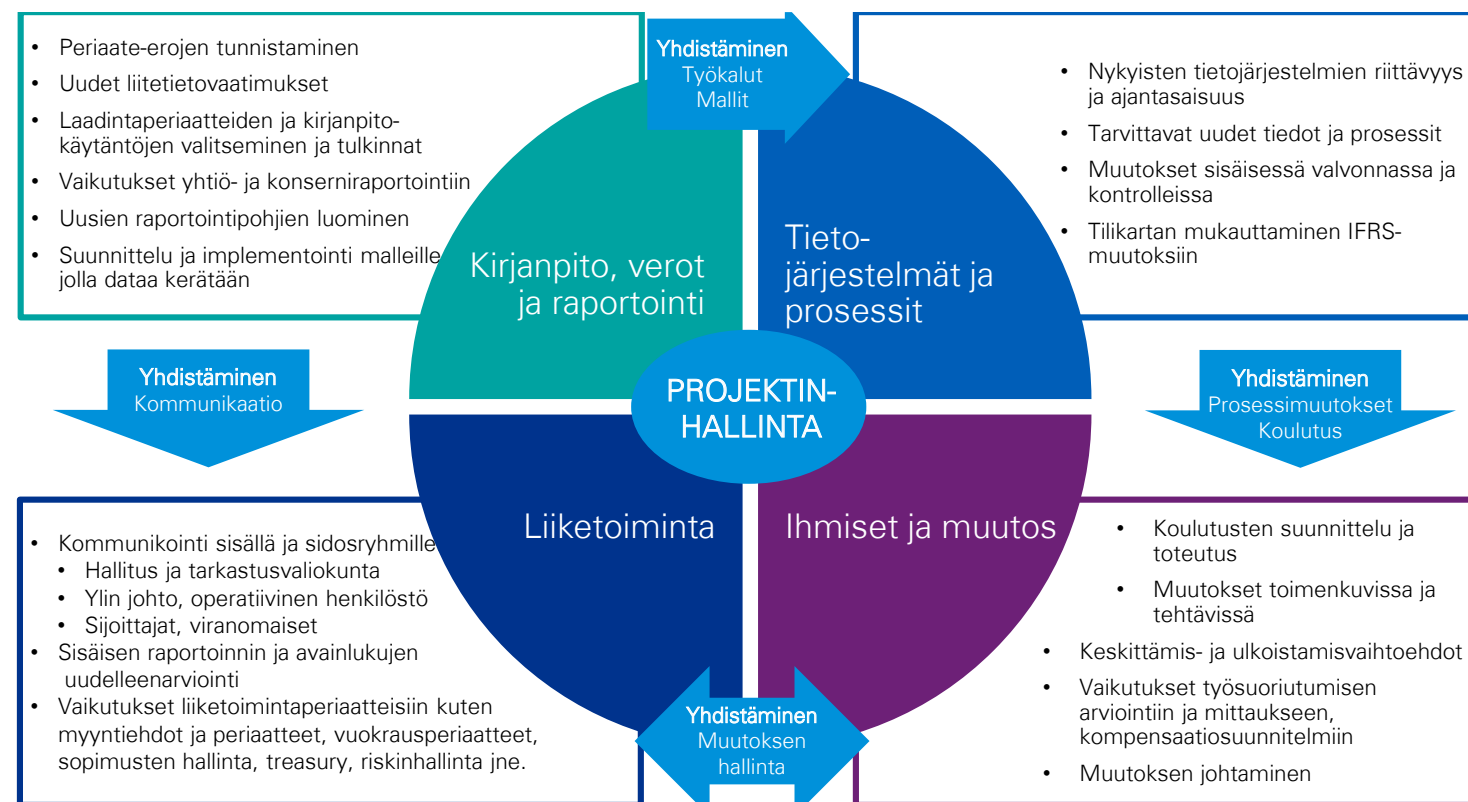
Tällä kertaa ei riitä, että talousfunktio on motivoitunut muutokseen vaan nyt tarvitaan välttämättä myös liiketoiminta-alueiden edustajia mukaan. Suuressa osassa käynnissä olevia IFRS 15 -projekteja ei ole päästy vielä edes miettimään mahdollisia vaikutuksia liiketoimintaan – järjestelmämuutoksista puhumattakaan. Työn määrää ei kannata aliarvioida eivätkä kalenterihaasteet vähene, kun suurempi joukko yrityksen avainhenkilöitä yrittää löytää yhteistä aikaa. Sekä IFRS 15 - että IFRS 16 -standardien osalta yrityksissä tulee tehdä huolelliset vaikutusanalyysit. Dokumentoidut analyysit tarvitaan muun muassa tilintarkastajia ja Finanssivalvonnan mahdollisia kyselyitä varten niissäkin

tapauksissa, joissa analyysin lopputuloksena todettaisiin, että muutokset ovat melko vähäisiä.

Vaikka IFRS 15 - ja IFRS 16 -standardien kohdalla kyseessä on kirjanpidon ja raportoinnin muutokset, niiden käyttöönotto heijastuu laajasti koko organisaatioon. Liiketoiminta-alueiden edustajien aikaa on siis saatava varattua projektille. Laskentaihmiset eivät pysty yksin viemään tätä projektia eteenpäin.

On korkea aika aloittaa valmistelut – näitä uusia standardeja ei pysty ottamaan käyttöön nopeasti viime tipassa!

Alla olevassa kuvassa havainnollistetaan standardien vaikutusanalyysin laaja-alaista sisältöä:

Uusien standardien
käyttöönotto on projekti

IFRS 15 - ja 16 -käyttöönottoprojektin onnistumisen kannalta on tärkeää, että myös liiketoiminta-alueiden edustajat saadaan heti alussa mukaan projektiin. Onnistunut ensimmäinen koulutus tai kick off -tilaisuus projektiin osallistuvalla taloushallinnon ulkopuoliselle henkilöstölle toimii merkittävänä motivaattorina jatkoa ajatellen.

Kartoitusvaiheessa painopistealueiden kartoittaminen antaa projektin ydintiimille paljon ymmärtämystä tulevasta työmäärästä. Kartoitus on tehtävä erikseen standardeittain. Esimerkiksi IFRS 15:n osalta kartoitus on tehtävä segmenteittäin ja jokainen eri myyntityyppi on analysoitava erikseen.

Nykytilavaiheessa suurin työmäärä kohdistuu sopimuksien ja liiketoimintamallien läpikäyntiin. Esimerkiksi IFRS 15:n osalta KPMG:n työkalut auttavat huomattavasti sopimusten systemaattista läpikäyntiä sekä läpikäynnin dokumentointia. Työkalut eivät kuitenkaan ole itseohjautuvia,

vaan ne tarvitsevat sopimusten sisällön ja sopimusehdot tuntevia henkilöitä käyttämään niitä – ja myös ymmärryksen IFRS 15:n sisällöstä. Nykytilavaiheessa projektissa määritellään projektin jatkuminen käytännön tasolla: Yhteinen projekti IFRS 15 - ja IFRS 16 -standardeille tai standardit erikseen, aikataulun täsmennys ja yrityksen yksilölliset tarpeet standardien käyttöönotolle. Tärkeä osa nykytilavaiheen loppumetreillä on tehdä päätökset projektin jatkosta ja varmistaa projektiin riittävät resurssit käytännön työhön sekä erityisesti muutosjohtamiseen.

Kokemuksemme mukaan muutosjohtaminen on tärkeämpää IFRS 15 - ja IFRS 16 -projekteissa kuin aikaisemmissa yksittäisten standardien käyttöönottoprojekteissa. Tämä johtuu liiketoiminta-alueiden edustajien merkittävästä osuudesta projektissa sekä tietojärjestelmiin tarvittavista muutoksista. Lisäksi on huomioitava, että tässä vaiheessa voidaan valita yritykselle sopivin siirtymäsääntöjen antama vaihtoehto standardin käyttöönotossa. IFRS 15:n osalta eri siirtymävaihtoehdoilla voi olla iso vaikutus tunnuslukuihin lyhyellä aikavälillä.

Suunnitteluvaiheessa tehdään työtä ns. piirustuspöydällä. Tällä tarkoitetaan mahdollisia uusien liiketoimintamallien toimintatapoja, muutoksia tai kokonaan uusia sopimusmalleja, tapaa ja toimenpiteitä siirtyä uusiin periaatteisiin ja käytäntöihin sekä mahdollisia tapaamisia sidosryhmien kanssa ja muuta viestintää. Tässä vaiheessa sidosryhmien informointi voi olla perusteltua. Tietojärjestelmien muutostarpeet on tärkeää tunnistaa yksityiskohtaisesti, varsinkin jos tarvitaan järjestelmätoimittajaa avuksi. Viimeistään tässä vaiheessa ”kylmä hiki” nousee pintaan: ”Riittääkö aika ja resurssit?”

Alla olevassa kuvassa toteutusvaihe on esitetty projektissa viimeisenä, muiden vaiheiden luontaisena jatkumona. Käytännössä projektin vaiheet, ja varsinkin toteutusvaihe, menevät kuitenkin päällekkäin ja limittäin. Esimerkiksi tiedottaminen ja mahdolliset liiketoiminnan ja toimintatapojen muutokset voivat alkaa jo heti alkumetreillä, esimerkkeinä neuvottelut tulevasta sopimusmalleista. Lisäksi päätöksenteko – isoistakin asioista – voi tulla ajankohtaiseksi jo projektin alkumetreillä.

Lopputuotosten tarkastaminen ennen tuotantovaihetta kuuluu oleellisena osana projektiin. Tässä vaiheessa muutokset vaativat palaamista suunnittelupöytään. Tuskin yhtään projektia on toteutettu ilman vähintään pientä askelta taaksepäin – tai ainakin sivulle. Käytännössä täydellistä suunnitelmaa ei pystytä tekemään vaan lopullinen tuotos muodostuu vaiheittain. Asiantuntijoiden kokemus ja tieto vähentävät selkeästi uudelleensuunnittelun tarvetta, mutta eivät poista sitä kokonaan. Lopputuotosten tarkastaminen muun kuin työn toteuttajan toimesta pitää tekemisen laadun korkealla ja vähentää suurempien virheiden tai puutteiden mahdollisuutta.

Yhteinen käyttöönottoprojekti voi tuoda synergiaetuja ja tehokkuutta. IFRS 15 - ja IFRS 16 -standardien ajoittuminen tarjoaa mielenkiintoisen mahdollisuuden yrittää löytää synergiaetuja käyttöönoton yhteydessä, esimerkiksi:

a) IFRS 16 voidaan ottaa käyttöön 2018, samaan aikaan kun IFRS 15.

b) Kummatkin standardit vaativat yritysten sopimusten tai sopimusmallien läpikäyntiä. Samalla on hyvä tilaisuus tarkastella sopimusten hallintaa prosessina ja järjestelmässä. Yritysten sopimushallinnassa on usein kehitettävää ja tästä projektista kannattaakin dokumentoida tarpeet, puutteet ja ajatukset myöhempää käyttöä varten.

c) Kummatkin standardit voivat vaikuttaa tunnuslukuihin ja sitä kautta esimerkiksi palkitsemiseen sekä lainojen kovenantteihin.

d) Mahdolliset järjestelmämuutokset voivat kohdistua samoihin osajärjestelmiin.

e) Standardit saattavat kohdistua yrityksessä samoihin prosesseihin, liiketoimintaan, muodostaen luontaisen yhteyden.

Synergiaetuja voi siis muodostua edellä olevan listan kohdalla toteuttamisen kustannuksista. Suurempana etuna näemme kuitenkin mahdollisuuksien havaitsemisen hieman aiemmin ja sitä kautta ”tuplatyön” vähentämisen ja mahdollisuuksien hyväksikäyttämisen. Mikäli aihe on sinulle ajankohtainen, työskentelet IFRS-lukuja raportoivassa yrityksessä tai teet kauppaa IFRS-raportoivan yrityksen kanssa, ota yhteyttä meihin niin katsotaan, miten voimme auttaa sinua!

”Vaikka IFRS 15 -ja IFRS 16 -standardien kohdalla kyseessä on kirjanpidon ja raportoinnin muutokset, niiden käyttöönotto heijastuu laajasti koko organisaatioon.”

Lisätietoja:

Tiina Torniainen
KHT, CIA
P: 020 760 3681
E: tiina.torniainen@kpmg.fi

Mika Kuhanen
Taloushallinnon ja raportoinnin asiantuntija
P: 020 760 3579
E: mika.kuhanen@kpmg.fi

Alla olevassa kuvassa esitellään yleisellä tasolla standardien (IFRS 15 ja IFRS 16) käyttöönoton projektia.

Kartoitus	Nykytila	Suunnittelu	Toteutus
Yleinen tutustuminen liiketoimintaan	Nykytilan määrittely	Liiketoiminnan ja sen prosessien muutostarpeet	Koulutus ja tiedottaminen
Johdanto standardeihin	Sopimuksien ja liiketoimintamallien läpikäynti	Sopimusmallien muutostarpeet	Liiketoiminnan muutokset
Painopistealueiden kartoittaminen	Uusien standardien vaikutukset	Taloushallinnon prosessien muutostarpeet	Tietojärjestelmämuutokset
Alustava projektisuunnitelma aikatauluineen	Tarpeet standardien käyttöönotolle	Tietojärjestelmän muutostarpeet	Tarkastukset
	Päätökset	Projektisuunnitelman ja aikataulujen täsmennys	Koulutus ja tiedottaminen toinen kierros
	Projektisuunnitelman ja aikataulujen täsmennys		

Tilinpäätöksen laatua nostamaan liitetietoja parantamalla

Liitetiedot ovat keskeinen osa IFRS-tilinpäätöstä. Niiden varaan rakentuu monen tärkeän asian viestiminen tilinpäätöksessä päälaskelmien rinnalla. IASB:n tilinpäätöksessä esitettävien tietojen parantamista koskevan hankkeen (*Disclosure Initiative*), Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen ESMAn julkilausuman sekä noteerattujen yhtiöiden tilintarkastuskertomuksessa mainittavien tilintarkastuksen kannalta keskeisten seikkojen (key audit matters) myötä yhteisöjen tulee kiinnittää erityistä huomiota liitetietojen laatuun. Tässä artikkelissa käydään läpi uutta ja tulevaa sääntelyä liitetietoihin liittyen sekä tuodaan esiin ajatuksia, miten yhteisöt voisivat kehittää liitetietojaan.

Teksti: Kati Pajunen ja Erika Maanpää

Tilinpäätöksessä esitettävien tietojen parantaminen

Disclosure Initiative on laaja liitetietojen kehittämistä koskeva hanke, jonka IASB käynnisti vuonna 2013. Hanke koostuu monista eri osaprojekteista. Osaprojekteista muutokset IAS 1:een *Tilinpäätöksen esittäminen* ja IAS 7:ään *Rahavirtalaskelmat* on saatu valmiiksi. Vielä keskeneräiset osaprojektit käsittelevät olennaisuutta, laatimisperiaatteen muutosta suhteessa kirjanpidollisen arvion muutokseen,

liitetietojen periaatteita ja standardikohtaisia vaatimuksia. Tilinpäätöksessä esitettävien tietojen parantamista koskeva hanke liittyy myös taloudellisen raportoinnin käsitteellisen viitekehyksen uudistamiseen. IASB:n toukokuussa 2015 julkaisema ehdotus käsitteelliseksi viitekehykseksi sisältää oman luvun tilinpäätöksen esittämiseen (presentation and disclosure) liittyvistä kysymyksistä. Tämä korostaa entisestäänkin sitä, että liitetietoihin ja esittämiseen liittyvät asiat ovat IFRS-tilinpäätöksessä tärkeitä.

Muutokset IAS 1:een

IASB julkaisi joulukuussa 2014 uudistetun IAS 1 -standardin, jota noudetaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla.

Muutoksilla pyritään siihen, että liitetietojen esittämisessä ajatellaan tilinpäätöksessä annettavaa laajempaa kokonaiskuvausta sen sijaan, että keskitytään yksittäisten standardien liitetietovaatimusten noudattamiseen. Muutokset IAS 1:een saattavat vaikuttaa ensinäkemältä vähämerkityksellisiltä, mutta ne antavat mahdollisuuden parantaa tilinpäätöksen laatua. Seuraavassa on selostettu standardiin tehtyjä muutoksia.

Tietojen esittäminen ymmärrettävästi nousee tärkeään asemaan. Tilinpäätöksen ymmärrettävyyttä ei saa vähentää esittämällä olennaista tietoa niin, että se jää epäolennaisen tiedon varjoon. Ei tule myöskään yhdistellä tilinpäätöksen eriä, joilla on erilainen luonne tai toiminto.

Olennaisuuden soveltaminen tulee korostumaan. Standardin vaatimaa tietoa ei tarvitse esittää, jos sen vaatima liitetieto ei ole olennainen. Yhteisön tulee toisaalta esittää lisäliitetietoja, joita standardissa ei mainita, jos

Disclosure Initiative

Valmiit projektit:

- Muutokset IAS 1:een *Tilinpäätöksen esittäminen*
- Muutokset IAS 7:ään *Rahavirtalaskelmat*

Implementointiprojektit:

- Laatimisperiaatteen muutos suhteessa kirjanpidollisen arvion muutokseen
- Olennaisuus

Tutkimusprojektit:

- Liitetietojen periaatteet
- Standardikohtainen tarkastelu

Ehdotus taloudellisen raportoinnin käsitteelliseksi viitekehykseksi.
Luku 7: Esittäminen

niitä tarvitaan jonkin asian tai ilmiön selittämiseksi. Tässä kohtaa johdon harkinta ja arviot olennaisuuteen liittyen nousevat keskeiseen rooliin.

Esitettävälle välisummille on asetettu vaatimuksia. Voittoja tai tappiota osoittavassa laskelmassa sekä taseessa voidaan esittää lisärivejä, otsikkoja tai välisummia. Välisummien esittämisessä on huomioitava kuitenkin seuraavat asiat:

1. välisummien tulee muodostua eristä, jotka arvostetaan ja kirjataan IFRS:n mukaisesti
2. välisummat tulee esittää selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla
3. välisummien esittämisen tulee olla johdonmukaista kaudesta toiseen, sekä
4. välisummia ei saa esittää suuremmalla painoarvolla kuin välisummia ja summia, jotka vaaditaan esitettäväksi IFRS:n mukaisesti.

Muiden laajan tuloksen erien esittäminen täsmentyy. Pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltujen osakkuus- ja yhteisyritysten tulos tulee jakaa

eriin, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi ja eriin, joita ei myöhemmin siirretä tulosvaikutteiksi.

Liitetietojen esittämispaikan ja järjestyksen voi valita. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet on totuttu esittämään yhtenä kokonaisuutena. Päälaskelmiin liittyviä eriä koskevat liitetiedot tavataan esittää siinä järjestyksessä, jossa ne on esitetty päälaskelmissa. IAS 1 ei ole tähän mennessä ehdottomasti vaatinut tätä esittämistapaa, vaan tämä on pikemminkin vakiintunut käytännöksi. IAS 1:een tehty muutos tarkoittaa sitä, että liitetietojen rakenne ja järjestys voisi olla innovatiivisempi, kunhan systemaattisuus, ymmärrettävyys ja vertailukelpoisuus otetaan huomioon. Systemaattisuutta voisi lisätä esimerkiksi keskittämällä määrätty yhteisön toiminnoille keskeiset asiat omaksi kokonaisuudekseen sekä ryhmittelemällä tiedot käypään arvoon arvostettavista omaisuus- ja velkaeristä yhteen paikkaan.

Laatimisperiaatteiden tulee olla täsmällisiä. Laatimisperiaatteita esittäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, että ne sisältävät yhteisökohtaista tietoa. Laatimisperiaateissa on tärkeää korostaa yhteisölle ominaisia toimintoja ja menettelytapoja.

Muutokset IAS 7:ään

IASB julkaisi tammikuussa 2016 muutokset IAS 7:ään *Rahavirtalaskelmat*. Uudistettua standardia on sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla.

Rahavirtalaskelmassa yhteisön tulee jatkossa laatia täsmäytyslaskelma avaavan ja päättävän taseen välillä jokaisen rahoituksen rahavirran osalta, pois lukien oman pääoman erät. Täsmäytyslaskelman avulla sijoittajat saavat enemmän tietoa yhteisön veloista ja niiden muutoksista tilikauden aikana. Täsmäytyslaskelman tulee sisältää:

- taseen avaavat saldot,
- muutokset tilikauden aikana, sisältäen:
 - o muutokset rahoituksen rahavirroista
 - o muutokset, jotka johtuvat määräysvallan saamisesta tai menettämisestä tytäryrityksissä tai muissa liiketoiminnoissa, sekä
 - o muut muutokset, esimerkiksi muutokset valuutakurssien muutosten johdosta ja käyvissä arvoissa, sekä
- taseen päättävät saldot.

Yhteisön tulee arvioida, pitääkö sen esittää tietoa rajoituksista, jotka koskevat yhteisön kykyä käyttää rahavaroja. Jos tiedot ovat merkityksellisiä yhteisön maksuvalmiuden ymmärtämisessä, niistä tulee antaa liitetietoja.

Rahavirtalaskelmat ja niitä koskevat liitetiedot ovat myös ESMAn painoalue vuoden 2015 tilinpäätösten valvonnassa.

Käytännön ohjeistus olennaisuuden soveltamisesta

IASB julkaisi lokakuussa 2015 lausunnoille ehdotuksen olennaisuuden soveltamisesta käytännössä (*Practice Statement: Application of Materiality to Financial Statements*). Olennai-

suuden soveltaminen käytännössä on haasteellista, minkä on katsottu johtaneen omalta osaltaan liitetietoja koskeviin ongelmiin. Epäolennaista tietoa saatetaan esittää IFRS-tilinpäätöksissä liikaa, mutta toisaalta olennaista tietoa voi jäädä puuttumaan.

Ohjeistus ei muuta standardeissa olevaa olennaisuuden käsitettä eikä poista vaatimusta, että olennaiset tiedot tulee aina esittää tilinpäätöksessä. Ohjeistus täydentää uudistettuja IAS 1:n vaatimuksia. Ohjeesta ei ole tarkoitus tulla sitovaa sääntelyä vaan sen on tarkoitus toimia käytännöllisenä apuna tilinpäätöksen laatijoille.

IAS 1.7:ssä olennaisuus määritellään seuraavasti:

Erien esittämättä jättämisen tai virheellisen esittämisen vaikutus on olennainen, jos nämä esittämättä jättämiset tai virheelliset esittämiset yksin tai yhdessä voisivat vaikuttaa taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella. Olennaisuus riippuu pois jätetyn tai virheellisesti esitetyn erän koosta ja luonteesta vallitsevissa olosuhteissa arvioituna. Ratkaisevana tekijänä voi olla erän koko tai sen luonne tai molemmat yhdessä.

Olennaisuuden soveltaminen vaatii merkittävästi johdon harkintaa. Olennaisuuden arviointiin liittyy monia eri tekijöitä ja tilanteet vaihtelevat yhteisöittäin. Asia tulee jaotella tilinpäätöksessä esitettäviin ja pois jätettäviin asioihin. Lisäksi pitää harkita, mitä tietoja voi esittää yhdisteltynä muihin tietoihin. Asia yksistään ei välttämättä ole olennainen, mutta suhteessa muihin tietoihin se saattaakin muuttua olennaiseksi. Olennaisten asioiden määrittely tulee tehdä joka tilikausi uudelleen.

Epäolennaisten tietojen esittäminen saattaa hämärtää olennaisen tiedon esiintuloa tilinpäätöksessä, jolloin tilinpäätöksen ymmärrettävyys kärsii. Jos yhteisö esittää paljon yksityiskohtaista tietoa epäolennaisesta liiketapahtumasta, olennaisen tiedon löytäminen saattaa vaikeutua ja tilinpäätöksen käyttäjä joutuu näkemään

enemmän vaivaa tietojen etsimiseen. Toisinaan asiaa helpottaisi, jos yhteisö nimenomaisesti toteaisi, että tietty asia ei ole sille olennainen.

Olennaisuuden arvioinnissa korostuu usein määrällinen näkökulma. Rahamääräisen olennaisuuden lisäksi tulee kuitenkin arvioida myös laadullisia, yhteisökohtaisia tekijöitä ja olosuhteita sekä sitä, miten nämä vaikuttavat määrälliseen olennaisuuteen.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteen muutos vs. kirjanpidollisen arvion muutos

IAS 8 *Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet* -standardiin on tulossa muutos, joka täsmentää eroa tilinpäätöksen laatimisperiaatteen ja kirjanpidollisen arvion muutoksen välillä. Asiasta on olemassa erilaista käytäntöä.

IASB ehdotti toukokuussa 2015 täsmennyksiä seuraavasti:

- standardeissa määritelty arvosuhteperiaatteen muutos tarkoittaa laatimisperiaatteen muutosta ja
- muutokset syöttötiedoissa, olosuhteissa ja menetelmissä tarkoittavat muutoksia kirjanpidollisissa arvioissa.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset kirjataan pääsääntöisesti takautuvasti, toisin kuin kirjanpidollisten arvioiden muutokset.

”Olennaisuuden soveltaminen vaatii merkittävästi johdon harkintaa.”

Liitetietojen periaatteet ja standardikohtainen tarkastelu

Liitetietojen periaatteet -tutkimusprojektissa tarkastellaan IAS 1:n ja IAS 8:n vaatimuksia, jonka perusteella tavoitteena on rakentaa uusi esittämistä koskeva standardi (*Disclosure Standard*). Tilinpäätöksen rakennetta, sisältöä ja liitetietojen laatimista koskevat periaatteet on tarkoitettu koota yhteen standardiin.

Standardikohtaisen tarkastelun tuloksena on tarkoitus luoda ohjeistus IASB:n käyttöön sen kehittäessä uusien ja uudistettujen standardien liitetietovaatimuksia. Tarkoituksena on myös tehdä parannuksia olemassa olevien standardien liitetietovaatimuksiin siten, että toistoa ja epä johdonmukaisuutta poistetaan.

IASB:n suunnittelee piakkoin julkaisevansa *Liitetietojen periaatteet* -keskustelupaperin. Keskustelupaperiin on tarkoitus lisätä liitteeksi esimerkki siitä, kuinka kaksi olemassa olevaa standardia voidaan kirjoittaa uudelleen liitetietovaatimusten osalta. Tavoitteena on näyttää esimerkki siitä, kuinka standardien liitetietovaatimuksia voidaan kehittää sekä saada tähän myös palautetta.

ESMA kehottaa yhteisöjä parantamaan liitetietoja

ESMA antoi lokakuussa 2015 julkilausuman liitetietojen kehittämisestä. ESMAn näkemyksen mukaan liitetiedoissa on paljon kehittämisen varaa. ESMA korostaa, että liitetietojen laatiminen tulee aloittaa riittävän varhaisessa vaiheessa tilinpäätösprosessia, jottei liitetietojen kehittäminen jää pelkästään edellisen vuoden tietojen päivittämiseksi. ESMAn ehdotukset tilinpäätösten laadun parantamiseksi ovat seuraavat:

1. Kerrotaan yhteisön oma tarina.

Liitetietojen tulee olla mahdollisimman yhtiökohtaisia. Vakiomuotoisia liitetietoja tulee välttää. Sijoittajainformaation kannalta on tärkeää, että tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, jotka ovat yhteisön toiminnalle tärkeitä silloin, kun on olemassa eri vaihtoehtoja laatimisperiaatteissa tai kun johto on käyttänyt merkittävästi harkintaa laatimisperiaatetta valitessaan, erottuvat muusta liitetietoinformaatiosta. Liitetiedot tulee aina räätälöidä yhteisölle sopiviksi.

2. Merkityksellinen tieto esitetään ymmärrettävällä tavalla.

Tieto on merkityksellistä, kun se on välttämättöntä yhteisön tuloksen ja taloudellisen aseman ymmärtämiseksi, ja kun se voisi vaikuttaa sijoittajan päätöksentekoon. Merkityksellisen tiedon tulee olla tilinpäätöksessä helposti löydettävissä olevaa.

3. Olennaisuutta sovelletaan oikein.

Olennaisuuden soveltamisen tulee johtaa tilinpäätösten selkeyteen ja tiiviyyteen. Tilinpäätöksen tulee sisältää kaikki olennaiset asiat, ja epäolennaisia asioita voi jättää pois. Laatimisperiaatteen voi poistaa, jos tilinpäätöksessä ei ole siihen liittyviä eriä.

4. Luettavuutta tulee edistää.

Tilinpäätökset tulee kirjoittaa selkeästi ja tiiviisti, mutta olennaiset asiat tulee sisällyttää siihen. Kaikkein merkityksellisintä tietoa ei saa upottaa epäolennaisen tiedon joukkoon. Selkeyden ja tiiviyn saavuttamiseksi voi käyttää ristiviittauksia.

5. Esitettävien tietojen tulee olla johdonmukaisia.

IFRS-tilinpäätös julkaistaan yhdessä hallituksen toimintakertomuksen kanssa, joten on tärkeää, että asiat esitetään molemmissa johdonmukaisesti. Johdonmukaisuus tilinpäätöksen kanssa tulee samoin huomioida myös muissa raporteissa, joissa esitetään taloudellista informaatiota.

ESMA tähdentää, että liitetietojen laadun kehittäminen on jatkuva prosessi ja vaatii kaikkien asiaan liittyvien osapuolten huomiota.

Tilintarkastuskertomuksen uusi sisältö vaikuttaa myös tilinpäätöksiin

Tilintarkastuskertomukset uudistuvat sekä EU-säätelyn että ISA-standardien muutosten seurauksena. Muutokset tilintarkastuskertomuksen sisältöön aiheuttavat omalta osaltaan tarpeita kehittää tilinpäätösinformaatiota.

EU Audit Reformin tilintarkastusasetusta koskevat muutokset astuvat voimaan vuonna 2017, mutta uudistettuja tilintarkastuskertomuksia koskevia ISA-standardeja (ISA 700, 701, 705 ja 706) sovelletaan jo 15.12.2016 tai sen jälkeen päättyvien tilikausien tilintarkastuksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että muutos vaikuttaa noteeratuille yhtiöille tilikaudelta 2016 ja muille PIE-yhtiöille (public interest entity, yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö) tilikaudelta 2017 annettaviin kertomuksiin.

Tilintarkastuskertomuksessa on kuvattava tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat (key audit matters), jotka ovat tilintarkastajan ammatillisen harkinnan mukaan merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan yhteisön tilintarkastuksessa. Tilintarkastuskertomukseen tulee sisällyttää viittaus asiaa koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin, sekä mainita:

- miksi kyseisen seikan katsottiin olevan tilintarkastuksessa yksi merkittävimmistä ja tämän vuoksi todettiin olevan tilintarkastuksen kannalta keskeinen, sekä
- kuinka kyseistä seikkaa käsiteltiin tilintarkastuksessa.

Tilintarkastuksen kannalta keskeisiä seikkoja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- Alueet, joilla olennaisen virheelisyyden riski on arvioitu suuremmaksi tai joilla on tunnistettu merkittäviä riskejä. Näitä voivat olla esimerkiksi tuloutus, johdon mahdollisuus sivuuttaa kontrollit sekä epätavalliset liiketapahtumat.
- Tilintarkastajan tekemät merkittävät harkintaa perustuvat ratkaisut, jotka liittyvät johdolta merkittävää harkintaa edellyttäneisiin tilinpäätöksen osa-alueisiin, mukaan lukien kirjanpidolliset arviot, joihin on havaittu liittyvän paljon arviointiepävarmuutta.
- Tilikauden aikana toteutuneiden merkittävien tapahtumien tai liiketoimien vaikutus tilintarkastukseen.
- Muut seikat, jotka ovat vaatineet tilintarkastajalta merkittävää huomiota; esimerkiksi IT-järjestelmän käyttöönotto.
- Muut huomioon otettavat seikat, jotka voivat olla merkityksellisiä määrittäessä hallintoelinten kanssa keskusteltujen seikkojen suhteellista merkittävyyttä; esimerkiksi olennaisuus tilinpäätöksen käyttäjien tilinpäätöksestä muodostaman käsityksen kannalta.

Lopuksi

IASB muistuttaa, että liitetietojen kehittämiseen tarvitaan myös muutoksia asenteissa ja toimintatavoissa. IFRS-tilinpäätöksiä on laadittu yli kymmenen vuotta, ja nyt on oikea aika tarkastella, kuinka tilinpäätöksiä voidaan kehittää paremmiksi.

Liitetietojen ja tilinpäätöksen laadun parantamiseen ei riitä pelkästään se, että pyritään varmistamaan, että kaikki olennaiset asiat sisällytetään tilinpäätökseen. On mietittävä myös sitä, miten asiat tilinpäätöksessä esitetään. Tilinpäätöstä tulee ajatella osana yhteisön viestintää. Kerronnan tulisi edetä sujuvasti tilinpäätöksen alkuosasta viimeisille sivuille saak-

ka. Kirjoitustyyliin tulee olla selkeää ja ymmärrettävää. Hyvä tilinpäätös on sellainen, että asiat, tapahtumat ja olosuhteet eivät jää lukijalle epäselviksi. Yhteisö hyötyy lopulta eniten itse siitä, että tilinpäätös on korkealaatuinen. Tilinpäätöksen korkea laatu edistää omalta osaltaan myös rahoituksen saamista ja voi pienentää rahoituskustannuksia.

Yhteisöt voisivat rohkeasti ja kunnianhimoisesti pyrkiä nostamaan tilinpäätöksensä laatua uudelle, korkeammalle tasolle. Liitetietojen kehittämishanketta ei tulisi nähdä pelkästään taloushallinnon sisäisenä projektina, vaan myös yhteisön viestinnästä vastaavan tahon tulisi olla mukana näissä projekteissa. Tässä artikkelissa esitettyjen asioiden myötä on hyvä miettiä, millaisia kehittämistoimenpiteitä liitetietoinformaatioon tarvitaan ja miten näitä parannuksia voidaan käytännössä toteuttaa. Ennen isoja projekteja (IFRS 15, IFRS 9 ja IFRS 16 -standardien käyttöönottoa) voisi olla juuri oikea aika käynnistää tilinpäätöksen esittämistä ja viestintää parantava projekti.

Lisätietoja:

Kati Pajunen
IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3471
E: kati.pajunen@kpmg.fi

Erika Maanpää
KHT, IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3274
E: erika.maanpaa@kpmg.fi

KPMG:n IFRS-neuvontapalvelut

IFRS-raportointimaailmalle on ominaista jatkuva uusien standardien ja tulkintojen ilmestyminen. Yhdessä KPMG:n kansainvälisen asiantuntijaverkoston kanssa toimimme asiakkaidemme apuna ja neuvonantajina näiden muutosten seurannassa ja uusien vaatimusten käyttöönottamisessa. Tarjoamme palveluita sekä IFRS-raportoijille että yrityksille, jotka harkitsevat IFRS-raportointiin siirtymistä tai ovat käynnistämässä IFRS-konversioprojektia.

Palvelumme IFRS-raportoijille:

- Avustaminen ja neuvonta IFRS-tilinpäätösten laatimisessa
- IFRS-standardien tulkitseminen ja soveltaminen
- IFRS-muutoshankkeiden systemaattinen seuranta (IFRS Update) ja muutosten vaikutusten arviointi
- Uusien IFRS-standardien käyttöönottoon liittyvä neuvonta ja koulutus
- Laskentaohjeistusten ja -manuaalien laatimisessa ja päivittämisessä avustaminen
- Taloushallinnon prosessien sekä IFRS-tiedonkeruun ja -raportoinnin kehittäminen
- Avustaminen IFRS-tilinpäätösten käännösten laatimisessa
- IFRS-koulutukset esimerkiksi konsernilaskentatiimeille, controllereille, yrityksen johdolle ja ulkomaisille tytäryrityksille

Palvelumme IFRS-raportoinnin käyttöönottoa suunnitteleville:

- IFRS:n käyttöönoton vaikutusten arviointi; vaikutukset keskeisiin tunnuslukuihin, liitetietoihin, tietojärjestelmiin, sopimuksiin ja liiketoimintaan
- Konversioprojektin suunnittelu ja toteutus
- Avustaminen IFRS-tilinpäätösten laatimisessa
- Avustaminen tilikarttaan, raportointiin ja tietojärjestelmiin tarvittavien muutosten toteuttamisessa
- IFRS-koulutukset taloushallinnon henkilöstölle ja yrityksen johdolle

Yhteyshenkilömme

Johanna Jalkanen-Steiner
IFRS-asiantuntija

Mari Suomela
KHT, IFRS-asiantuntija

IAS 36

Arvon alentumistestauslaskelmien järkevyydestä tarkastelu markkinatietoa hyödyntäen

Arvon alentumistestaukset ja niistä annettavat tiedot ovat tärkeässä asemassa tilinpäätöksen oikeellisuutta tarkasteltaessa etenkin yrityksissä, joilla on taseessaan liikearvoa tai aineettomia hyödykkeitä, joille ei ole määriteltävissä taloudellista vaikutusaikaa. Myös muut omaisuuserät voivat olla arvon alentumistestauksen kohteena viitteiden pohjalta.

Teksti: Heidi Rantanen ja Kasper Mäkinen

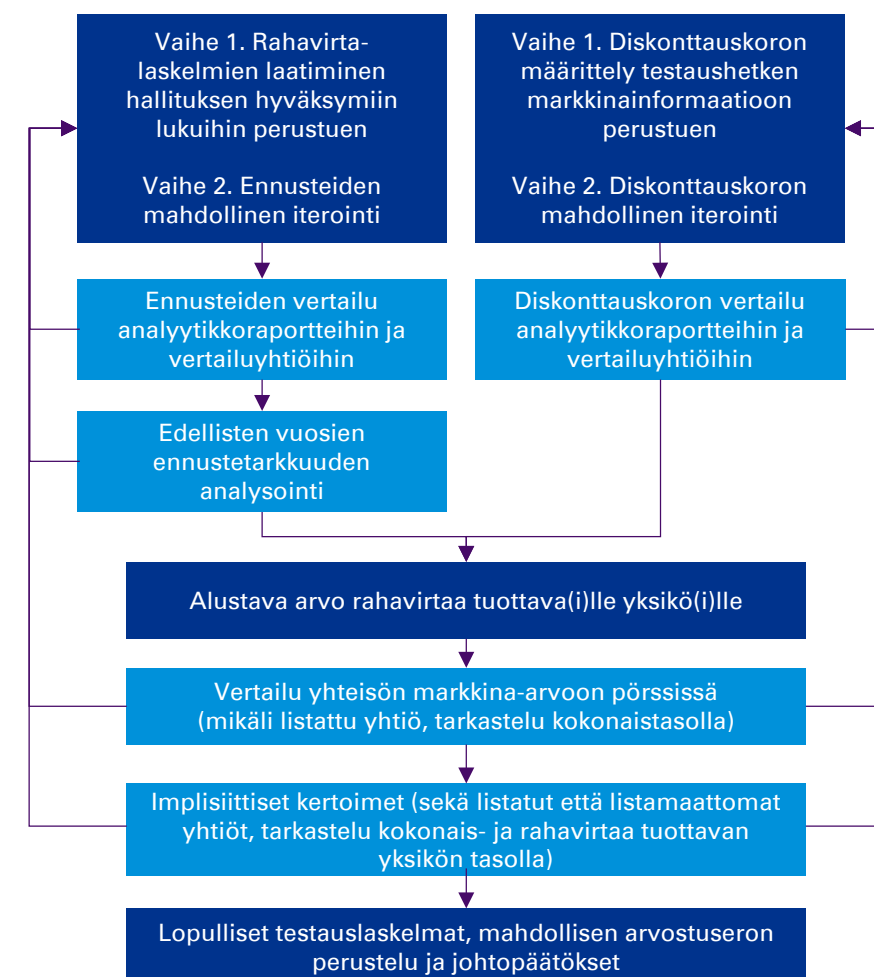
Keskeinen osa IAS 36 *Omaisuuserien arvon alentuminen* -standardin mukaista arvon alentumistestiä on testattavan omaisuuserän tai yksikön kerrytettävissä olevan rahamäärän määrittäminen. Huolimatta siitä, määritetäänkö kerrytettävissä oleva rahamäärä käypänä arvona vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla tai käyttöarvona, se lasketaan tavallisesti rahavirtojen nykyarvon perusteella diskonttaamalla arvioidut vastaiset rahavirrat tarkasteluhetkeen. Käytännössä arvon alentumistestauksessa suurimpia haasteita ovat tulevien rahavirtojen ja diskonttauskoron määrittäminen.

Arvon alentumistestauksen laatiminen ei ole vain mekaaninen laskutoimitus, vaan analysointia vaativa prosessi, jonka olennainen osa on kerrytettävissä olevan rahamäärän järkevyyden varmistaminen. Yksittäisen omaisuuserän osalta voi olla haastavaa löytää riittävän vertailukelpoista markkinainformaatiota, mutta rahavirtaa tuottavan yksikön arvon alentumistestauslaskelmien kohdalla on saatavissa monenlaista ulkopuolista markkinainformaatiota, johon laskelmissa käytettyjä oletuksia ja saatuja tuloksia voidaan verrata. Tässä artikkelissa käsitellään sitä, miten markkinainformaatiota voidaan hyödyntää arvon alentumistestauksen yhteydessä.

Vastaisia rahavirtoja koskevien oletusten järkevyydestä tarkastelu

IAS 36:33:n mukaan vastaisten rahavirtaennusteiden tulee perustua viimeisimpiin johdon hyväksymiin budjetteihin. Vaikka ennusteisiin sisältyy paljon johdon harkintaa, arvioita ja tavoitteita, niiden tulisi perustua järkeviin ja perusteltavissa oleviin oletuksiin ja olla linjassa analyytikoiden ennusteiden, toimiala-asiantuntijoiden näkemysten ja muun ulkopuolisen näytön kanssa. IAS 36:n mukaan ulkopuolelta saatavalle näytölle on

Arvon alentumistestauslaskelman vaiheittainen kuvaus:

annettava yhteisön omaa näkemystä suurempi painoarvo.

Johdon ennusteiden tulisi olla samansuuntainen osakeanalyytikoiden konsensusennusteiden kanssa, mikäli näitä on saatavilla yhteisölle. Johdon ennusteita voidaan verrata myös listattujen vertailuyhtiöiden analyyttikoennusteisiin ja sitä kautta arvioida ennusteiden järkevyyttä suhteessa markkinoiden näkemykseen toimialan yhtiöiden tulevaisuuden kehityksestä. Rahavirtaennusteissa käytetyn kasvuprosentin järkevyyttä voidaan verrata myös esimerkiksi relevantin markkina-alueen BKT:n kasvuennusteeseen tai toimialan ennustettuun kasvuun. Jos yhteisön johto ennustaa esimer-

kiksi 8 %:n vuotuista kasvua pitkällä aikavälillä, mutta markkinat ennustavat 3 %:n kasvua yhteisön toimialalla, käytetty johdon ennuste saattaa olla liian optimistinen.

Rahavirtaennusteiden tulee myös lähtökohtaisesti olla linjassa yhteisön toteumatietojen kanssa. Yhteisön johdon tulee arvioida käytettyjen rahavirtaennusteiden järkevyyttä selvittämällä jälkikäteen, miksi rahavirtaennusteet ovat aikaisemmin poikenneet toteumasta ja huomioida mahdollisten erojen vaikutus tulevien vuosien ennusteissa. Myös valvontaviranomaiset arvioivat yhteisön kykyä laatia luotettavia ennusteita seuraamalla aiempien vuosien ennusteiden toteutumista.

Nykyarvolaskelmassa ennusteperiodin jälkeisiä rahavirtoja kuvaavan jäännösvuoden osuus kokonaisarvosta on usein merkittävä. On hyvin tavallista, että yli 50 % kokonaisarvosta tulee jäännösvuoden rahavirroista ennustejakson ollessa tyypillisesti maksimissaan 5 vuotta. Jos kuitenkin jopa 85 - 90 % kokonaisarvosta tulee jäännösvuodesta, on syytä arvioida erityisen kriittisesti jäännösvuoden rahavirroissa käytettyjen ennusteiden ja toisaalta sovelletun diskonttauskoron tason realistisuutta. Jäännösvuoden rahavirtaennustetta laadittaessa tulisi noudattaa erityistä varovaisuutta ja harkintaa, sillä pienilläkin muutoksilla jäännösvuoden oletuksissa on suuri vaikutus lopputulokseen. Usein laskelmien yhteydessä laaditaan herkkyyssanalyysijä juuri jäännösvuoden oletusten suhteen. Jäännösvuoden rahavirtaennusteen tulisi kuvastaa liiketoiminnan normalisoitua tasoa, jonka arvioimiseksi on saatavilla ulkopuolista näyttöä muun muassa toimialan muista yhtiöistä.

Markkinatiedon hyödyntäminen diskonttauskoron arvioinnissa

Rahavirtaennusteiden lisäksi diskonttauskorko on keskeinen arvonalentumistestin lopputulokseen vaikuttava tekijä, ja siksi myös sen järkevyyttä tulisi arvioida saatavilla olevaan markkinainformaatioon perustuen.

Laskelmassa sovelletun diskonttauskoron tason tai diskonttauskoron määrittelyssä käytettyjen komponenttien järkevyyttä tarkasteltaessa voidaan hyödyntää osakeanalyttikoiden raportteja, joista ilmenee heidän näkemyksensä yhtiön tai vertailuyhtiöiden diskonttokoroista ja niissä käytetyistä komponenteista. Diskonttauskorkoja vertailtaessa on kuitenkin hyvä muistaa, että diskonttauskorko on aina sidoksissa arvonnäärityshetkeen ja testattavaan rahavirtaa tuottavaan yksikköön. Tämän vuoksi yhteisön eri rahavirtaa tuottavilla yksi-

köillä voi perustellusti olla eri diskonttauskorot. Eri rahavirtaa tuottavien yksiköiden diskonttauskorot saattavat myös poiketa yhteisökohtaisesta diskonttauskorosta.

Diskonttauskorko kuvastaa kassavirtoihin liittyvää riskiä. Sitä tulisikin tarkastella yhdessä kassavirtojen kanssa eikä erillisenä komponenttina. Diskonttauskoron järkevyyttä tarkasteltaessa on lisäksi hyvä muistaa, että diskonttauskoron määrittelyssä käytetyt oletukset ovat linjassa käytettyjen kassavirtaennusteiden kanssa. Esimerkiksi jos kassavirtaennusteissa ei ole huomioitu veroja, diskonttauskorko tulee olla myös määritetty siten, ettei siinä huomioida verojen vaikutusta.

Vaikka diskonttauskorko olisi määritetty standardia noudattaen ja teoreettisesti oikein markkinaehtoisuutta noudattaen, se ei vielä automaattisesti tarkoita, että diskonttauskorko kuvastaisi riittävän hyvin rahavirtaa tuottavan yksikön ennustettuihin rahavirtoihin liittyvää riskiä. Varsinkin nykyisen alhaisen korkotason vallitessa diskonttauskorko saattaa helposti jäädä liian alhaiseksi ja siten nykyarvolaskelman lopputulos liian korkeaksi markkinainformaatioon nähden. Tällöin on syytä tarkistaa kassavirtaennusteissa käytettyjä oletuksia ja mahdollisesti arvioida myös riskiisän lisäämistä Capital Asset Pricing -mallilla johdettuun diskonttokoron oman pääoman tuottovaateeseen.

Tulosten vertailu yhtiön markkina-arvoon

Ennustettujen rahavirtojen nykyarvolaskelma koostuu huomattavasta määrästä harkinnanvaraisia oletuksia, joihin kaikkiin liittyy liikkumavaraa, minkä johdosta ennusteiden ja diskonttauskoron arvioinnin lisäksi on tärkeää tarkastella myös lopputuloksen järkevyyttä. Markkinaperusteiset vertailut tarjoavat työkalun järkevyystarkasteluun.

Listayhtiöiden osalta selkeä lopputulosten arviointiin soveltuva markkinaperusteinen mittari on yhtiön testaushetken pörssiarvoon perustuvan kokonaisarvon (yritysarvo) ja rahavirtaa tuottavien yksiköiden nykyarvojen summan vertailu. Yritysarvolla tarkoitetaan yhtiön kaikkien osakkeiden markkina-arvoa, johon on lisätty yhtiön testaushetken korolliset velat, määräysvallattomien omistajien osuus sekä vähennetty rahat ja pankkisaamiset. Näin laskettu luku on vertailukelpoinen arvonalentumistestusten rahavirtalaskelmien kanssa, joissa lasketaan nimenomaan yritysarvoa.

Mikäli rahavirtaa tuottavien yksiköiden nykyarvojen summa ylittää pörssiarvoon perustuvan yritysarvon merkittävästi, on mahdollista, että joku tai jotkin rahavirtalaskelmien oletuksista ovat liian optimistisia. Tällöin laskemat indikoivat, että yhtiön johdon näkemys yhtiön kokonaisarvosta on merkittävästi korkeampi kuin mitä markkinat arvioivat. Kun ero markkinoihin on merkittävä, johdon pitäisi pystyä perustelemaan minkä takia markkinat aliarvostavat osaketta verrattuna arvonalentumistestauslaskelmiin tai vaihtoehtoisesti muokata laskelmien oletuksia konservatiivisimmiksi.

Markkina-arvoon perustuva vertailu on suoraviivainen tapa tarkastella arvonalentumistestauslaskelmien lopputulosten järkevyyttä, mutta haasteena on, että se vaatii kaikkien rahavirtaa tuottavien yksiköiden huomioimista ja toisaalta sitä, että kaikki yhteisön yhteiset kulut on myös allokoitu rahavirtaa tuottaville yksiköille. Vastaavaa vertailua ei voi kuitenkaan tehdä niille yhteisöille, joiden osake ei ole listattuna pörssissä ja joille ei siten ole saatavilla markkina-arvoa. Lisäksi tarkastelu kohdistuu lähtökohtaisesti kokonaisuuteen eli se ei välttämättä anna suoraan vastausta yksittäisen rahavirtaa tuottavan yksikön arvostuksen järkevyydestä.

Testauslaskelmaan perustuvien arvostuskertoimien vertailu markkinatietoon

Nykyarvolaskelman lopputuloksen järkevyyttä on mahdollista analysoida myös arvostuskertoimiin perustuen (ns. implisiittiset kertoimet). Analyysissä yhteisön tai rahavirtaa tuottavan yksikön rahavirtalaskelman lopputulos (yritysarvo) jaetaan valitulla jakajalla, esimerkiksi liikevaihdolla, käyttökatteella tai liikevoitolla. Näin saatua implisiittistä arvostuskerrointa verrataan listattujen vertailuyhtiöiden vastaaviin arvostuskertoimiin tai vaihtoehtoisesti toimialalla aiemmin toteutuneissa yrityskaupoissa maksettuihin, kauppahinnan kautta laskettuihin arvostuskertoimiin. Tällaista tarkastelua voidaan soveltaa sekä listattuihin että listaamattomiin yhteisöihin koko yhteisön tasolla tai yksittäisen rahavirtaa tuottavan yksikön tasolla.

Vertailuyhtiöiden arvostuskertoimien laskennan pohjana käytetään usein osakeanalyttikoiden julkaisemia konsensusennusteita tai toteutuneita lukuja. Mikäli arvonalentumistestauslaskelmaan perustuvat implisiittiset arvostuskertoimet ylittävät vertailuyhtiöiden vastaavat kertoimet, on mahdollista, että testauslaskelmassa käytetyt oletukset eivät ole markkinaehtoisia tai ne eivät ole linjassa keskenään esimerkiksi oletetun riskin osalta.

Osakkeen markkina-arvon ja osakekohtaisen oman pääoman kirja-arvon välistä suhdetta kuvaava P/B-kerroin soveltuu myös käytettäväksi arvonalentumistestauslaskelman arviointiin. On kuitenkin huomioitava, että sen käyttö vaatii nettovelkojen (korolliset velat + määrävallattomien omistajien osuus – rahat ja pankkisaamiset) vähentämistä rahavirtaa tuottavaan yksikön yritysarvosta, koska jakajana on oman pääoman kirja-arvo. Listayhtiöiden osalta pörssiarvon perusteella laskettu P/B-kerroin kertoo kokonaistasolla alaskirjauskistä. Mikäli pörssiarvon mukainen

P/B-kerroin on alle 1, markkinoiden mielestä yhtiön oman pääoman käypä arvo on alle sen kirjanpitoarvon, mikä käytännössä tarkoittaa alaskirjausta jostain tai joistakin yhtiön omaisuuseristä, koska niiden tulontuottamiskyky on markkinanäkemyksen mukaan heikentynyt.

Arvostuskertoimien käyttö vaatii käsityksen siitä, millä tasolla toimialan kertoimet ovat testaushetkellä. Useimmiten tämän tiedon löytämiseksi on etsittävä markkinainformaatiota julkisesti noteeratuista yhtiöistä tai etsittävä kauppahintoja toimialalla toteutuneista yrityskaupoista. Tämän analyysin käytännön haasteena saattaa olla riittävän vertailukelpoisten vertailuyhtiöiden ja yrityskauppojen löytäminen. Laajasti ottaen toimialalla toimivien yhtiöiden kertoimet antavat kuitenkin kuvan siitä, millä tasolla arvostustasot voivat ylipäättään olla ja esimerkiksi useammasta yhtiöstä koostuvan havaintojoukon keskiarvo tai kvartiiliväli voivat tarjota hyvän lähtökohdan realistisen arvostustason määrittämiselle.

Lopuksi

Arvonalentumistestaus edellyttää johdon perusteltuja näkemyksiä ja arvioita tulevien rahavirtojen kehityksestä ja niihin liittyvistä riskeistä. Koska kerrytettävissä olevan rahamäärän laskemiseksi käytettävä nykyarvolaskelma on herkkä käytetyille oletuksille, arvonalentumistestusten yhteydessä tulisi tarkastella kriittisesti laskelmien oletusten ja lopputulosten järkevyyttä markkinatietoa hyödyntäen. On myös tärkeää, että perustelut poikkeamista suhteessa markkinatietoon ja aiempiin arvioihin ja toteumatietoihin dokumentoidaan.

"Koska kerrytettävissä olevan rahamäärän laskemiseksi käytettävä nykyarvolaskelma on herkkä käytetyille oletuksille, arvonalentumistestusten yhteydessä tulisi tarkastella kriittisesti laskelmien oletusten ja lopputulosten järkevyyttä markkinatietoa hyödyntäen."

Lisätietoja:

Heidi Rantanen
Analyttikko
P: 020 760 3073
E: heidi.rantanen@kpmg.fi

Kasper Mäkinen
Analyttikko
P: 020 760 3606
E: kasper.makinen@kpmg.fi

IFRS-standardien vuosittaiset parannukset

Vuosien 2012–2014 standardimuutokset sekä vuosien 2014–2016 ja 2015–2017 muutosehdotukset

Teksti: Erika Maanpää

Annual Improvements process -menettelyn tavoitteena on parantaa IFRS-standardeja poistamalla normistossa havaittuja epä johdonmukaisuuksia esimerkiksi eri standardien väliltä ja selventämällä standardien sanamuotoja. Parannukset eivät johda uusiin periaatteisiin tai muuta olemassa olevia periaatteita. IASB kokoaa tällaiset kapea-alaiset muutokset yhdeksi kokonaisuudeksi, joka julkaistaan kerran vuodessa. Syyskuussa 2014 julkistettiin vuosittaiset parannukset yhteensä neljään standardiin. Lisäksi marraskuussa 2015 annettiin kommentoitavaksi ehdotukset yhteensä kolmen standardin muuttamiseksi. Seuraavassa on kuvattu lyhyesti jo julkistettujen muutosten sekä muutosehdotusten sisältö.

Vuosittaiset parannukset 2012–2014

Standardi	Muutoksen sisältö
IFRS 5 <i>Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot</i>	<i>Luovuttamistavan muutokset</i> Standardimuutoksessa selvennetään seuraavia asioita: Mikäli yhteisö muuttaa omaisuuserän (tai omaisuuseräryhmän) luovuttamistapaa esim. uudelleenluokittelemalla sen myytävänä olevasta omistajille jaettavaan tai toisinpäin, tällä ei ole vaikutusta kirjaamiseen. Mikäli yhteisö puolestaan päättää, että omaisuuserä (tai omaisuuseräryhmä) ei ole enää välittömästi jaettavissa omistajille tai jakaminen ei ole enää erittäin todennäköistä, tulee luokittelu omistajille jaettavaksi lopettaa ja soveltaa standardin ohjeistusta myyntiä koskevan suunnitelman muutoksista.
IFRS 7 <i>Rahoitusinstrumentit: Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot</i>	<i>”Intressin säilyminen” hoitopalvelusopimuksissa</i> IFRS 7 edellyttää liitetietoja sellaisista rahavaroista, jotka on kirjattu kokonaan pois taseesta, mutta joihin siirtäjällä on säilynyt intressi. Standardimuutoksella selvennetään esimerkein sitä, milloin hoitopalvelusopimukset (servicing contracts) aiheuttavat intressin säilymisen. Intressin tulkitaan säilyneen, mikäli hoitopalvelupalkkio riippuu siirretystä rahoitusvaroihin kuuluvasta erästä kerättävien rahavirtojen määrästä tai ajoituksesta ja myös kun palkkiota ei maksettaisi kokonaisuudessaan sen vuoksi, että siirrettyyn rahoitusvaroihin kuuluvaan erään liittyviä maksuja laiminlyödään. <i>Osavuositarkastuksissa esitettävät tiedot rahoitusvarojen ja -velkojen vähentämisestä toisistaan</i> IFRS 7 edellyttää tietoja rahoitusvarojen ja -velkojen vähentämisestä toisistaan. Standardimuutos selventää sitä, että rahoitusvarojen ja -velkojen vähentämisestä toisistaan tulee esittää tietoja, mikäli IAS 34:n yleiset vaatimukset edellyttävät niitä. Yhteisön on harkittava, ovatko liitetiedot merkittäviä niiden muutosten ymmärtämiseksi, joita yhteisön taloudellisessa asemassa ja tuloksessa on tapahtunut viimeisimmän tilikauden päättymisen jälkeen.
IAS 19 <i>Työsuhde-etuudet</i>	<i>Diskonttauskorko saman valuutan markkinoilla – esim. euroalue</i> Standardimuutos selventää, että diskonttauskoron määrittämisessä käytettävien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen tai valtion joukkolainojen tulee olla saman valuutan määräisiä kuin missä työsuhde-etuudet suoritetaan. Näin ollen korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen ns. syvien markkinoiden määrittäminen tulee tehdä valuuttakohtaisesti eikä maakohtaisesti.
IAS 34 <i>Osavuositarkastukset</i>	<i>Liitetietojen esittäminen muualla osavuositarkastuksessa</i> Standardimuutoksen mukaan IAS 34.16A:n edellyttämässä liitetiedoissa voidaan ristikkäisviitata osavuositarkastuksesta muualle osavuositarkastusraporttiin. Edellytyksenä tälle on, että sekä osavuositarkastus että osavuositarkastusraportti ovat lukijoiden käytettävissä samalla tavalla ja samaan aikaan. Ristikkäisviittaus ei toisin sanoen ole mahdollista merkittävässä tapahtumissa tai liiketoimissa.

Yllä kuvatut muutokset tulevat voimaan pääsääntöisesti takautuvasti 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Kuitenkin IFRS 5:ttä koskevia muutoksia sovelletaan ei-takautuvasti 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Aikaisempi soveltaminen on sallittu.

Vuosittaiset parannukset 2014-2016

Standardi	Muutosehdotuksen sisältö
IFRS 1 <i>Ensimmäinen IFRS-standardien käyttöönotto</i>	<i>Lyhytaikaisten helpotusten poistaminen ensilaatijoilta</i> Muutoksessa ehdotetaan poistettavan standardin liitteissä E3-E7 kuvatut ensilaatijoita koskevat lyhytaikaiset helpotukset.
IFRS 12 <i>Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä</i>	<i>Selvennys liitetietovaatimusten laajuuteen</i> IFRS 12:ssa esitetään liitetietovaatimukset tytäryrityksiin, yhteisjärjestelyihin, osakkuusyrityksiin ja konsernitilinpäätökseen sisältymättömiin strukturoituihin yhteisöihin liittyen. Standardia ehdotetaan muutettavan sen selventämiseksi, että liitetietovaatimukset koskevat myös IFRS 5:n mukaan myytävänä olevaksi, omistajille jaettavaksi tai lopetetuksi toiminnoksi luokiteltuja osuuksia.
IAS 28 <i>Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin</i>	<i>Sijoitusten arvostustapa valittavissa sijoituskohtaisesti</i> Kun sijoituksen osakkuus- tai yhteisyritykseen on tehnyt pääomasijoittaja tai muu vastaavanlainen yhteisö, yhteisö voi arvostaa tekemänsä sijoitukset käypään arvoon tulosvaikutteisesti pääomaosuusmenetelmän sijaan. Ehdotuksen mukaan standardia muutettaisiin sen selventämiseksi, että valinnan voi tehdä sijoituskohtaisesti sijoituksen alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä.

Yllä kuvattujen muutosehdotusten kommentointikierros päättyi helmikuussa 2016 ja päätöksiä projektin etenemisestä on luvassa syksyyn mennessä. IAS 28:n osalta aikaisempi soveltaminen olisi sallittua.

Vuosittaiset parannukset 2015-2017

Standardi	Muutosehdotuksen sisältö
IAS 23 <i>Vieraan pääoman menot</i>	<i>Ehdot täyttäviin valmistuneisiin omaisuuseriin liittyvät vieraan pääoman menot</i> Standardimuutoksella ehdotetaan selvennettävän sitä, huomioidaanko nimenomaisesti jonkin ehdot täyttävän jo valmistuneen omaisuuserän rakentamista varten otettu laina rahoitusmenokerrointa määrittäessä silloin, kun yhteisön yleisesti lainaksi ottamia varoja käytetään ehdot täyttävien omaisuusserien hankkimiseen. Nimenomaista tarkoitusta varten lainatut varat tulee siirtää yleisesti lainaksi otettuihin varoihin, kun omaisuuserän rakentaminen on päättynyt mutta lainaa ei ole vielä maksettu takaisin.

Yllä kuvattua muutosta ehdotetaan sovellettavan ei-takautuvasti. Aikaisempi soveltaminen olisi sallittua.

Lisätietoja

Erika Maanpää
KHT, IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3274
E: erika.maanpaa@kpmg.fi

KPMG:n IFRS Update -palvelu

Apuna muutosten seuraamisessa

Konsernitilinpäätöksen laadintaa säätelevä IFRS-normisto kehittyy jatkuvasti, sillä IASB:lla on käynnissä merkittäviä muutosprojekteja ja pieniä parannuksia standardeihin tehdään juoksevasti. Lisäksi konsernitilinpäätöksen laatimiseen vaikuttavat arvopaperimarkkinavalvojien kannanotot ja ohjeet sekä soveltuvin osin myös kotimaiset lainsäädäntömuutokset.

Jatkuvien muutosten seuranta helpottaa KPMG:n Neuvontapalveluiden IFRS Update, joka sisältää:

- IFRS-standardien ja IFRIC-tulkintojen muutokset
- IASB:n keskeisten kehitysprojektien seuranta
- Suomen Finanssivalvonnan ja Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) IFRS-tilinpäätöksiä koskevat päätökset, kannanotot ja ohjeet
- EU-säännösten muutokset
- IFRS-konsernitilinpäätöksiin liittyvien, suomalaisen kirjanpito-, yhteisö- ja arvopaperimarkkinalainsäädännön edellyttämien lisätietovaatimusten keskeiset muutokset

KPMG:n IFRS-asiantuntijat käyvät uusimmat muutokset ja ajankohtaiset asiat läpi yksi - kaksi kertaa vuodessa järjestettävissä IFRS Update -tilaisuuksissa. Tilaisuudet toteutetaan pienimuotoisena koulutus- ja keskustelutilaisuutena, minkä ansiosta keskustelu muutosten vaikutuksista ja merkityksestä yritykselle voidaan käynnistää välittömästi. Tarvittaessa tilaisuuteen osallistuu myös KPMG:n IFRS-rahoitusasiantuntija tai muu, esimerkiksi arvonalentumistestauksen erityisasiantuntija.

- Ajankohtaistilaisuuden kesto on noin kaksi-kolme tuntia.
- Tilaisuuden luonteesta johtuen suosittelemme osallistujamääräksi enintään kymmentä henkilöä.
- Järjestämme katsauksia asiakkaille yleensä touko-kesäkuussa sekä loka-marraskuussa
- IFRS Update -tilaisuus voidaan myös räätälöidä pidettäväksi esimerkiksi yrityksen järjestämässä controller-tapaamisessa tai muussa taloushallinnon tilaisuudessa, ja toteuttaa tarvittaessa englannin- tai ruotsinkielisenä

Suomenkielisen IFRS Update -palvelun hinta on 3 000 euroa vuodessa (+alv), joka laskutetaan kahdessa erässä kevään ja syksyn tilaisuuksien yhteydessä. Englannin- tai ruotsinkielisen tilaisuuden veloitus hinta sovitaan erikseen. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella toteutettavista tilaisuuksista veloitamme lisäksi matkakulut.

Yhteyshenkilömme

Johanna Jalkanen-Steiner
IFRS-asiantuntija

Mari Suomela
KHT, IFRS-asiantuntija

IFRS for SMEs -standardi ja uudistettu kirjanpitolaki

Kirjaamis- ja arvostamisperiaatteet lähentyneet toisiaan

IASB julkaisi kesällä 2009 ensimmäisen pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitetun *IFRS for SMEs* -standardin (International Financial Reporting Standard for Small and Medium -sized Entities). IFRS for SMEs on sisällöltään yksinkertaistettu standardi.

Teksti: Mari Suomela ja Iida Jaatinen

Maita, joissa *IFRS for SMEs*:n soveltaminen sellaisenaan on joko pakollista tai vapaaehtoista, on tällä hetkellä jo lähes 80. Lisäksi on maita, joissa standardia voi soveltaa, mutta sen vaatimuksiin on tehty paikallisia muutoksia. Tilinpäätöksen laatiminen ei ole *IFRS for SMEs* -standardin mukaisesti sallittua Suomessa. Kansainvälisissä konserneissa on mahdollista yksinkertaistaa konserniraportointia, jos tytäryhtiö laatii paikallisen tilinpäätöksen soveltaen *IFRS for SMEs* -standardia, joten standardin sisältöön kannattaa perehtyä.

Suomessa tämän vuoden alussa voimaan tullessa uudistetussa kirjanpitolaisissa on useita säännöksiä, jotka ovat yhteneviä *IFRS for SMEs* -standardin kanssa. Kirjanpi-

tolaki sisältää lisäksi tiettyjen erien osalta mahdollisuuden soveltaa IFRS-standardien arvostamis- ja kirjaamisperiaatteita. Voikin todeta, että kirjanpitolaki on ottanut aimo harppauksen kohti IFRS-standardeja, sillä jo aiemmin IFRS-säännöksiä oli mahdollista soveltaa esimerkiksi rahoitusvälineiden osalta. Erityissäännösten soveltaminen on sallittu tietyt liikevaihtoon, taseen loppusummaan ja henkilöstömäärään sidotut kriteerit täyttävälle kirjanpitovelvollisille. Erityissäännökset on tuotu kirjanpitolakiin viittaamalla IAS-asetuksella ((EY) N:o 1606/2002) hyväksytyihin kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin.

Tässä artikkelissa luodaan katsaus IFRS for SMEs -standardin kirjaamis- ja arvostamisperiaatteisiin, joita verrataan uudistettuun kirjanpitolakiin ja osittain myös laajoihin IFRS-standardeihin. Lisäksi käsitellään kirjanpitolakiin sisältyviä vaihtoehtoisia IFRS-standardeihin pohjautuvia säännöksiä. Artikkelissa ei käsitellä tyhjentävästi uudistetun kirjanpitolain säännöksiä.

Tausta

IASB:n 2000-luvun alussa käynnistämän projektin lähtökohtana oli laajentaa IFRS-raportointi myös ei-noteerattuja yrityksiä kattavaksi. Tarkoitus oli kuitenkin huomioida pienten ja keskisuurten yritysten erilaiset taloudellisen raportoinnin tarpeet ja hallinnollisten resurssien riittävyys. IASB:n tavoitteena oli parantaa pk-yritysten tilinpäätösten vertailukelpoisuutta ja vähentää eri maiden kansallisten kirjanpitonormistojen kehitystyön määrää.

Noin 250 sivuinen *IFRS for SMEs* -standardi pohjautuu laajoihin IFRS-standardeihin. Sen taustalla ovat samat käsitteellisessä viitekehyksessä mainitut hyödyllisen taloudellisen informaation laadulliset ominaisuudet kuin IFRS-standardienkin taustalla. *IFRS for SMEs* on itsenäinen standardi, joten IFRS-standardeihin tehnyt muutokset eivät automaattisesti tule sovellettavaksi. *IFRS for SMEs* -standardin tavoitteena on tilinpäätös, joka antaa informaatiota yhteisön taloudellisesta asemasta, taloudellisesta tuloksesta ja rahavirroista, joka on hyödyllistä laajalle käyttäjäkunnalle taloudellisessa päätöksenteossa.

Raportointi laajojen IFRS-standardien mukaisesti on viime vuosien aikana monimutkaistunut ja edellyttää monenlaista osaamista sekä muutosten seurantaa. *IFRS for SMEs* on järjestetty teemoittain ja standardin kieliasun helppolukuisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Standardista on jätetty pois säännökset, joita ei pidetä tarpeellisina pienille ja keskisuurille yrityksille. Näitä osa-alueita ovat osakekohtainen tulos, segmenttiraportointi ja osavuosikatsausten laadinta, mitä ei edellytetä laajoissakaan standardeissa kaikiilta yhteisöiltä. *IFRS for SMEs* -standardin pääpaino on arvostamis- ja kirjaamisperiaatteissa, jotka ovat laajoja standardeja yksinkertaisemmat. Lisäksi liitetietovaatimukset ovat huomattavasti suppeammat. Normiston muutosten seurantaa on helpotettu siten, että *IFRS for SMEs* -standardia muutetaan korkeintaan joka kolmas vuosi.

IFRS for SMEs -arvostamis- ja kirjaamisperiaatteet

IFRS-raportointi pohjautuu pitkälti taselähtöiseen käyvän arvon arvostukseen. *IFRS for SMEs*:ssä lähtökohtana arvostuksessa on alkuperäiseen hankintamenoön arvostaminen. Tase-erien arvostaminen käypiin arvoihin on standardin mukaan, erästä riippuen, joko pakollinen tai vaihtoehtoinen arvostustapa. Käypien arvojen käyttöä edellytetään muun muassa rahoitusleasingsopimuksella vuokrattujen hyödykkeiden sekä yrityskaupoissa hankittujen varojen ja velkojen arvostamisessa.

Rahoitusleasingsopimukset

IFRS for SMEs -standardissa vuokrasopimukset jaotellaan rahoitusleasing sopimuksiksi ja muiksi vuokrasopimuksiksi IAS 17 *Vuokrasopimukset* -standardin tapaan. Jos vuokrasopimus täyttää tietyt kriteerit, sitä käsitellään rahoitusjärjestelyinä. Vuokralleottaja merkitsee rahoitusleasingsopimuksella hankitun käyttöoikeuden ja velan taseeseen käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Tällöin vuokrattavana olevat varat kirjataan varoiksi taseeseen ja tulevaisuudessa maksettavaksi tulevat vuokrat yms. erät kirjataan nykyarvostaan velaksi. Uudistettu kirjanpitolaki antaa tietyn kokoluokan yrityksille mahdollisuuden soveltaa rahoitusleasingsopimuksella hankitun omaisuuden merkitsemisessä ja esittämisessä IAS-asetuksella hyväksytyjä standardeja myöhemmin tässä artikkelissa esitetyn mukaisesti.

Yrityskaupan yhteydessä hankitut varat ja velat

Yrityskauppojen yhteydessä hankitun yhtiön identifioitavissa olevat varat ja velat, sekä maksettu kauppahinta tulee arvostaa hankintahetken käypiin arvoihin. Hankkijaosapuoli kirjaa hankinta-ajankohtana yrityskaupan yhteydessä syntyvän liikearvon alun perin hankintamenoön. Myöhemmillä kausilla liikearvo arvostetaan hankintamenoön vähennettynä kirjatulla poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumisilla.

Arvon alentuminen

IFRS for SMEs mukaan liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet tulee kirjata taloudellisen vaikutusaikanaan poistoina kuluksi. Ellei vaikutusaikaa kyetä luotettavalla tavalla määrittämään, poistoaika on 10 vuotta. Uudistettu kirjanpitolaki on näiltä osin yhtenevä. *IFRS for SMEs* mukaan arvonalentumistappio tulee kirjata, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo ylittää siitä kerrytettävissä olevan rahamäärän. Standardi ei edellytä vuosittain tehtävää arvonalentumistestausta. Liikearvo on testattava arvonalentumisen varalta ainoastaan silloin, kun liikearvon arvon alentumisesta on olemassa viitteitä. Arvon alentuminen kirjataan tulosvaikutteisesti. Uudistetussa kirjanpitolaisissa edellytetään yleisesti arvonalentumisen kirjaamista pysyvistä vastaavista, mikäli niiden todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioidaan olevan pysyvästi poistamatonta hankintamenoa pienempi.

Tutkimus- ja kehittämismenot

IFRS for SMEs mukaan tutkimus- ja kehittämismenot tulee kirjata aina kuluksi. Uudistetussa kirjanpitolaisissa sallitaan sen sijaan kehitysmenojen aktivointi aineettomina hyödykkeinä, jos niiden odotetaan tuottavan tuloa useampana tilikautena, mutta tutkimusmenot tulee kirjata tilikauden kuluksi. Kirjanpitolaisissa todetaan edelleen, että kuluksi kirjaamaton määrä ei saada jakaa osinkona tuloksesta, voittovaroista tai muista jakokelpoisista rahastoista.

Vieraan pääoman menot

IFRS for SMEs edellyttää, että vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi, mikä eroaa laajan IFRS:n säännöksistä. Laajat IFRS:t edellyttävät vieraan pääoman menojen aktivointia osana tietyt ehdot täyttävän omaisuuserän hankintamenoa. Kirjanpitolakiin ei sisälly vastaavaa säännöstä.

Rahoitusvarat ja -velat

Rahoitusvaroja ja -velkoja koskevat säännökset ovat huomattavasti yksinkertaisemmat kuin vastaavat laajan IFRS:n säännökset. Ne sisältävät vain kaksi vaihtoehtoista rahoitusinstrumentiluokkaa: perusrahoitusinstrumentit ja muut rahoitusinstrumentit. Perusrahoitusinstrumenttien oletetaan olevan olennaisia kaikille yhtiöille ja tyypillisesti koostuvan rahoista ja pankkisaamisista, lainoista ja joukkovelkakirjalainoista. Standardissa sallitaan myös IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* soveltaminen rahoitusinstrumenttien kohdalla, mikäli yhteisöllä on monimutkaisia rahoitusinstrumentteja.

IFRS for SMEs:ssä suojauslaskennan soveltaminen on rajoitettu tiettyihin instrumentteihin ja vain tietyn tyyppisiltä riskeiltä suojautumiseen. IFRS for SMEs mukaan rahoitusvarat ja -velat tulee arvostaa joko jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon rahoitusinstrumentista riippuen. Standardi edellyttää arvonmuutosten kirjausta pääsääntöisesti tulosvaikutteisesti. Standardissa edellytetään rahavirtojen diskonttausta, jos rahan suoritus saadaan yli 12 kuukauden päästä. Käypään arvoon arvostettavien erien arvon muutokset kirjataan lähtökohtaisesti tulosvaikutteisesti. Suojauslaskentaa sovellettaessa kuitenkin realisoitumattomat käyvän arvon muutokset kirjataan oman pääoman rahastoon.

Uudistetun kirjanpitolain mukaan taseeseen merkitään saamiset nimellisarvoon tai enintään todennäköiseen arvoon, rahoitusvarat hankintamenon suuruusena tai markkinahinnan ollessa tilinpäätöspäivänä tätä alempi tämän suuruusena, ja velat nimellisarvoon tai jos velka on indeksiin tai muuhun vertailuperusteeseen sidottu niin muuttuneen vertailuperusteen mukaiseen nimellisarvoa korkeampaan arvoon. Kirjanpitolaisissa on lisäksi säädetty rahoitusvälineiden arvostamisesta käypään arvoon IFRS-säännöksiä noudattaen tässä artikkelissa myöhemmin esitetyn mukaisesti.

Liitetietovaatimukset

Suomalaisiin säännöksiin verrattuna *IFRS for SMEs* mukaiset esittämiskaavat ovat laajempia ja yksityiskohtaisempia. Ne ovat määrällisesti kuitenkin vain noin 10 prosenttia laajojen IFRS-standardien edellyttämien liitetietojen määrästä. *IFRS for SMEs* edellyttää liitetietoina esitettävän muun muassa tilinpäätöksen laatimisperiaatteet mukaan lukien johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät, sekä tiedot, joita ei ole esitetty muualla tilinpäätöksessä ja jotka ovat olennaisia tilinpäätöksen ymmärtämiseksi.

”IFRS for SMEs -standardin pääpaino on arvostamis- ja kirjaamisperiaatteissa, jotka ovat laajoja standardeja yksinkertaisemmat.”

Kirjanpitolakiin sisältyvät vaihtoehtoiset IFRS-säännökset

Uudistettuun kirjanpitolakiin sisältyy alla olevat säännökset koskien eria, joiden merkitsemisessä ja kirjaamisessa suuryrityskriteerit* täyttävät kirjanpitovelvolliset voivat halutessaan soveltaa IFRS-säännöksiä. Vaihtoehtoisten IFRS-säännösten soveltaminen ei ole kuitenkaan lain mukaan sallittua kaikilta osin mikroyrityksille**. Kirjanpitolautakunta on antanut alkuvuodesta omaehtoisien lausunnon (15.03.2016/1950) uudistetun kirjanpitolain muutoksista, jossa käsitellään muun muassa mikroyritysten mahdollisuutta soveltaa osaa vaihtoehtoisista IFRS-säännöksistä. Kirjanpitolaisissa todetaan erien kohdalla lisäksi, että valtioneuvoston asetuksella voidaan näiden osalta säätää poikkeuksia standardien soveltamisesta tai niiden soveltamiseen perustuvista lisävaatimuksista tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa esitettävälle tiedolle.

- Sijoituskiinteistöt on mahdollista arvostaa käypään arvoon ja kirjata käyvän arvon muutos tulosvaikutteisesti. Sijoituskiinteistö on maa-alue tai rakennus, jota yhteisö pitää hallussaan hankkiakseen vuokratuottoa tai omaisuuden arvonnousua.
- Rahoitusleasingsopimuksella hankittu omaisuus on mahdollista merkitä taseeseen siten kuin se olisi ostettu tai myyty, mikäli vuokrakohteena olevaan hyödykkeeseen perustuvat riskit ja edut siirtyvät olennaisilta osin vuokralle ottajalle. Tällöin käsittelyä on sovellettava kaikkiin vastaavanlaisiin vuokrasopimuksiin.
- Johdannaiset ja muut rahoitusvälineet on mahdollista arvostaa käypään arvoon. Muutokset tulee esittää käyvän arvon rahastossa ja kirjata tulosvaikutteisesti IFRS-säännösten mukaisesti. Rahoitusinstrumenteista tulee esittää IFRS-standardien edellyttämät liitetiedot.

Uudistetussa kirjanpitolaisissa on lisäksi muita säännöksiä, joiden soveltaminen on linkitetty IFRS-säännöksiin. Tämä koskee esimerkiksi yritysten saamia pääomalainoja, jotka voidaan kirjanpitolain mukaan merkitä erilliseksi eräksi omaan pääomaan vain, jos laina on ehdoiltaan sellainen, että se voitaisiin IFRS-sääntöjen mukaan lukea osaksi omaa pääomaa. Muussa tapauksessa tällainen laina merkitään taseessa vieraaseen pääomaan.

* Suuryrityksellä tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy vähintään kaksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä: 1.) taseen loppusumma 20 000 000 euroa 2.) liikevaihto 40 000 000 euroa ja 3.) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 250 henkilöä.

** Mikroyrityksellä tarkoitetaan kirjanpitolaisissa kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä: 1.) taseen loppusumma 350 000 euroa, 2.) liikevaihto 700 000 euroa ja 3.) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 10 henkilöä.

IFRS for SMEs -standardiin suunnitteilla olevat muutokset

IASB sai vuonna 2015 päätökseen ensimmäisen perusteellisen läpikäynnin sitten ensimmäisen standardin julkaisemisen. Tätä edelsi laaja konsultaatiokierros, jonka päätteeksi IASB julkaisi toukokuussa 2015 muutosehdotukset (2015 Amendments to the IFRS for SMEs). Yhteisön, joka laatii tilinpäätöksensä *IFRS for SMEs* mukaisesti, tulee soveltaa muutoksia 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Muutosten aiempi käyttöönotto on mahdollista.

Merkittävimmät muutokset ovat seuraavat:

- Käyttöomaisuuden arvostukseen on mahdollista soveltaa uudenarvostusmallia, ja
- Laskennallisten verojen kirjaamis- ja arvostusperiaatteita on yhtenäistetty IAS 12 *Tuloverot*-standardin vastaavien säännösten kanssa.

Lisäksi sallitaan helpotukset seuraavista vaatimuksista, jos niiden soveltaminen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai ei olisi mahdollista ilman kohtuullisina pidettäviä ponnistuksia:

- oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvostus käypään arvoon
- aineettomien hyödykkeiden kirjaaminen erikseen yritysjärjestelyn yhteydessä
- laskennallisten verojen nettotamissäännösten noudattaminen, sekä
- muuna kuin käteisvaroina maksettavan osinkovelan arvostaminen käypään arvoon.

Lopuksi

IFRS for SMEs -normiston soveltamisen tavoitteena on lisätä noteerattomien tilinpäätösten vertailukelpoisuutta ja läpinäkyvyyttä kansainvälisesti. Suomen kirjanpitolakiin tehdyt muutokset edesauttavat tätä kehitystä. Tilinpäätös, joka on laadittu Suomen kirjanpitolain säännösten mukaisesti, hyödyntäen kaikki IFRS-sääntöihin pohjautuvat kirjaamis- ja arvostamismahdollisuudet, ei ole täysin yhtenevä *IFRS for SMEs* -standardin mukaisesti laadittu tilinpäätöksen kanssa. Tietyissä tapauksissa tilinpäätös voi kuitenkin olla riittävä esimerkiksi ulkomaisen emoyrityksen tai rahoittajan tarpeita varten. Toisaalta *IFRS for SMEs* -standardin soveltaminen ulkomaisissa tytäryhtiöissä voi vähentää erillisen raportoinnin määrää konserneissa, jotka laativat konsernitiilinpäätöksensä IFRS-säännösten mukaisesti.

Lisätietoja:

Mari Suomela
KHT, IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3695
E: mari.suomela@kpmg.fi

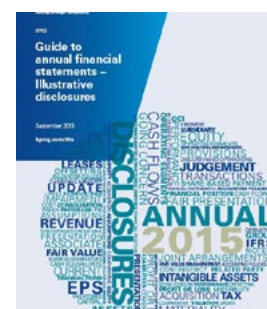
Iida Jaatinen
IFRS-asiantuntija
P: 020 760 3362
E: iida.jaatinen@kpmg.fi

Ajankohtaisia IFRS-aiheisia julkaisuja

Guide to condensed interim financial statements – Illustrative disclosures (March 2016)

The guide is intended to help preparers in the preparation and presentation of condensed consolidated interim financial statements in accordance with IAS 34 Interim Financial Reporting by illustrating one possible format for financial statements for a fictitious multinational corporation involved in general business activities.

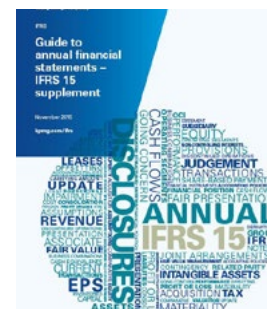
Guide to annual financial statements – Illustrative state-ments (September 2015)

This guide helps entities to prepare financial statements in accordance with IFRS, illustrating one possible format for financial statements for a fictitious multinational corporation involved in general business.

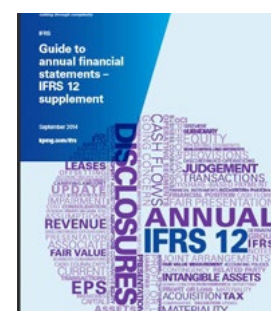
Guide to annual financial statements – Illustrative disclosures for banks (March 2016)

This new guide illustrates example disclosures for the early adoption of IFRS 9 Financial Instruments and of consequential amendments to other standards.

Guide to annual financial statements – IFRS 15 supplement (November 2015)

This supplement focuses on the disclosure requirements in IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers, which are due to become effective for annual periods beginning on or after 1 January 2018. It provides IFRS 15 disclosure examples and explanations.

Guide to annual financial statements – IFRS 12 supplement (September 2014)

This supplement focuses on IFRS 12 Disclosure of Interests in Other Entities. IFRS 12 contains the disclosure requirements for the following standards: IFRS 10 Consolidated Financial Statements, IFRS 11 Joint Arrangements and IAS 28 Investments in Associates and Joint Ventures.

First Impressions: IFRS 16 Leases – A more transparent balance sheet (January 2016)

This edition of First Impressions provides our detailed analysis of the IFRS 16 Leases standard issued in January 2016. The IASB's new leases standard requires companies to bring most leases on-balance sheet, recognising new assets and liabilities.

First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments (September 2014)

This edition of First Impressions provides our detailed analysis on the complete version of IFRS 9 Financial Instruments, issued in July 2014.

First Impressions: Revenue from contracts with customers (June 2014)

This First Impressions offers a digestible summary of the requirements of the new revenue standard and highlights the areas that may result in a change in practice.

Muistiinpanot

Muistiinpanot

